58. Perjantaina 10 päivänä kesäkuuta 1994

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi eräiden veronhuojennussäännösten muuttamisesta 1586

Hallituksen esitys n:o 68
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24

2) Ehdotukset laeiksi ihmisen elimien ja kudoksien irrottamisesta lääketieteelliseen käyttöön annetun lain 11 §:n ja sairausvakuutuslain 4 a §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 65
Lakialoite n:o 109/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 8

3) Ehdotus laiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 53
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi alkoholijuomaverosta ,,

Hallituksen esitys n:o 30
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26

5) Ehdotukset laiksi rikoslain 23 luvun muuttamisesta sekä liikennevakuutuslain 7 ja 20 §:n muuttamisesta 1587

Hallituksen esitys n:o 18/1992 vp
Lakialoitteet n:ot 21 ja 73/1991 vp
Toivomusaloite n:o 7/1992 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 9

6) Ehdotukset laiksi ympäristövahinkojen korvaamisesta sekä laeiksi eräistä naapuruussuhteista annetun lain ja vesilain muuttamisesta 1597

Hallituksen esitys n:o 165/1992 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 10

7) Ehdotukset valtion virkamieslaiksi ja laiksi valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta 1598

Hallituksen esitys n:o 291/1993 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 5

8) Ehdotukset laiksi valtion liikelaitoksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 1601

Hallituksen esitys n:o 60
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 6

9) Ehdotus laiksi kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 84
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 7

10) Ehdotukset laeiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 7 §:n 1 momentin kumoamisesta 1607

Hallituksen esitykset n:ot 52 ja 87
Toivomusaloite n:o 40
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 10

11) Ehdotukset laeiksi viljakauppalain ja kotimaisen viljan menekin edistämisestä annetun lain kumoamisesta 1615

Hallituksen esitys n:o 102
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8

12) Ehdotus munavalmistehygienialaiksi ..... „

Hallituksen esitys n:o 86
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9

13) Ehdotus maitohygienialaiksi 1616

Hallituksen esitys n:o 61
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10

14) Ehdotus lihahygienialaiksi 1618

Hallituksen esitys n:o 49
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11

15) Ehdotus laiksi puolustusvoimista annetun lain 2 §:n muuttamisesta 1619

Hallituksen esitys n:o 46
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2

16) Ehdotukset arkistolaiksi 1632

Hallituksen esitys n:o 187/1993 vp
Lakialoite n:o 94/1991 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7

17) Ehdotus laiksi lukiolain muuttamisesta 1632

Hallituksen esitys n:o 54
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8

18) Ehdotus laiksi yleisistä kielitutkinnoista ..... „

Hallituksen esitys n:o 72
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

19) Ehdotukset terveydensuojelulaiksi ja laiksi ympäristölupamenettelylain 2 §:n muuttamisesta 1633

Hallituksen esitys n:o 42
Toivomusaloite n:o 1327/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 10

20) Ehdotus laiksi patenttilain muuttamisesta 1634

Hallituksen esitys n:o 103
Talousvaliokunnan mietintö n:o 23

Pöydällepanoa varten esitellään:

21) Lakivaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä verotuksen muutoksenhakujärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 143/1993 vp) „

22) Lakivaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksestä laeiksi perintökaaren 20 luvun ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 21) ..... „

23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32 hallituksen esityksen johdosta laiksi lannoiteverosta annetun lain kumoamisesta (HE 96) ..... „

24) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä laiksi kemikaalilain muuttamisesta (HE 113) ..... „

25) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksestä laiksi valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n kumoamisesta (HE 94) 1634

26) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31 hallituksen esityksen johdosta Liettuan kanssa yhteistyöstä tulliasioissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 91) ..... „

27) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laiksi huumausainelain muuttamisesta (HE 111) „

28) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä laiksi työsopimuslain 34 §:n muuttamisesta (HE 108) ..... „

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Ala-Harja, Ala-Nissilä, Apukka, Dromberg, Helle, Jouppila, Kanerva, Lahtinen, Laitinen, Leppänen J., Moilanen, Mäki-Hakola, Norrback, Ollila, Puhakka, Ranta, Rehn E., Rinne, Räty, Tiuri, Toivonen ja Viljamaa.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Ranta ja Aho E.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Jouppila ja Laitinen, virkatehtävien takia edustajat Norrback ja Viinanen sekä yksityisasioiden takia edustajat Ala-Nissilä, Helle, Lahtinen, J. Leppänen, Rinne, Räty, Toivonen ja Viljamaa.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 114—119.

Eduskunnan tietoon saatettuja asetuksia

Puhemies: Ilmoitetaan, että eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä 29 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain 2 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet sanotun lain nojalla 27 päivänä toukokuuta 1994 annetut

Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Haitia koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta; sekä

Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Ruandaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä.

Nämä asetukset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 297, 298, 300, 302, 308—310, 312—317, 319, 320, 322, 323, 328 ja 330. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennys

Puhemies: Luetaan Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

"Eduskunnan valitsijamiehet
10 päivänä kesäkuuta 1994
N:o 4

Eduskunnalle

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään valinneet Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen jäseneksi Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi emäntä Saimi Äärin vapautuk-

sen saaneen lääketieteen lisensiaatti Hannu Kemppaisen sijaan.

Valitsijamiesten puolesta:

Puheenjohtaja Kimmo Sasi

Sihteeri Ritva Bäckström"

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi eräiden veronhuojennussäännösten muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 68
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi ihmisen elimien ja kudoksien irrottamisesta lääketieteelliseen käyttöön annetun lain 11 §:n ja sairausvakuutuslain 4 a §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 65
Lakialoite n:o 109/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 8

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain 8 ja 10 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 53
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi alkoholijuomaverosta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 30
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26. Eilen pidetyssä ensimmäisessä varsinaisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 ja 2 §, 1 luvun otsikko, 3 ja 4 §, 2 luvun otsikko ja 5—7 § hyväksytään keskustelutta.

8 §

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 8 § hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena eli että juomapäällysteiden verotaso olisi 10, 5 ja 0 markkaa litralta.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luukkaisen tekemää muutosehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Luukkainen ed. Hautalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Luukkaisen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 155 jaa- ja 12 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 31. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

9 §, 3 luvun otsikko, 10 §, 4 luvun otsikko, 11—18 §, 5 luvun otsikko sekä 19 ja 20 § ja 6 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laiksi rikoslain 23 luvun muuttamisesta sekä liikennevakuutuslain 7 ja 20 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 18/1992 vp
Lakialoitteet n:ot 21 ja 73/1991 vp
Toivomusaloite n:o 7/1992 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 9

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Tämän lain yhteydessä vilkkain keskustelu tullaan varmaankin käymään törkeän rattijuoppouden promillerajasta. Itse tulen lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään muutosesityksen ns. ruorijuoppoutta eli vesiliikennejuopumusta koskevaan pykälään, koska mielestäni on kohtuutonta niputtaa tässä asiassa kaikenlainen vesiliikenne yhteen.

Hallituksen esityksen mukaan ns. ruorijuopumuksen raja lasketaan 1,5 promillesta 1:een promilleen. Sitä perustellaan sillä, että ns. muskeliveneiden ja muiden nopeiden veneiden määrä on kasvanut ja vesiliikenne ylipäätänsä on kasvanut. Tämä ongelma on täysin todellinen, mutta mielestäni hallitus ei ole valinnut täsmäasetta ongelman ratkaisemiseen.

Tällä hetkellä meillä on sellainen tilanne, että muutaman hevosvoiman peräprutkua kuljettavaa henkilöä, joka esimerkiksi laskee verkkoja Kemijoella tai Iijoella taikka kuljettaa venettään jollain Suomen tuhansista pienistä järvistä, koskevat samat promillerajat kuin matkustajalaivan kapteenia. Tässä nykytilassa ei mielestäni ole mitään järkeä, ja tätä epäjohdonmukaisuutta hallituksen esitys ei korjaa.

Hallituksen esittämä ja valiokunnan enemmistön hyväksymä 1 promillen raja on mielestäni liian lievä raja ammattimaiseen liikenteeseen. Tiedän hyvin, että varustamot itse asettavat ankarampia rajoja laivojen kapteenien juopumukselle tai selvyydelle, mutta mielestäni on väärin, että rikoslain kannalta ammattimainen liikenne on samassa asemassa kuin huviveneily. Pidän hallituksen esitystä perusteltuna isokokoisten ja nopeiden huviveneiden osalta. Sen sijaan pidän sitä hätävarjelun liioitteluna ajatellen pieniä ja hitaita veneitä väylien ulkopuolella.

Sen vuoksi tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään ruorijuoppouspykälän porrastamista siten, että pienillä veneillä väylien ulkopuolella liikuttaessa raja säilyy entisellään, yli 10 metrin pituisten veneiden osalta ja kaikkien veneiden osalta, joilla pääsee yli 10 solmun nopeutta. Pienillä veneillä liikuttaessa syväväylillä raja olisi hallituksen esittämä, ja ammattimaisessa liikenteessä raja olisi hallituksen esittämää ankarampi eli 0,5 promillea.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hassi on periaatteessa oikeassa, mutta en suosittele kuitenkaan, että eduskunta hyväksyy hänen yksityiskohtaisen ehdotuksensa, koska sen vaikutuksia ei ole pystytty asiantuntijoilla testaamaan. Asia on hyvin monitahoinen, ja sen vuoksi lakivaliokunta on mietinnössään lähtenyt siitä, että rikoslain osauudistuksen yhteydessä, jolloin valmistellaan juuri tämän tyyppisiä rikoksia koskevaa lainsäädäntöä, nimenomaan tarkkaan punnittaisiin ed. Hassin esille ottamat näkökohdat. Ajatus hyvä, mutta ei vielä valmis.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Lax lakivaliokunnan pu-

heenjohtajana toi oikeastaan esille sen, mitä itsekin tästä asiasta ajattelen. Veneliikenteessä juoppouskuvio on liian yksipuinen ja siinä mielessä ed. Hassin ehdotus, jonka hän teki lakivaliokunnassa, edustaa kyllä sitä suuntausta, johon pitäisi tietysti pyrkiä. Ed. Hassi toi vain esityksensä viimeisessä käsittelyssä esiin siinä vaiheessa, kun kahden vuoden työn jälkeen nuijittiin rattijuoppolakia kansiin. En tiedä, oliko hänen tarkoituksensakaan muu kuin saada se tuoda sitten esille vastalauseessa.

On selvää, että tällaisessa asiassa on kuultava asiantuntijoita hyvin tarkkaan, perehdyttävä siihen, minkälaisiin porrastuksiin veneliikenteessä mennään. Siis sellaisenaan hyvän suuntainen asia, mutta tässä tapauksessa ed. Hassin taholta tuskin tarkoitettukaan toteutettavaksi, vaan esitetty muussa tarkoituksessa, niin kuin me aina täällä politiikassa jotakin teemme muussakin tarkoituksessa.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenjohtaja Lax ja ed. Aittoniemi osin toivat jo kantani esiin, mutta vielä täsmennän, että rikoslakiuudituksessa tulevat seuraavassa vaiheessa sinänsä liikennerikoksia koskevat asiat uudelleen ja nyt käsiteltävänä oleva osa on tavallaan ennakkopala siitä. Kun nyt esillä oleva ehdotus tuli varsin myöhäisessä vaiheessa valiokunnan käsittelyyn, siitä ei ole kuultu asiantuntijoita. Näin ollen, vaikka ajatus sinänsä tuntuu kiehtovalta, se sisältää myös eräitä sellaisia ongelmia, joiden vuoksi omalta puoleltani en myöskään ole ollut ed. Hassin ehdotuksiin valmis ja toivon, ettei kovin moni muu ryhmästämmekään menisi tälle linjalle. Se vaatii vielä jatkokäsittelyä, mutta varmasti tulevassa työssä voidaan ottaa niin maalla kuin merellä huomioon erilaiset ajoneuvot.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsitys, että ajatus olisi tullut myöhäisessä vaiheessa esille, on aivan väärä. Liikennevaliokunta on antanut laista lausuntonsa lakivaliokunnalle huhtikuussa 92 eli yli kaksi vuotta sitten. Liikennevaliokunnan lausunnossa sanotaan vesiliikennejuopumuksesta: "Valiokunnan käsityksen mukaan vesiliikennejuopumuksen rangaistussäännökset tulisi nykyistä selvemmin eriyttää tekovälineiden mukaan. Valiokunta toteaa, että vesiliikennejuopumusta koskevissa säännöksissä täsmennystä kaipaavat erilaisten alusten, veneiden sekä ympäristöolosuhteiden merkitys teon rangaistavuuteen."

Tämä liikennevaliokunnan lausunto on maannut noin kaksi vuotta, kun laki muutenkin on maannut. Lakivaliokunnalla olisi ollut kaikki mahdollisuudet kuulla asiantuntijoita myös tästä asiasta, eikä sekään pidä paikkaansa, että itse olisin keskusteluissa ottanut asian esiin vasta viime tingassa, vaan olen sen ottanut joka käänteessä, kun lakia on lakivaliokunnassa käsitelty.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sitä ei kiistettykään, ettei asia ole ollut esillä. Minä en ole valiokunnassa hallituspuolueen edustaja enkä puolustele aikatauluja sinne enkä tänne. Lakivaliokunnassa ei sitä otettu esiin. Siitä ei ole kuultu asiantuntijoita siinä määrin, että siitä olisi voitu tehdä johtopäätöksiä. Se mielestäni on rehellisesti sanottava. Hyvin lyhyelläkin ajattelulla päätyy siihen, että tässä on hyvä idea, mutta tällä tavoin toteutettuna, kuin nyt ehdotetaan, se voi johtaa aika erikoislaatuisiin tilanteisiin niin metrimittojen kuin kaikkien muidenkin suhteen.

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelen edustajien Halosen, Laxin, Aittoniemen ja Hassin näkemyksiä siitä, että pitäisi tehdä porrastus, tuntuu aika omituiselta, että juopumus lasketaan siitä, millaisella veneellä kuljetaan, onko se alle kymmenmetrinen, kuljetaanko syväväylillä vai muualla. Minä lähden siitä, että on se pieni tai iso vene, juoppo kuin juoppo, promillerajan pitäisi olla 1, eli tällaiset porrastukset tuntuvat erittäin ontuvilta.

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Toteaisin vielä ed. Hassin viime puheenvuoron johdosta, että juuri se teksti, jonka hän luki liikennevaliokunnan mietinnöstä, sisältyy lakivaliokunnan mietintöön tässä yhteydessä, joten se on otettu varsin sanatarkasti huomioon.

Ed. S a v e l a: Rouva puhemies! En lähde kertaamaan asian ensimmäisen käsittelyn aikana käyttämääni puheenvuoroa kokonaisuudessaan. Otan vain muutamia keskeisiä osia siitä esille. Ensinnäkin näkemykset alkoholin ja liikenteen sopimattomuudesta yhteen ovat selvät. Näin ainakin luulisin. Tämän tulisi näkyä myös eduskunnan tahdossa. Sen vuoksi olen vastalausees-

sani esittänyt rattijuoppouden rajaksi 0,3 promillea ja sen törkeän tekomuodon rajaksi 1,0 promillea. Tämä eilisessä keskustelussa sai varsin myötäsukaista kannatusta myös tässä salissa.

Tutkimusten mukaan jo 0,5 promillen veren alkoholipitoisuus heikentää selvästi kuljettajan kykyä toteuttaa taidollista ja virheetöntä ajosuoritusta. Liikenneturvallisuus silloin edellyttäisi, että promilleraja on alempi kuin 0,5 eli tässä tapauksessa 0,3 promillea. Ruotsissa tätä asiaa on parin vuoden ajan kokeiltu 0,2 promillen rajalla ja näyttää siltä, että tämä raja tulee olemaan siellä pysyvä. Jos veren alkoholipitoisuus ylittää 1,0 promillen rajan, tapahtuu selvästi havainnointi- ja reaktiokyvyssä jyrkkää laskua. Näin ainakin lääketieteelliset tutkimukset osoittavat.

Kun rikosten törkeysporrastus tapahtuu nimenomaan teon vaarallisuuden, sen vahingollisuuden ja paheksuttavuuden perusteella, on oikein, että rattijuopumuksen ja sen törkeän tekomuodon kohdalla raja olisi 1,0 promillea. Tulenkin lain pykäläkohtaisessa käsittelyssä tekemään asiaa koskevat muutosesitykset.

Ed. E. Aho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kun itsekin aikoinani vielä osallistuin lakivaliokunnassa hieman tämän lain käsittelyyn ja keskusteluun, joitakin hajahuomioita ainakin voin tehdä.

Ensinnäkin lakivaliokunnan mietintö minusta alkoi jo aika kummallisella sanaparilla. Nimittäin siinä todettiin kerran ja toisenkin, että "liikenne ja humala eivät sovi yhteen", enkä oikein ymmärrä sitä, arvoisa puhemies, mistä tulee tällainen liikenne ja humala -ajattelu, koska eihän nyt tietenkään ole kysymys siitä, onko henkilö humalassa, kun hän ajaa autolla, vaan kysymys on siitä, että liikenne ja alkoholi ylipäätänsä eivät sovi yhteen. Kysymyshän on vaarantamisrikoksesta: Henkilö ottamalla alkoholia jo vähänkin vaarantaa yleistä liikenneturvallisuutta täysin siitä riippumatta, kuinka konkreettinen vaara yksittäistapauksessa on. Se selittää varmasti myös sen, minkä takia rattijuopumus on rangaistavaa silloinkin, kun henkilö vaikka omassa teollisuushallissaan ajaa autolla lyhyen matkaa. Rangaistavaa se on siis joka tapauksessa, vaikka se ei konkreettisella tavalla vaarantaisi liikenneturvallisuutta. Siksi tuntuu todella oudolta tällainen ajattelu, että nyt keskityttäisiin jotenkin humalan eliminoimiseen liikenteestä.

Erityisen kummallista tämä on senkin vuoksi — kun eduskunta ilmeisesti kaikesta päätellen arvostaa suuresti ponsia, on ehkä hyvä palauttaa eräs mieleen — että eduskunta on aikoinaan hyväksynyt täysraittiuden periaatteen tieliikenteessä omalla ponnellaan. Tämä arvovaltainen ponsi on ollut suurenmoinen. Muistan sen, kun siitä ovat eri tahot suuresti iloinneet eikä vähiten tietenkään kristillisen liiton eduskuntaryhmä, jonka aloitteesta kyseinen ponsi aikoinaan on hyväksytty.

Täysraittiuden periaate tieliikenteessä on suuremmoinen ajatus. Sen vuoksi tuntuu aivan oudolta, että ne tavoitteet, joita hallituksen esityksellä tavoiteltiin, on torpedoitu jo lakivaliokunnassa. Ilmeistä on, että niin saattaa käydä täysistunnossakin. Promillerajojen tarkistamisen osalta, joka suorastaan sisältyi rattijuopumuksen osalta hallitusohjelmaankin erään pienen puolueen toimesta, ei ole tapahtumassa yhtään mitään.

Yhdyn kuitenkin täysin siihen näin systeemin sisäisenä tarkasteluna, että ensinnäkin tavallisen rattijuopumuksen raja tulisi ilman muuta alentaa 0,5 promillesta juuri täysraittiuden periaatteen tueksi, koska 0,4 tai 0,3 promilleakin jo kiistattomasti yksittäistapauksissa voi heikentää kuljettajan kykyä virheettömiin suorituksiin.

Toki me tunnemme aina niitä tapauksia, joissa suuressakin kännissä henkilö saattaa selviytyä virheettömästi ties minkälaisista ajosuorituksista. Yhtä varmaa on, että kriittisissä tilanteissa vähäinenkin alkoholimäärä heikentää henkilön kykyä reagoida tilanteen edellyttämällä tavalla. Tämä koskee erityisesti nuoria henkilöitä, koska ymmärrämme, että 15-vuotias saattaa kokea aivan eri tavalla esimerkiksi 0,4 promillen veren alkoholipitoisuuden kuin rutinoitunut juoja.

Senkin vuoksi olisi tärkeätä, että yksinkertaisesti rajaa alennettaisiin ja annettaisiin selkeä viesti, että liikenne ja alkoholi eivät todella kuulu yhteen. Ei ole tarkoitus, että ihmiset harjoittaisivat korkeamman asteen matematiikkaa ja sen jälkeen ajaisivat alkoholin vaikutuksen alaisena autolla, ja jos jäisivät kiinni, pahoittelisivat vain huonoa laskupäätään. Tämä ei ole suinkaan se idea, mihin pitäisi pyrkiä, vaan tietenkin se, että henkilöt pidättäytyisivät kerta kaikkiaan ajamisesta juotuaan alkoholia.

Toinen kysymys on törkeän rattijuopumuksen promillerajan alentaminen. Siltäkin osin tyydyn vain tällaiseen systeemin sisäiseen kritiikkiin, koska itse en tietysti hyväksy lainkaan koko

rikosoikeudellista järjestelmää. Joka tapauksessa 1,5 promillen raja on suunnattoman korkea verrattuna siihen, että tilastollisesti ja tieteellisesti voidaan vahvistaa, että jo 0,8 promillesta ylöspäin riski liikenneonnettomuuksista kasvaa hyvin huomattavalla tavalla.

Jos rikosten törkeysporrastus suoritetaan juuri sen mukaan, minkälaista konkreettista vaarallisuutta teot osoittavat, sen pitäisi jollakin järkevällä tavalla heijastaa sitä tosiasiallista vaikutusta, joka alkoholilla on liikenneturvallisuuteen. Näin ollen 1,5 promillen raja on täysin keinotekoinen. On oikeastaan käsittämätöntä, kuka on keksinyt 1,5 promillea, ellei lasketa vain sitä, kuinka paljon vähemmän säästytään tuomitsemasta henkilöitä törkeästä rattijuopumuksesta. Mutta psykofyysisenä tilana 1,5 promillea on aivan perustelematon verrattuna esimerkiksi 0,8 promilleen tai tietysti yhtä lailla 1,2 promillen rajaan, joka oli alkuperäinen tavoite.

Veneliikennejuopumuksen osalta totean vain, että porrastus erilaisiin aluksiin ei tunnu oikein rikosoikeuden systematiikan kannalta johdonmukaiselta. Täytyy muistaa, että rattijuopumusrikollisuuden osalta ei tehdä minkäänlaista porrastusta riippumatta siitä, ajaako henkilö mopolla vai täysperävaunullisella rekka-autolla.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoroa ed. Savelan puheenvuoron johdosta. Toteankin, että hänen esityksensä on erittäin hyvä. Mielestäni aivan kohtuutonta kärsimystä yksityisille ihmisille ja myös erittäin suuria taloudellisia menetyksiä yhteiskunnalle tulee rattijuopumustapausten johdosta. Sen vuoksi nimenomaan törkeän rattijuopumuksen rajan laskeminen 1 promilleen on mielestäni aivan eduskunnan kunnia-asia, ja tulen kannattamaan sitä esitystä.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin pitkälti yhtyä ed. V. Laukkasen esittämiin näkökantoihin siitä, millä tavoin alkoholi vaikuttaa esimerkiksi eri-ikäisiin henkilöihin. Myös vaikuttaa se, onko kyseessä runsaasti alkoholia käyttävä henkilö vai nuori, joka ensimmäisiä kertoja ottaa alkoholia. Jokin 0,3 ja 0,5 promillea saattaa vaikuttaa aivan eri tavalla näihin henkilöihin.

Myös siltä osin, mitä on esitetty, että vesiliikenteessä eri veneitten osalta olisi erilainen tulkinta ja myös sen mukaan, missä venettä kuljetetaan, en voi ymmärtää tällaista perustetta lainkaan, koska lakien eräs peruste on, että niillä suojataan tai yritetään pelastaa tavalla tai toisella nimenomaan henkilö itse. Sama tilanne on myös turvavöitten osalta, eihän siinä ulkopuolisia yritetä turvata vaan nimenomaan kuljettaja ja matkustajat.

Ed. Suhola: Arvoisa puhemies! Pidän puheena olevan hallituksen esityksen perusteluja törkeän rattijuopumuksen rajan alentamisesta 1,5:stä 1,2:een kestävinä, tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Promillerajan alentaminen sisältää signaalivaikutuksen ja vahvistaa näkemystä alkoholin ja autoilun yhteensopimattomuudesta.

Valiokunta perustelee promillerajan pitämistä ennallaan sillä, että rikossäännösten kiristäminen on kriminaalipoliittisesti perusteltua silloin, kun rikosten määrä on kasvava, ja toteaa, että määrä on kääntynyt laskuun. Kuitenkaan meillä ei nähdäkseni ole varmuutta siitä, miksi rattijuopumusten määrä on laskenut: asenteiden muutoksen, viisauden määrän lisääntymisen vai mahdollisesti rahojen vähentymisen vuoksi. Minä epäilenkin, että uuden nousukauden alkaessa tilastot muuttuvat taas toiseen suuntaan.

Yhtä kaikki hallituksen esityksen mukainen promillerajan alentaminen jättää vielä varaa laskemiseen, joka liittyy esimerkiksi rattijuopumusten määrän lisääntymiseen. Senkin jälkeen, jos raja lasketaan tämän trendin jälkeen yhteen promilleen, jää vielä selkeä raja rattijuopumuksen ja törkeän rattijuopumuksen välille, niin kuin pitääkin. Tästä syystä, arvoisa puhemies, tulen asian pykäläkohtaisessa käsittelyssä tekemään II vastalauseen mukaisen muutosesityksen.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Eilen illalla myöhäisinä tunteina toin jo oman kantani esille, mutta koska silloin oli varsin vähän kuulijoita ja tänään on ilmennyt jossain määrin epätietoisuutta siitä, millä tavoin valiokunnassa nimenomaan sosialidemokraattien kannat muotoituivat, haluan tässä muutaman sanan käyttää.

Valiokunnan enemmistö, jossa siis olin myös ed. Vuoriston kanssa mukana, oli sitä mieltä, että hallituksen esitys on sinänsä perusteltu vesiliikenteen osalta, ja olimme valmiita pudottamaan rajan vanhanaikaisesti laskettuna 1,5 promillesta 1:een. Vesillähän on ainoastaan yksi tekomuoto. Siinä ei ole perustekomuotoa ja törkeää tekomuotoa, vaan siinä käytetään ainoastaan yhtä. Maalla on tavallisessa liikenteessä käytössä perinteiset 0,5 alarajana ja törkeästä rattijuopu-

muksesta 1,5 promillea, ja siinä olimme puolestamme nykytilanteen säilyttämisen kannalla, koska tilastojen mukaan, niin kuin täällä on moneen kertaan tuotu esille, tapaukset ovat olleet voimakkaasti viime vuosien aikana laskussa. Syinä laskeneeseen juoppouteen ja sinänsä parantuneeseen tilanteeseen varmasti ovat kaikki ne, jotka ed. Suhola toi esille: sekä taloudellinen tilanne, tietoisuuden lisääminen että myös tietoisuus tai viisaus siitä, että poliisilla on ollut aikaisempaa enemmän resursseja käytettävissään ja näin ollen myös kiinnijoutumisriski on huomattavasti aikaisemmasta noussut.

Lakivaliokunta samoin kuin sille lausunnon antanut liikennevaliokunta painottavat myös, että uusia keinoja pitäisi saada käyttöön, ja ns. rangaistukseen sisältyvä hoitojakso on yksi näistä, koska monet kaikkein pahimmista rattijuoppoustapauksista ovat nimenomaan uusijoiden, pahasti alkoholisoituneiden ihmisten tekemiä, ja heidän kohdallaan ainoa vaihtoehto on katkaista alkoholin ja liikenteen välinen yhteys. Parhaiten se käy nimenomaan juomisen lopettamisella.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ja lakivaliokunnan mietinnössä saattaa hiukan hämätä nopeata lukijaa se, että nyt promillen rinnalla on myös uloshengitysilmasta laskettu alkoholi, jonka raja on 0,75. Tämä juuri sen vuoksi, että valiokunta haluaa hallituksen esitykseen yhtyen tehdä mahdolliseksi uusien mittauslaitteiden käytön. Tämä on ollut pakko delegoida hieman tavallisesta poikkeavalla tavalla, koska näitä laitteita ei vielä ole. Tästä syystä lakivaliokunta on mietinnössään melkoisella litanialla evästänyt, millä tavalla nämä laitteet tulee ottaa käyttöön, jotta myös tässä suhteessa, vaikka toimivalta on delegoitu nyt melko blankona eduskunnalta, toteutettaisiin ja täytettäisiin oikeusvaltion määräykset.

Sosialidemokraattisessa ryhmässä on perinteisesti ollut alkoholin suhteen äänestettäessä vapaat kädet. Tämä on ns. omantunnon asia, jossa jokainen tekee päätöksen täsmälleen kahden kesken omantuntonsa kanssa, mutta tämä vain viestinä niille perusteluille.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Edustaja Savela sanoi, että hän sai täällä vastakaikua omille ehdotuksilleen ensimmäisessä käsittelyssä. Kyllä minäkin olen tietyllä tavalla positiivinen hänen esityksilleen, mutta täällä ei tainnut olla kuin kaksi kolme kansanedustajaa silloin, joten vastakaiku oli määrällisesti aika vähäistä. Käytin itsekin silloin puheenvuoron tässä asiassa. Kun tämä on vähän erikoinen tapaus siinä, millä tavalla käsittely on täällä edistynyt, on kuitenkin ehkä syytä omalta puoleltani esittää omat näkemykseni.

Vuonna 1992, kun olin vielä lakivaliokunnassa, tämä asia tuli silloin sinne käsiteltäväksi, ja olin itsekin silloin aika tiukalla linjalla ja olen kyllä vielä tänäkin päivänä, mutta oltuani pari vuotta poissa valiokunnasta ja tultuani takaisin 1994 sama esitys oli siellä edelleen hautautuneena, hieman kellastuneena ja keltatautiin sairastuneena, paperinippujen alle. Kysymyshän oli siitä, että valiokunnassa ei ollut päästy yksimielisyyteen nimenomaan törkeän rattijuopumuksen promillerajasta, lasketaanko se 1,2:een ja pidetäänkö se 1,5:ssä.

Hallituksen esitys tuli käsittelyymme valiokunnan mietinnön mukaisesti muotoiltuna, tietyllä tavalla rampana siltä osin, mikä koski vesiliikennettä. Valiokunta omissa päätöksissään toteutti hallituksen esityksen samoin eräässä tärkeässä kysymyksessä, joka koskee veren alkoholipitoisuuden toteamista ja siinä nyt käyttöön otettavan tekniikan kehitystä. Ei tarvita enää välttämättä verikoetta eikä tarvitse vaivata terveyskeskuksia, kuljettaa sen eteisessä olevien vanhusten ohi rattijuoppoa, jolloin vanhukset joutuvat odottamaan lääkärin vastaanottoa, vaan se tapahtuu poliisiasemalla teknisillä laitteilla. Tämä oli vesiliikenneasian lisäksi se, mikä toteutettiin hallituksen ehdotuksen mukaisena.

Sen sijaan törkeän rattijuopumuksen raja jäi 1,5:een eikä saatu sopimusta, että se olisi laskettu 1,2:een. Ei tätä nyt voi sanoa kompromissiksi, mutta ellei tällaista sovintoa tavallaan lakivaliokunnassa olisi syntynyt, tuo hallituksen esitys olisi jäänyt edelleen paperinippujen alle, ja tämä vesiliikennettä koskeva muutos samoin kuin erittäin tärkeä veren alkoholipitoisuuden toteamista koskeva kehitys olisi heitetty tavallaan pesuveden mukana pois ja näin ollen tätä kehitystä ei olisi saanut tänne käsiteltäväksi.

Myönnän omalta osaltani selkeästi sen, että olin ajamassa hallituksen esitystä valiokunnan mietinnön mukaisena paperinippujen alta pois, erityisesti kun oikeusministeri katsoi, että näin olisi viisasta tehdä äsken mainitsemistani syistä. Toisin sanoen tuodaan esitys sellaisena, kuin se on sieltä syntymässä, suuren salin arvosteltavaksi.

Myös asiantuntijat olivat olleet törkeän rattijuopumuksen rajasta ylipäänsä sitä mieltä, että sen alentamiseen, toisin sanoen käytännön kiristämiseen, ei olisi perusteita. Sen sijaan kun ratti-

juoppoudet ovat vähentyneet vuodesta 91, itsekin katson, että viinaan on rahaa vähemmän ja vähemmän silloin ajetaan juovuksissakin. Tämä johtuu ehkä tästä tilanteesta, mutta sitä on tietysti mahdottomuus sanoa.

Näin ollen hallituksen esitys sen mukaisesti, kuin lakivaliokunta on sen päättänyt, on nyt tämän juhlallisen suuren foorumin edessä arvosteltavana. Jos tätä kompromissia ei olisi valiokunnassa syntynyt, se ei olisi koskaan tänne tullut. Täällä nyt saadaan päättää, minkälainen lopullinen ratkaisu tehdään. Mielestäni valiokunnan päätös siitä, että parlamentarismi toimii myös valiokunnassa ja asioita ajetaan eteenpäin, on täsmälleen oikea. Teillä on nyt valta tehdä mitä te haluatte. Siinä mielessä valiokuntaa on turha tässä asiassa moittia.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Elämässä on hyvä aina joskus edetä välitavoitteiden kautta kohti hyvää lopputulosta. Henkilökohtaisesti katson tässä tilanteessa, että hallituksen alkuperäinen esitys on ensimmäinen hyvä välitavoite, eli pudotetaan raja 1,5:stä 1,2:een ja myöhemmässä vaiheessa edetään sitä kohti, mitä ed. Savela ja muun muassa ed. Tykkyläinen ovat esittäneet.

Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä kannattamaan ed. Suholan tekemää pykäläkohtaista muutosehdotusta.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Täällä tuli selville, että sosialidemokraattisen ryhmän osalta on monenlaisia mielipiteitä liittyen rikoslain 23 luvun muuttamiseen. Toteankin, että olen I vastalauseessa mukana sen johdosta, että se on Ruotsin mallin mukainen, kuten ed. Savela totesi, ja se on toiminut siellä hyvin. En voi henkilökohtaisesti hyväksyä sitä, että yleensäkään kuljetetaan minkäänlaista ajoneuvoa alkoholin vaikutuksen alaisena. Toivoisinkin, että eduskunnasta löytyisi ryhtiä niin paljon, että me voisimme kerralla muuttaa nämä pykälät vastaamaan Ruotsin mukaista käytäntöä ja ehkä tulevaisuudessa myös eurooppalaista käytäntöä. Toivotaan ainakin näin.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläisen puheenvuoro oli vähän sen kaltainen, että hän tulkitsee asian niin, että eduskuntasalissa olisi ihmisiä, kansanedustajia, jotka ikään kuin sallisivat sen, että autoa tai venettä kuljetetaan alkoholin vaikutuksen alaisena. Eihän näin saa sanoa. Minä olen aivan vakuuttunut siitä, että kukaan ei sitä hyväksy. Mutta käytännön elämä on käytännön elämää. Jos lukee esimerkiksi tämän lain käsittelyn yhteydessä kuullun Helsingin raastuvanoikeuden tuomarin lausuntoa, niin hän asettuu sille kannalle, mille myös lakivaliokunnan enemmistö on nyt päätynyt. Minä kunnioitan myös niiden ihmisten näkemyksiä, jotka joutuvat tätä problematiikkaa käytännössä hoitamaan, ed. Tykkyläinen.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Häkämiehelle totean, että teidän mietintönne oli hyvä. Siinä oli hyviä lausumia siitä, että ei sallita yleensäkään alkoholin käyttöä, mutta sen sijaan pykälissä sallitaan. Tämä on todellisuutta. Minusta ei voi täällä toisin sanoa, mitä päätöksiä valiokunta on tehnyt kokouksissaan, vaan pitää kertoa sillä tavalla, kuin päätökset on tehty, eikä niitä saa muotoilla muulla tavalla.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Koska olen purjehtinut noin 30 vuotta ja tiedän suurin piirtein, minkälaista elämä merellä on ja myös minkälaista saaristolaisten elämä on, niin haluaisin vain maakravuille, jotka täällä ovat alentamassa promillerajaa 1,5:stä 1:een, huomauttaa yksinkertaisesti, että se on täysin todellisten olosuhteiden ja realismin vastaista ja epäkäytännöllistä toimintaa, joka aiheuttaa turhia hankaluuksia ihmisille, jotka esimerkiksi asuvat saaristossa ja pienillä hidaskulkuisilla veneillä liikkuvat saaresta toiseen tapaamaan ystäviään.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vastauksena ed. Häkämiehen puheenvuoroon ja yhtyen myös ed. Tykkyläisen ajatukseen, kyllä valiokunnan mietinnön sanankäyttö on hyvin positiivinen, mutta se signaali, mikä annetaan promillerajoissa, ei ole mielestäni positiivinen, koska se jättää tilanteen entiselleen eli 0,5:een ja 1,5:een, mistä on hälyttäviä esimerkkejä olemassa niiden tilastollistenkin tapausten valossa, jotka rattijuoppoudesta ovat aiheutuneet.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Häkämies otti esimerkin siitä, että henkilö, joka tuomitsee, oli esittänyt käsityksiään. En tiedä, kuinka paljon lakivaliokunta on asiantuntijoina kuullut esimerkiksi niitä omaisia, joiden läheinen on menehtynyt ratti-

juopon uhrina. Mielestäni täytyy ottaa huomioon myös se puoli asiasta eli niitä inhimillisiä kärsimyksiä, mitä aiheutetaan. Yleensähän sanotaan, että lain tarkoituksena on toimia ennalta estävästi. Mielestäni silloin, kun näitä rajoja alennetaan, se tarkoitusperä ainakin paremmin toteutuu.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläiselle ja ed. Vistbackalle sanon vain sen, että toki minäkin olisin vaatimassa täällä nollarajaa, jos olisin siinä käsityksessä, että alkoholin vaikutuksen alaisena ajaminen loppuu siihen. Mutta jokainenhan meistä tietää, että näin ei vain valitettavasti käytännön elämässä ole. Valitettavasti ei näin ole.

Ed. Paloheimo, minua ei voi pahemmin loukata kuin sanomalla minua maakravuksi.

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi haluan sanoa, että kannatan ed. Oiva Savelan tekemiä esityksiä. Olen ollut mukana vastalauseessa ja olen iloinnut siitä, että on kerrankin ollut mahdollisuus sanoa oma mielipiteensä rattijuopumuksesta, niin kuin täällä tällä hetkellä jokaisella on. Ihmettelenkin sitä, miksi näin kipeä kysymys ja tärkeä asia on hautautunut pariksi vuodeksi lakivaliokuntaan ja on odotettu jotakin yksimielisyyttä, jota siellä ei kuitenkaan ole syntynyt. Olen pahoillani siitä, että lakivaliokunta perustelee sillä mietinnössään sitä, että nyt ei ole syytä törkeän rattijuopumuksen rajaa laskea, että tilastojen mukaan rattijuopumuksen määrät ovat kääntyneet laskuun. Jos me kuvittelemme, että aika parantaa kaikki haavat, tämänkin asian ja kaikki muut, niin eihän meidän kannattaisi tehdä mitään lainsäädäntöä. Ajateltaisiin vain, että annetaan ajan kulua ja katsotaan, mikä on tilanne. Itse en voi tällaisen lauseen taakse mennä. Minun mielestäni rattijuopumus, olkoon aika mikä hyvänsä ja olkoot määrät mitkä hyvänsä, on jollakin tavalla saatava kuriin.

Olen iloinen, että ed. Vistbacka nosti esiin omaiset. Yksikin tapaus on kauhea, ja jokainen inhimillinen tuska ja kärsimys, joka rattijuopumuksen seurauksena tulee, on liikaa. Sen takia meidän poliitikkojen pitää tarttua siihen ja käyttää niitä keinoja, jotka meillä on, eli kiristää lainsäädäntöä.

Kun ed. Häkämies vetosi siihen, että rangaistuksien kiristämisellä ei saada aikaan rattijuopumuksen loppumista, niin samalla tavallahan voitaisiin kaikki muutkin rangaistukset lopettaa ja ajatella, että niillä ei ole vaikutuksia. Meillä on vankilat täynnä ihmisiä. Ovatko he kaikki turhaan siellä? Kyllä me pyrimme siihen, että rangaistuksilla olisi ainakin joku signaali ja jonkinlainen kasvatuksellinen vaikutus rikolliseen käyttäytymiseen.

Mitä tulee, ed. Paloheimo, kannanottoihin vesiliikenteen promillerajan alentamista ja siihen, että on kohtuutonta, kun saaristolaisille tulee vaikeita tilanteita, kun pitää saada ajaa pienessä pöhnässä kotiin, niin samalla lailla voisi ajatella, että vähäliikenteisillä teillä sopisi ajaa pikkuisen pöhnässä. Vaikea sielläkin on kyläilemään päästä, kun ei ole yleisiä kulkuneuvoja. Olisiko sitten niin, että missä on vähän liikennettä, vesillä tai maalla, saa ajaa pienen pienessä sievässä, kun ei ilmeisesti ole kovin suurta vaaraa aiheuttaa ongelmia muille.

Mielestäni nyt eduskunnalta kaivataan ryhtiä, ja siihen meillä on mahdollisuus tämän lain käsittelyn yhteydessä.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Vaikka sanomani on hyvin lyhyt, niin mielestäni tämä on niin tärkeä ja periaatteellinen asia, että halusin kipaista tänne puhujakorokkeelle.

Ed. Paloheimolle sanon, että en voi hyväksyä, että kun on murhetta, otetaan pieni tuikku murheeseen, niin kuin hän mainitsi, että pitäisi ottaa ja saaristolaisten ja muitten saada siihen mahdollisuus.

Viime päivinä on keskusteltu hyvin paljon tupakka-asioista ja nuuska-asioista ja eilen illalla käytiin aika perinpohjainen keskustelu alkoholin promillerajoista. Monta kertaa on otettu nämä terveyspoliittiset näkökohdat esille. On myös puhuttu, että tämä on omantunnon asia. Niin kuin ed. Halonen sanoi, heidänkin ryhmässään yleensä promillerajat ja alkoholiasiat ovat omantunnon asioita. No, tietysti jokainen saa juoda viinaa, joka haluaa, mutta minun mielestäni promillerajat eivät ole mitään omantunnon asioita, vaan jos me haluamme edistää liikennepolitiikkaa, kyllä meillä pitäisi olla jonkinlainen linja näissä asioissa, mitä aluksi mainitsin.

Tuntuu aika huvittavalta, että juuri tällä viikolla oltiin hyväksymässä nuuskan kielto. Vaikka itse en käytäkään nuuskaa, niin tuntuu järjettömältä, että salin enemmistö kielsi nuuskan. Noin 15 000 ihmistä käyttää nuuskaa. Eli en voi ymmärtää tällaista logiikkaa. Minun mielestäni jos ne 15 000 ihmistä, millä lailla sitä nuuskaa käytetäänkin ylä- tai alahuulessa, käyttävät nuuskaa ja saavat tästä suusyöpää tms., he va-

hingoittavat omasta tahdostaan itseään. Mutta kun me olemme tänään tekemässä päätöksiä promillerajan laskemisesta, suuri salin enemmistö ei voi hyväksyä sitä, että promillerajoja törkeästä rattijuopumuksesta laskettaisiin 1,5:stä edes 1,2:een. Tuntuu aika järjettömältä, että tässä salissa ei löydy minkäänlaista logiikkaa, ja uskallan myös sanoa, että meillä ei ole moraalia. Tuntuu siltä, koska täällä on käytetty hyvin paljon sellaisia puheenvuoroja.

Eli en voi ymmärtää sitä, että täällä oltiin niin tiukkapipoisia nuuskan kieltämisen vuoksi. Mainittiin, että kieltäminen on terveyspoliittisesti tärkeätä. No, niin se on tietysti. Mutta minkä takia me emme voi äänestää promillerajan laskemisen puolesta, koska seuraamukset ovat pahoja, kuten tiedämme. Kymmeniätuhansia rattijuoppoja saadaan jatkuvasti kiinni, kymmeniä, ehkä satoja veneilijöitä kuolee sen vuoksi, kun on otettu hiukan enempi tuikkua murheeseen. Toivottavasti sali olisi niin viisas, että pystyisi ottamaan järkevän kannanoton. Täällä on usein vedottu siihen, että otetaan Ruotsista mallia. Jos koskaan, niin meidän pitäisi näissä asioissa ottaa Ruotsista mallia. Niin kuin ed. V. Laukkanen mainitsi, eduskuntahan yksimielisesti äänesti, että meidän pitäisi ottaa täyden raittiuden periaatelinja eduskuntaan. Toivon, että meiltä löytyisi niin paljon tahtoa, moraalia ja jonkinlaista linjakkuutta.

Ed. K o h i j o k i : Herra puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja kysäisi ohikulkiessa, pidänkö saman puheen kuin eilen. Kyllä oikeastaan se tulisi pitää kahteenkin kertaan siitäkin syystä, että eilen oli vähän väkeä ja nyt on enemmän, ja myös sen vuoksi, että sanoma on sen väärti, että sietäisi pysähtyä sen äärelle. Mutta aluksi riippuu teistä, kuulijat, miten pitkän puheenvuoron pidän. Näin vastasin äsken oikeusministerille.

Historiaa sen verran, että kun nyt ihmetellään, tulisiko alentaa promillerajoja ja minkä verran, sietäisi muistaa, että Suomi oli niitä viimeisiä maita Euroopassa, jossa ylipäänsä saatiin promillerajat käyttöön. Siitä on aikaa vasta noin 17 vuotta. Työllä ja tuskalla saatiin silloin nuo promillerajat. Ne tietysti sitten jouduttiin asettamaan varsin korkeiksi. Esimerkiksi juuri veneliikennejuopumukseen ei tullut porrastettua promillerajajärjestelmää ollenkaan, vaan langettava raja 1,5 promillea, mikä sinänsä merkitsee sitä, että siihen 1,5 promilleen asti he ovat laillisesti juopuneita veneenkuljettajia. Vasta 1,5:stä lähtien on joitakin mahdollisuuksia valvonnalla puuttua asiaan.

Kyllä kai tämä jo riittää perusteluksi siihen, että myös valiokunta on päätynyt veneliikenteessä 1 promilleen eli rajan laskemiseen siihen. Onhan tiedossa, että suurin osa hukkuneista on alkoholin vaikutuksen alaisena varsin vahvastikin, joten jotain tällaista ennalta estävää vaikutusta tietysti tarvitaan. Ajatellaanpa valvovaa poliisia valvomassa veneliikennettä ja puhalluttamassa siellä liikennejuopon ja se näyttämä, mitä mittari näyttää, jää niukin naukin alle 1,5 promillen. Siinä sitten vain toivottaa tuolle silmin nähden juopuneelle turvallista matkaa. On tässä käytännön kannaltakin ihan järkevät perusteet. Tämä sen vuoksi, kun täällä yksi puheenvuoron käyttäjä oli huolissaan siitä, että noiden laillisten juopuneiden asema nyt sitten muka uhkaa huonontua.

Kannatan ed. Savelan tekemää ehdotusta, jota muutkin ovat kannattaneet, että nyt ensimmäisen kauden jälkeen — 17 vuotta mitä meillä on ollut nämä promillerajat — meillä nyt olisi valmius laskea ne. Siis alin langettava raja laskettaisiin 0,3:een ja törkeän juopumuksen raja 1 promilleen paljolti samoilla perusteilla, kuin valiokunta on perustellut veneliikennejuopumusta, siis niiltä yleisiltä perusteluosiltaan.

Täällä sanottiin, että rattijuopumustapaukset ovat vähentyneet. Se pitää paikkansa, mutta on otettava huomioon, että kuolemankolaritapauksissa edelleen viime vuoteen asti yli viidesosa kuolemankolareista aiheutui rattijuoppoudesta. Joku saattoi kuulla sen, että minä puhun myös joltisenkin kokemuksen perusteella, kun muiden virkatehtävieni ohella yli 20 vuoden ajan olin läntisessä Suomessa kuolemankolarien tutkijalautakunnan puheenjohtajana ja jouduin kentällä toimimaan näissä tapauksissa. Siinä oli lääkäri, autoinsinööri, tieinsinööri ja poliisiviranomainen puheenjohtajana. Tutkittiin kuolemankolaritapaukset. Kuolleiden määrä oli vähän yli tuhat ja vammautuneita moninkertainen määrä. Oma tehtäväni oli ihmisen osuuden selvittäminen. Näissä tapauksissa oli tietysti myös mukana satoja rattijuoppoustapauksia.

Kun täällä sanottiin, että ne ovat tuomari ja tuomioistuin, jotka käytännössä näiden asioiden kanssa joutuvat tekemisiin, se ei pidä paikkaansa. Kyllä ne ovat rattijuoppojen uhrien omaiset, jotka käytännössä sen kokevat. Tiedän tapauksia, jolloin omaiset eivät ole edes kestäneet sitä menetystä, minkä rattijuoppo on toiminnallaan aiheuttanut.

Siinä on ollut välillä järkeviä kausia silloin,

kun promillerajoja ei ollut. Välillä tuli ainoastaan ehdottomia vankeusrangaistuksia. Sitten taas lähdettiin lipsumaan ja lepsuilemaan, tuli yleensä vain ehdollisia. Nykyisinkin tuo seuraamusjärjestelmä on varsin lepsu. Kovin herkästi ja yleisesti tulee vain ehdollisia rangaistuksia, eli ennalta estävä vaikutus on vähentynyt.

Suuri edistysaskel silloin 17 vuotta sitten oli se, että ylipäänsä saatiin promillerajat. Niin kuin eilen kerroin, oman virkaurani aikana ja valvonnan johtajana jouduin toteamaan tapaukset, jolloin mopojuoppo tuomittiin ehdottomaan vankeusrangaistukseen kahdeksi kuukaudeksi siitä, kun ajoi mopolla ja veren alkoholimäärä oli 0,47 promillea. Tämä oli siis ennen näitä langettavia rajoja. Toinen tapaus: Autonkuljettajan veressä oli 3,21 promillea. Oli kysymyksessä alkoholimyrkytys lääketieteellisesti arvioituna, mutta alioikeus katsoi, että henkilö autoa kuljettaessaan ei ollut juopunut eikä edes alkoholin vaikutuksen alainen. Alioikeuden päätös syntyi ja pysyi ja tuli lainvoimaiseksi. Siis näin horjuvaa ja kirjavaa oli oikeuskäytäntö silloin, kun meillä näitä rajoja ei ollut, ja työllä ja tuskalla ne vihdoin saatiin.

Jos katsoo sitä keskustelua, mikä on käyty silloin 17 vuotta sitten, siellä eräskin edustaja on käyttänyt sanontaa, että "eihän se sovi mitenkään, että jotkut laborantit tästä lähtien sitten pystyvät määräämään siitä, mitä ihmiselle tapahtuu sen jälkeen, kun hän on rattijuoppouteen syyllistynyt". Ne olivat niitä senaikaisia puheita, kun oltiin hämmennyksen vallassa ja ihmeteltiin, mihin tämä promilleraja-asia johtaa.

On joka tapauksessa sivistysvaltion tunnusmerkki, että on rajat ja seuraamusjärjestelmä, ja niitten tarkoituksena myös hyvin paljolti on ennalta estävän vaikutuksen aikaansaaminen. Kyllä valistusta on tehty, mutta valistuksesta huolimatta rattijuoppojen määrä nousi jo yli 30 000:n silloin, kun oli taloudellisia edellytyksiä ihmisillä enemmän alkoholinkin hankkimiseen, Mutta on pelättävissä, niin kuin täällä sanottiin, että kun ajat muuttuvat ja vauhti kasvaa, meno on päällä, että taas tarvittaisiin sitä ennalta estävää vaikutusta, ja nyt on juuri oikea aika laskea nuo promillerajat, tavallisen rattijuoppouden raja 0,3:een 0,5 promillesta ja törkeän rattijuoppouden langettava raja pudottaa 1 promilleen.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä peräänkuulutti ed. Mäkipää hetki sitten logiikkaa. Minun mielestäni on epäjohdonmukaista tehdä, niin kuin ed. Kohijoki, kun hän ihmettelee, miksi veneilyn osalta voidaan kiristää promillerajoja, kun ei sitä tehdä maantieliikenteen osalta. Kehitystähän on tapahtunut ja päinvastaisiin suuntiin nimenomaan näillä alueilla. Veneilyn puolella on otettu käyttöön yhä suurempia, nopeampia ja vaarallisempia veneitä ja liikenne on kasvanut aivan olennaisesti, mutta promillerajat ovat olleet ennallaan. Maantieliikenteen puolella valistus on osaltaan purrut ja ilmeisesti on muitakin tekijöitä. Siellä juopumustapausten lukumäärä on selvästi ollut alenemaan päin. Täytyy näitä aseita käyttää harkiten, koska ennalta ehkäisy, joka liittyy rangaistusasteikkojen kiristämiseen, on myös ohimenevää, eikä se aina ole niin vaikuttavaa ja tehokasta kuin kuvitellaan. Ei pidä pelata pois asetta tilanteessa, jolloin kehitys menee oikeaan suuntaan. Sitä saatetaan tarvita myöhemmin, jos kehitys kääntyy taas huonompaan.

Haluan nyt rauhoittaa mielialoja täällä toteamalla, että ilmeisesti parin vuoden sisällä eduskunta pääsee jälleen varsin hyvän selvityksen pohjalta tarkastelemaan tätä asiaa, uudemman tiedon pohjalta, koska silloin valmistuu taas eräs rikoslain osauudistus, johon tämä asia kuuluu hyvin luontevasti.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edellisellä vaalikaudella kuuluin parlamentaariseen liikennekomiteaan ja siellä tämä kysymys nostettiin esiin ja kysyttiin liikenneturvallisuuden asiantuntijoilta täsmällisesti, onko yleisempää, että tapahtuu liikenneonnettomuuksia sellaisten kohdalla, joiden humalatila on alle 0,5 prosenttia, kuin niiden kohdalla, jotka ovat täysin selviä. Vastaus oli yksikäsitteisesti sellainen, että 0,5:n alapuolella oleva humalatila ei vaikuta onnettomuuksia lisäävästi.

Minusta tässä on kysymys näköjään siitä, että jotkut haluavat ajaa raittiusasiaa liikenneturvallisuuden naamion takana. Tämä on minusta epärehellistä. Puhukaa silloin raittiudesta ja raittiuden puolesta, jos olette sillä kannalla selvästi, mutta älkää ottako sellaista naamiota, joka on liikenneturvallisuudesta otettu, elleivät faktat ole sen takana.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty varsin varteenotettavia näkökohtia, viimeksi ed. Kohijoen puheenvuorossa, promillerajojen merkittävyydestä ja alentamisen tarpeesta. En myöskään väheksy ed. Mäkipään täällä esittämiä näkökohtia, mutta jonkin verran vastausta hänelle kuitenkin, kun hän otti nuuska-asian myös esille tässä yhteydes-

sä. Hän piti nuuskan kieltoon puuttumista paljon vähämerkityksellisempänä kuin tätä asiaa, kun vain 15 000 käyttää Suomessa nuuskaa. Totean, että jos ei olisi kielletty nuuskan myyntiä tässä yhteydessä, nuuskan käyttö olisi lisääntynyt pikkuhiljaa, kun tupakan käyttö toivottavasti vähenee. Tutkimusten mukaanhan tupakka aiheuttaa Suomessa 7 200 ennenaikaista kuolemaa, oli se sitten nuuskan tai tupakan muodossa, ja se on sentään paljon enemmän kuin liikennekuolemat, jotka nekin on valitettavia ja turhia. (Puhemies koputtaa)

Edustan verraten liberaalia alkoholipolitiikkaa, mutta en hyväksy sitä, että alkoholin vaikutuksen alaisena aiheutetaan vahinkoja muille ihmisille.

Ed. Kohijoki: Arvoisa puhemies! Kun täällä viitattiin nopeisiin vesikulkuneuvoihin, niin tehoa ja nopeutta on kyllä tullut lisää myös autoihin, ja kyllä sekin näkyy ja tuntuu. Sanottiin, että otetaan muka joku ase pois sillä, kun nyt tehtäisiin näitten promillerajojen alentaminen. Ei ase joudu minnekään hukkaan, vaan se jää nimenomaan käyttöön, ja käyttöä sille kyllä riittää.

Täällä sanottiin myös, että tässä pitäisi pari vuotta odotella. Pari vuotta merkitsee noin 200:aa rattijuoppojen aiheuttamaa liikennekuolemaa. Sekin sietää muistaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

23 luvun 1 §

Keskustelu:

Ed. Savela: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 1 § saisi sen muodon, joka on III vastalauseessa. Se merkitsee 0,3 promillen rajaa ja 0,15:tä milligrammaa alkoholia litrassa uloshengitettyä ilmaa.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Savelan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Savela ed. Tykkyläisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin III vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Savelan ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 81 jaa- ja 72 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 45. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2 §

Keskustelu:

Ed. Suhola: Arvoisa puhemies! Teen II vastalauseen mukaisen ehdotuksen, jonka perustelut ovat hallituksen esityksessä, törkeän rattijuopumuksen rajan laskemisesta 1,5:stä 1,2:een.

Ed. Savela: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 2 § saisi sen muodon, joka on III vastalauseessa, joka merkitsee 1,0 promillen törkeälle rattijuoppoudelle (0,36).

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Suholan tekemää ehdotusta.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Savelan tekemää pykälänmuutosehdotusta.

Ed. Lindqvist: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Savelan tekemää esitystä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Suhola ed. Seivästön kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena.

Ed. Savela on ed. Tykkyläisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin III vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Suholan ja ed. Savelan ehdotusten välillä.

Ed. Suholan ehdotus "jaa", ed. Savelan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 59 ei-ääntä, 10 tyhjää; poissa 44. (Ään. 3)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Suholan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Suholan ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Suholan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 58 jaa- ja 95 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 45. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Suholan ehdotuksen.

4 ja 5 § hyväksytään keskustelutta.

6 §

Keskustelu:

Ed. H a s s i : Rouva puhemies! Ehdotan pykälän hyväksymistä I vastalauseen mukaisessa muodossa, mikä merkitsee ruorijuoppouden rajan porrastamista teon todellisen vaarallisuuden mukaan, ankaroittaa ammattimaisessa liikenteessä ja lieventää pienveneiden osalta.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Hassin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Hassi ed. Luukkaisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Hassin ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 135 jaa- ja 11 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 52. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

23 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakivaliokunnan mietinnössä ehdotetun toisen lakiehdotuksen 7 § ja 2 luvun otsikko sekä 20 § ja 5 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy lakivaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

P u h e m i e s : Koska lakivaliokunnan mietintöä ei ole muuttamattomana hyväksytty, asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Ehdotukset laiksi ympäristövahinkojen korvaamisesta sekä laeiksi eräistä naapuruussuhteista annetun lain ja vesilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 165/1992 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 10

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 1—13 §, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 23 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
kolmannen lakiehdotuksen 11 luvun 1—3 ja 3 a § ja luvun otsikko sekä 14 luvun 1 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotukset valtion virkamieslaiksi ja laiksi valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 291/1993 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 5

Puhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Urpilainen: Arvoisa puhemies! Nyt on toisessa käsittelyssä esitykset uudeksi valtion virkamieslaiksi ja valtion virkaehtosopimuslain muuttamiseksi. Nykyinen valtion virkamieslaki on ollut voimassa varsin vähän aikaa, sillä kokonaisuudistus astui voimaan vuoden 1988 alusta.

Laki on toiminut tyydyttävästi ja joustavasti. Perustellusti voidaankin sanoa, että tarvetta nimenomaan kokonaisuudistukselle ei olisi vielä ollut. Lakiin kohdistuneet uudistustarpeet olisi voitu hoitaa osittaisuudistuksinakin. Tähän arvioon päätyi myös hallintovaliokunta mietinnössään yksimielisesti.

Hallintovaliokunta joutui tekemään hallituksen esitykseen lukuisia muutoksia. Lain käsittelyn aikana valiokunnassa onkin vallinnut hyvä ja rakentava henki, mistä erityinen kiitos kuuluu valiokunnan puheenjohtajalle ed. Väistölle.

Valiokuntakäsittelyssä tehdyistä muutoksista lähes kaikki koskivat virkamiesten palvelussuhdeturvan parantamista. Näin palvelussuhdeturva saatiin pidettyä edes jotenkuten työsopimuslain ja normaalin länsimaisen oikeuskäytännön tasolla.

Valtiovarainministeriön vuonna 1991 asettaman palvelussuhdehankkeen tavoitteena oli siirtyä valtionhallinnossa yhteen ja perusteiltaan yhtenäiseen palvelussuhteeseen. Hankkeessa kuitenkin päädyttiin ehdottamaan yhteen palvelussuhteeseen siirtymisen sijasta uutta virkamieslakia, jossa vähennettäisiin virkasuhteeseen ja työsopimussuhteeseen liittyviä eroja.

Lain valmistelu olisi voinut tapahtua toteutunutta paremmassa yhteistyössä valtion pääsopijajärjestöjen kanssa. Itse asiassa yhteistyön puute johtikin siihen, että pääsopijajärjestöt suhtautuivat alun alkaenkin kielteisesti lakiehdotukseen. Valmisteluprosessin ajan järjestöt esittivät mm. sitä, että virkasuhteen käyttöalasta, kokonaisuudistuksen tarpeellisuudesta ja keskeisistä periaatteista olisi käyty perusteellinen keskustelu. Näin ei valitettavasti päässyt kuitenkaan tapahtumaan.

Julkisten tehtävien hoitamisen luonne ja siihen liittyvä vastuu julkisen vallan käyttämisestä edellyttävät sitä, että lainsäädännössä kiinnitetään erityistä huomiota virkamiesten aseman itsenäisyyteen ja pysyvyyteen. Virkamieslainsäädännössä ei olekaan kysymys vain siitä, miten valtiotyönantajan ja virkamiehen suhde järjestetään, vaan kysymys on myös painotetusti siitä, miten julkisesta edusta huolehditaan. Siksi on perusteltua, että virkamiehet voivat hoitaa tehtävänsä mahdollisimman riippumattomasti.

Kuten todettu, hallintovaliokunta on tehnyt hallituksen esitykseen monia parannuksia, kuten viran siirtomahdollisuuden rajaaminen ja irtisanomisen kieltäminen sairauden aikana, ellei virkamiehellä ole mahdollisuutta päästä pysyvälle työkyvyttömyyseläkkeelle.

Eräiden keskeisten seikkojen osalta lakiehdotus on edelleen puutteellinen. Erityisesti kiinnitän huomiota määräaikaisen virkasuhteen ketjuttamiseen. Lomautussäännösten osalta virkamiehen asema jää työsopimuslain tarjoamaa turvaa heikommaksi.

Lisäksi liikkeen luovutusta koskevien säännösten osalta laki on puutteellinen. Voidaan jopa epäillä, että laki ei täytä Euroopan unionin lainsäädännön vaatimuksia, joita meidän tulisi jo Eta-sopimuksen nojalla noudattaa. Tämä puute onkin ehdottomasti korjattava pikaisesti. Sinällään on myönteistä, että hallintovaliokunta päätyi yksimielisesti edellyttämään asian selvittämistä pikaisesti.

Arvoisa puhemies! Lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulemme tekemään pykäläkohtaisia muutosesityksiä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Urpilainen jo kiitteli valiokunnan arvoisaa puheenjohtajaa rakentavahenkisestä työstä virkamieslakiesityksen käsittelyn yhteydessä. Lämpimästi yhdyn näihin ylistyksiin.

Itse asiasta: On ollut aika hämmentävää, että tämän laatuinen lakiesitys ylipäätään eduskuntaan on tullut, kun palautamme mieleen, mitä tässä asiassa Suomessa on tapahtunut viimeisen kahden vuosikymmenen aikana.

1970-luvun alussa asetettiin harvinaisen selväksi tavoitteeksi valtionhallinnossa siirtyminen yhteen palvelussuhdetyyppiin. Meillä oli ollut perinteisesti virkasuhde, ja lähinnä sellaisissa val-

tion yksiköissä, joissa on yksityisen sektorin tehtäviin rinnastettavia tehtäviä, oli buumi lisätä työsuhteisia tehtäviä.

Kun virkasuhteisia varten luotiin vuoden 1970 aikana VES-järjestelmä, niin työehtosopimusjärjestelmä säilytettiin kuitenkin TES-suhteisilla ihan saman tyyppisenä kuin se on yksityisellä puolella. Tämä johti erittäin nopeasti palvelussuhteen ehtojen eriytymiseen. Lähestulkoon kaikissa suhteissa oli hyvin selviä eroja.

Tiedän hyvin, millä tavalla palvelussuhteen ehtojen samankaltaistaminen käynnistyi. Se tapahtui lakon avulla 70-luvun alkupuolella. Silloin ammattiyhdistyspomona vedin tuon lakon. Lakon tuloksena asetettiin toimikunta, joka 103 kokouksen jälkeen sai paksun mietinnön aikaiseksi, jossa viitoitettiin tie palvelussuhteen ehtojen samankaltaistamiseen TES- ja VES-puolen kesken.

Samalla viitoitettiin harvinaisen selväksi tavoitteeksi se, että siirrytään yhteen palvelussuhdetyyppiin. Niin ed. Urpilaisen mainitsema porukka asiaa selvitteli. Sitten yhtäkkiä paljastuukin, että, ähäkutti, tämä olikin leikkiä kaikki, nyt tuleekin hyvin lyhyellä aikavälillä uusi virkamieslaki eikä suinkaan uutta palvelussuhdetyyppilakia.

Arvoisa puhemies! Sanomani itse asiassa keskittyykin siihen, miksi näin tehtiin. Mikä oli se erityinen syy, joka johti tämän laatuiseen ratkaisuun? Oliko yhteiskunnassa havaittavissa joitakin ilmiöitä, jotka antoivat erityistä huolta istuvalle hallitukselle ja sitä avustavalle valtiovarainministeriön virkamiehistölle, että tämän laatuinen syvästi periaatteellinen linjasta poikkeaminen piti toteuttaa? Se hengentuote, joka näin syntyi, joka oli hallituksen esitys ja valiokunnan käsittelyn pohja, oli aikamoinen taantuminen kaikessa siinä, mihin kahden vuosikymmenen aikana on pyritty. Nyt sitten on päädytty siihen valiokuntatyöskentelyn aikana, että erittäin monta pykälää on oikeaan suuntaan rustattu, mutta, arvoisa puhemies, minusta ei kuitenkaan pidä ymmärtää tätä työtä sillä tavalla, etteikö edelleen pidä pyrkiä yhteen palvelussuhdetyyppiin ja siinä yhteydessä hoitaa virkavastuullisten asia ja heitä koskevat erityiset säädökset nimeltä mainittujen virkatyyppien osalta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—3 §, 1 luvun otsikko ja 4 § hyväksytään keskustelutta.

5 §

Keskustelu:

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 5 § saisi sen muodon, kuin sillä on vastalauseessa eli siihen tulisi uusi 4 momentti.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Metsämäen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Metsämäki ed. Vähänäkin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Metsämäen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 80 jaa- ja 64 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 54. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2 luvun otsikko ja 6—8 § hyväksytään keskustelutta.

9 §

Keskustelu:

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 9 § saisi sen muodon, kuin sillä on vastalauseessa, elikkä siihen lisättäisiin uusi 4 momentti.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Metsämäen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Metsämäki ed. Vähänäkin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Metsämäen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 68 jaa- ja 63 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 67. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

10 §, 3 luvun otsikko, 11—22 §, 4 luvun otsikko, 23 §, 5 luvun otsikko, 24 §, 6 luvun otsikko sekä 25 ja 26 § hyväksytään keskustelutta.

27 §

Keskustelu:

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 27 § saisi sen muodon, kuin sillä on vastalauseessa.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Metsämäen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Metsämäki ed. Vähänäkin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Metsämäen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 71 jaa- ja 67 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 60. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Uusi 28 §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 28 § saisi sellaisen uuden muodon, kuin sillä on mietintöön liitetyssä vastalauseessa.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Metsämäen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Metsämäki ed. Vähänäkin kannattamana ehdottanut, että mietinnössä olevan 28 §:n edelle tulisi uusi, vastalauseen mukainen 28 §.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole tätä pykälää, "jaa"; ed. Metsämäen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 79 jaa- ja 65 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 54. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

28 § hyväksytään keskustelutta.

Uusi 29 §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 29 § saisi sellaisen uuden muodon, kuin sillä on mietintöön liitetyssä vastalauseessa.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Metsämäen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Metsämäki ed. Vähänäkin kannattamana ehdottanut, että mietinnössä olevan 29 §:n edelle tulisi uusi, vastalauseen mukainen 29 §.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole tätä pykälää, "jaa"; ed. Metsämäen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 80 jaa- ja 67 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 51. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

29—35 § ja 7 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

36 §

Keskustelu:

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 36 § saisi sellaisen muodon, kuin sillä on vastalauseessa.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Metsämäen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Metsämäki ed. Vähänäkin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Metsämäen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 79 jaa- ja 66 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 53. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

37—39 §, 8 luvun otsikko, 40 §, 9 luvun otsikko, 41—43 §, 10 luvun otsikko, 44 §, 11 luvun otsikko, 45—48 §, 12 luvun otsikko, 49—51 §, 13 luvun otsikko, 52—59 §, 14 luvun otsikko, 60—70 §, 15 luvun otsikko sekä 71—78 § ja 16 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta toisen lakiehdotuksen 1, 2, 5 ja 22 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotukset laiksi valtion liikelaitoksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 60
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 6

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 15 ja 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
kolmannen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
neljännen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
viidennen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä
kuudennen lakiehdotuksen 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 84
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 7

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron lähinnä seuraavasta syystä: Pyydänkin ministeri Pekkariselta anteeksi. Kun hän esitteli muutama aika takaperin lakiehdotusta, hän esitti hurskaan ja hartaan toivomuksen, että se menisi kivuttomasti eduskunnassa läpi asian periaatteellisluontoisuuden ja tärkeyden vuoksi. Silloin en ollut asiaan vielä perehtynyt, mutta nyt, kun olen, olen täydellisesti ministeri Pekkarisen kanssa — hämmästys, hämmästys kylläkin — yhtä mieltä.

Eduskunta on täynnä kunnallismiehiä ja -naisia, on valtuuston puheenjohtajia, varapuheenjohtajia, hallituksen puheenjohtajia ja erityisesti myös ansioituneita, pitkäaikaisia kunnallisvirkamiehiä. Tässä talossa on kunnallinen itsehallinto

pyhä, rakas ja arvokas asia. Se on eräs yhteisöille ja sen jäsenille annettu perusoikeus, hallitusmuodon 51 §:n 2 momentti: "Kuntain hallinnon tulee perustua kansalaisten itsehallintoon- -". Se on tuo perustava säännös ja sinänsä harvinainen säännös, että se on yhteisöille ja niiden jäsenille annettu. Yleensä säännökset ovat yksilökohtaisia.

Oikeustieteilijät ovat todenneet, että kunnallisen itsehallinnon peruspilareita ovat verotusoikeus, oikeus itse valita ne hallintoelimet, jotka kuntaa hallinnoivat ja päättävät kunnan asioista, ja tietysti yleisesti ottaen kunnalla on oikeus ja velvollisuus vastata sitoumuksistaan ja taloudenhoidostaan. Vielä voidaan sanoa, että kunnalla on oikeus, mikäli erityislait eivät sitä rajoita, määrätä palvelujen määrästä, mitä kunta myy tai tarjoaa, samoin kuin kuntalaisille annettavien palvelujen laadusta.

Perustuslakivaliokunta antoi tästä asiasta lausuntonsa ja oikeastaan yhtään ilman soraääntä oli sitä mieltä, että laki, jos sen hallituksen esittämässä muodossa pitää mennä läpi ja se aiotaan saada läpi, on säädettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä eli valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n säätämässä järjestyksessä, koska nimenomaan hallituksen esityksen nimenomaan 14 ja 15 § loukkaavat radikaalisti kunnallista itsehallintoa eli estävät noudattamasta kunnanvaltuuston ja -hallituksen tekemiä päätöksiä.

Me siis pidämme arvossa kunnallista itsehallintoa, ja sen vuoksi juuri vaaditaan vaikeutettua järjestystä. Mitalilla on kuitenkin toinen puoli, niin kuin muinaisen Rooman senaatissa aikoinaan Seneca sanoi, että "rakas on mulle Cato, mutta vielä rakkahampi totuus". Vaikka meille kaikille kunnallisihmisille on tärkeää itsehallinnon pysyvyys ja koskemattomuus, niin jos jonkin kunnan talous todella menee niin kuralle, ettei se enää kykene hoitamaan niitä tehtäviä, jotka kunnan kuuluu hoitaa, jos sen talous on rasittunut ylenmääräisillä veroilla ja jos sillä on velkaa huomattavasti enemmän, monin verroin enemmän, kuin keskimäärin kunnilla muussa maassa, silloin me pidämme selviönä, että jotakin pitäisi tehdä, ulkopuolisen puuttua asiaan. Ihminenkin, kuka hyvänsä meistä, saatetaan tuhlaavaisuuden vuoksi julistaa holhouksen alaiseksi. Edelleen yhtiöt, osuuskunnat, jos eivät hoida asioitaan, talouttaan, joutuvat konkurssiin eli joutuu ulkopuolisen selvitysmiehen tutkittavaksi heidän omaisuudenhoitonsa.

Liike-elämässä konkurssin tarkoitusperä on puhdistaa markkinat elinkelvottomasta yrityksestä, saada se häipymään pois. Mutta konkurssisääntö ei sovellu kuntiin. Kunta ei Suomessa voi mennä konkurssiin. Mutta nyt käsiteltävänä oleva laki on tavallaan kunnallinen kuntien konkurssisääntö. Mutta sen tarkoitusperä ei ole sama kuin varsinaisella konkurssisäännöllä eli häivyttää kunta, vaan nimenomaan päinvastoin selvitysmiehen asettaminen ja valtion sekaantuminen asianomaisen kunnan asioihin turvaa kunnan elinkelpoisuuden, kun demokraattinen hallinto on kykenemätön sitä hoitamaan.

Hallintovaliokunta, joka teki asiasta mietinnön, lähti heti kärkeen muuttamaan lain nimeä. Nimittäin hallituksen esityksessä on lain nimi sellainen, että se antaa kuvan lukijalle, että siinä vain on laki, joka antaa köyhille kunnille mahdollisuuden lypsää valtiolta lisää rahaa palvelujensa hoitamiseen. Sisäasiainministeriön asiantuntijoita hyväksi käyttäen saatiin uusi ehdotus, kun vaadittiin, että sen pitää olla tiukka, niin että jo nimestä näkee, että kyseessä on häpeäpaalu tai jalkapuu sille kunnalle, joka tämän lain alaisuuteen joutuu. Se on "Laki kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä". Tuo selvitys viittaa juuri konkurssiin.

Meillä on tällä hetkellä näköpiirissä yksi tällainen kunta, jonka virkamiesjohto tällä hetkellä on toivonut, että laki tulisi ennen juhannusta tämän kevään aikana. On arvioitu, että lain ajatellun voimassaolon ajan kuluessa, parin vuoden sisällä, ehkä tulee pari kolme muutakin, mutta toivon mukaan niitä ei tulisi muita kuin tämä yksi jo esillä oleva.

Siinä kunnassa on velkaantumisaste, siis velkaa per asukas, seitsemän kertaa keskimääräinen lainamäärä, joka Suomessa kunnilla on, eli siinä kunnassa liikkuu asukasta kohti velan määrä 40 000:n ja 50 000 markan välillä.

Vielä on todettava se seikka, että jos lakia ei saada aikaan ja äsken tarkoitetussa kunnassa asiat menevät aivan lopullisesti nurin ja valtio ei puutu peliin, se haittaa kuntien yleistä luottokelpoisuutta rahalaitoksissa, jos meillä ei ole kunnilla mitään perälautaa eikä kukaan ei tule millään tavalla apuun tai johtamaan kuntaa oikealle tielle. On väitetty asiantuntijoiden toimesta, että muitten, suhteellisen hyvinvoivien kuntien luottokelpoisuuden lisäksi se saattaa myös vaurioittaa ministeri Viinasen johtaman ministeriön mahdollisuuksia saada lisälainaa valtiolle.

On väitetty tai tuotu esiin, että laki houkuttelisi kunnanisiä uhkapeliin. Mutta kun lain tarkkaan lukee — eikä tarvitse kovin tarkastikaan

lukea — voi todeta, että se on erittäin tiukka, se ei houkuttele ketään. Valtiolta saadaan vakautuslainaa, korkotukea, mutta kaikki lainat on maksettava. Edelleen lainan ehtona ja edellytyksenä on, että tehdään ohjelma talouden tervehdyttämiseksi, ja jos ei sekään auta, isoveli eli valtio astuu kuvaan mukaan selvitysmiehen muodossa 3 luvun pykälien edellyttämällä tavalla.

Minä kaikkien kunnallismiesten puolesta toivon, että lain kiireelliseksi julistamiselle ei löydy vastustusta, koska se on nimenomaan kuntien parhaaksi, vaikka sitä ensi lukemalta ja kuulemalta toiseksi luulee ja ajatellaan, että nyt tallotaan todella kuntien paljon puolustettua itsehallintoa. Siihen täytyykin kajota tietyssä vaiheessa, kun on halvaantuminen kunnassa edennyt tarpeeksi pitkälle, niin että mistään ei lainaa äsken tarkoitettu kuntakaan tällä hetkellä saa, ei kerta kaikkiaan mistään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys koskee poikkeuksellisia toimenpiteitä. Hallintovaliokunta lähtee siitä, että laki on säädettävä perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti myös poikkeuksellisessa järjestyksessä eli valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisesti. Valiokunta ehdottaa yksimielisesti, että laki säädettäisiin kiireisenä.

Keskeisinä siinä ovat valtion toimenpiteet, joilla turvataan suuriin taloudellisiin joutuneen kunnan selviytyminen ja estetään veroäyrin kohtuuton nousu. Näinä toimenpiteinä tulevat huomioon otettaviksi valtion tuet ja viimesijaisena kuntaselvitys.

On korostettava, että kuntatalous sinällään ei ole kriisissä, vaan monet kunnat ovat selviytyneet niukentuneista taloudellisista resursseista hyvin. Tämä laki koskee poikkeuksellisesti vain muutamaa kuntaa, ja nyt on näköpiirissä lähinnä yksi. On siis todettava, että tällä lailla pyritään ennalta estämään niitä vaikeuksia, joita voi syntyä muutamien kuntien kohdalla. Laki on kuitenkin määräaikainen. Valiokunta ehdottaa sen säädettäväksi kaksivuotisena.

Ed. L i i k k a n e n : Arvoisa puhemies! Olen ajatuksissa vähän samaa mieltä kuin ed. Vähänäkki siinä, että aluksi tuntui, että tässä lailla puututaan liian voimakkaasti kunnalliseen itsehallintoon. Kun hallintovaliokunnassa kuuntelin erään kunnan taloudellista tilannetta ja tunnen itsekin noin kymmenen vuoden ajalta tämän kaupungin poliittista ilmapiiriä, niin olen vakuuttunut siitä, että ilman jotakin valtion mukaantuloa ja sekaantumista tai selvittelyä ei kaupunki voi todella tästä asiasta selviytyä. On tietysti hämmästyttävää, että muutamat kunnat ovat menneet näin pitkälle takauksissaan. Sitä ei pidä yleistää. Minä uskon, että valtaosa Suomen kunnista ja kunnallisnaisista ja -miehistä pystyy asiat pitämään hanskassa, mutta tällaisia harmittavia tilanteitakin on syntynyt.

Näen, että lain nimike, joka hallintovaliokunnassa otettiin käyttöön, on huomattavasti osuvampi kuin alkuperäinen, joka oli minusta aika paljon harhaanjohtava. Olen tukemassa tätä asiaa, mutta toivon samalla, että kunnat eivät missään nimessä ja millään tavalla siihen pohjautuisi, että valtio on auttamassa, vaan todella tätä käytettäisiin ainoastaan harvinaisissa tilanteissa. Uskon, että näin myös tulee tapahtumaan.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Haluan tässä yhteydessä lausua kiitoksen hallintovaliokunnalle siitä, että se tavattoman nopeasti käsitteli tämän lain, ja myös perustuslakivaliokunta, joka asiasta antoi lausunnon, teki työnsä hyvin nopeasti. Tällä esityksellä ja lain voimaantulolla on kiire. Niihin haasteisiin, mitä tässä suhteessa oli eduskunnan työskentelyllä, eduskunta vastasi todella ripeällä tavalla. Myös ne tarkennukset ja pienet muutoksetkin, mitä valiokunta teki, ovat perusteltuja. Ne mielestäni parantavat hallituksen alkuperäistä lakiesitystä.

Haluan tässä yhteydessä sanoa arvion siitä, että jos nyt näköpiirissä olevat kuntatalouden yleiset kehitysnäkymät käytännössä toteutuvat, voi hyvinkin käydä niin, että tämän yhden, tässä yhteydessä nimeltä mainitsemattoman kunnan lisäksi tämän menettelyn piiriin välttämättä ei tulisikaan muita kuntia. Mutta siltä varalta, että niin kävisi, on hyvä, että tällainen määräaikainen laki kuitenkin on olemassa.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kieltämättä pidän aika onnettomana sitä, että kunnallisen itsehallinnon periaatteisiin puututaan niinkin rajusti kuin tällä lailla yleislakina tehdään. Minusta olisi ollut parempi tehdä Lex Karkkila ja lähteä jatkossakin katso-

maan kuntakohtaisilla toimenpiteillä, mitä tarvitaan.

Kunnallistalous on tietysti kiristynyt yleisen talouspolitiikankin seurauksena työttömyyden rajusti kasvaessa. Myöskään hallituksen toimenpiteiden seurauksena tulleet pelkästään 3 miljardin markan valtionosuuksien leikkaukset viimeksi eivät jätä tietysti yhteisvaikutuksia kovin hyviksi.

Toisaalta myös pitäisi tehdä muita johtopäätöksiä. Yksi olisi se, että myös kunnallinen päätöksentekoprosessi kaipaisi ilmeisesti arviointeja ja erityisesti kunnallinen tilintarkastus. Kenties enemmänkin tilintarkastuksen merkitystä ja roolia kunnallisessa päätöksenteossa tulisi korostaa, samoin tarkoituksenmukaisuusharkinnan enemmän esille ottamista.

Mahdollisesti jatkossa saattavat myös eräät pienet kunnat olla tämän lain piirissä. Silloin kyseessä on myös se, että emme ole olleet rohkeita tai hallitus ei ole uskaltanut puuttua kunnallisen jaotuksen epäkohtiin. Meillä on liian epätarkoituksenmukainen pienien kuntien määrä. Tämä aiheuttaa voimavarojen haaskuuta yleisestikin yhteiskuntapolitiikassa. Olisi syytä myös tähän asiaan samalla pystyä puuttumaan.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n: Arvoisa puhemies! Viimeiseen, ed. Rajamäen puheenvuoroon sen verran kommentoin, että nyt ehkä kannattaa muistaa, että kuntajaotuksen muutoksia on tämän hallituksen aikana taidettu tehdä enemmän kuin monien, monien hallitusten ennen tätä. Tämän lisäksi hallitus on antanut esityksen ja eduskunta säätänyt lain, jolla määräaikaiset uudet porkkanat tulevat nyt kuntiin tarjolle. Kun edellisen porkkanalain voimassaolon aikana saatiin ituja synnytetyiksi, on tarkoitus nyt katsoa, kuinka monet niistä iduista johtavat siihen, että lisää tarkistuksia kunnalliseen jaotukseen tulee. Minä uskon, että muutamia kuntaliitoksia tullaan uusien porkkanalakien aikana aikaansaamaan.

Ed. M e t s ä m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Liikkanen totesi, että puututaan voimakkaasti kuntien itsehallintoon. Olen hänen kanssaan siitä kyllä aivan samaa mieltä. Toisaalta, vaikka totesin lähetekeskustelussa, että tällainen laki on lähes tarpeeton, niin valiokuntakäsittelyn ja asiantuntijakuulemisen aikana olen tullut siihen tulokseen, että kyllä tätä lakia tarvitaan muidenkin kuin tämän nimeltä mainitsemattoman kaupungin osalta. Kuntataloudessa on sellaisia sudenkuoppia, joihin jotkin toisetkin kunnat voivat vielä kaatua. Laki parani myös valiokuntakäsittelyssä niin paljon, että voin hyvällä omallatunnolla yhtyä valiokunnan kantoihin tässä asiassa, erityisesti kun siitä tuli määräaikainen ja se käsitellään vaikeutetussa lainsäätämisjärjestyksessä ja eräisiin keskeisiin pykäliin saatiin niitä muutoksia, joita lähetekeskustelussakin esitettiin.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kunnalliseen itsehallintoon vetoaminen tämän lain osalta on kyllä aivan tarpeeton asia, sillä sellainen kunta, joka on ajautunut tämän lain ehdot täyttävään tilanteeseen, ei omaa minkäänlaista toimijan oikeutta. Kunta, joka ei kykene huolehtimaan peruspalveluistaan ja joka ei kykene vastaamaan vastuistaan kolmannelle osapuolelle, kyllä joutaa todella asettaa erinomaisen tarkan syynin kohteeksi. Minä uskon, arvoisa puhemies, että tämä laki merkitsee itse asiassa erittäin hyvää ennaltaehkäisykeinoa, koska se asettaa julkisen tarkastuksen valokeilaan sellaiset kunnat, jotka eivät kykene asioitaan hoitamaan. Tuskinpa kukaan mahdollisten korkotukien tai vakautuslainojen toivossa sellaiseksi haluaisi, sillä käytännössähän se merkitsee kunnan maineen lähes totaalista tuhoutumista. Siinäkin mielessä tämä pelote myös auttaa samalla, kun tämä merkitsee sitä, että jonkinlainen pelastusrengas on olemassa sellaisten kuntien asukkaille, joiden kuntien asiat ovat kerta kaikkiaan kelvottomasti tulleet hoidetuiksi.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä laki herättää muutamia kysymyksiä. Ensimmäinen on, miten kunta on voinut joutua tähän tilanteeseen. Kunta on itse asiassa konkurssitilassa. Ketkä tämän tilanteen ovat aiheuttaneet ja mikä on, heidän vastuunsa? Kunnallisvaalit ovat joka neljäs vuosi. Jos asiat hoidetaan huonosti, pitäisi demokratiassa päättäjiä vaihtaa. Nyt kysymys kuuluukin: Entä sitten jos eivät kuitenkaan päättäjät vaihdu? Miten kunnallinen demokratia toimii?

Tämän kaltainen kunta olisi pitänyt liittää johonkin muuhun kuntaan, mutta ongelma on siinä, että kukaan ei ota sellaista vastaan. Tässä on selvä aiheellinen pelko, että ilmaantuu pian muitakin kuntia jaolle. Ministeri Pekkarinen lähti pois, enkä voi häneltä kysyä, mutta totean, että kun nykyinen porkkanalaki ei kuntaliitoksia tämän enempää suosi, niin olisi toivot-

tavaa, että jonkinlainen uusi porkkanalaki olisi vielä mahdollista saada.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Jotta porkkanalait ovat porkkanalakeja, niiden ideanhan täytyy olla se, että ne ovat määräaikaisia ja sen määräajan puitteissa, mikäli kunnat lyövät hynttyynsä yhteen, näitä porkkanoita voidaan niille tarjota. Meillä oli yksi porkkanalaki. Se johti viiteen kuntaliitokseen taikka viiteen erilliseen kuntaliitostapahtumaan, mikä oli mielestäni kuitenkin aika kohtuullinen määrä kuntaliitostapahtumia. Nyt uusi laki on voimassa, se on kaksi vuotta voimassa. Arvio on kyllä, mitä varovasti äsken rohkenin jo vähän kehitelläkin, että sen porkkanalain voimassa ollen muutamia kuntaliitoksia erittäin todennäköisesti tulee. Yksi niistä mahdollisista, käymättä kovin pitkälle ennakoimaan, sattuu olemaan aika lähellä ihan omaakin aluetta.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saario totesi, että siinä tilanteessa, jossa kunta on kykenemätön tekemään itse päätöksiä ja jossa taloudellinen pohja on täydellisesti jo pettänyt, tietysti kunnallisen itsehallinnonkin perusteet ovat murentuneet. Toisaalta en yhdy täysin ed. Saarion puheenvuoroon. Kyllä me valiokunnassa näimme tärkeäksi sen, että kaikissa tilanteissa pidetään kunnallinen itsehallinto mahdollisimman pitkälle toiminnassa ja pidetään päätökset kaikilta osin mahdollisimman pitkälle kunnan käsissä. Vasta viimesijaisena keinona pitää olla sen, että päätäntävalta siirtyy kunnan ulkopuolelle. Tämä laki nyt perustuslain säätämisjärjestyksessä antaa tähän järeään aseeseen tarvittavat toimivaltuudet.

Siitä, että laki on yleinen, täällä tuli myös vähän arvostelua. Ehdotus lähti siitä näkökulmasta, että tällaisella yleisellä lailla varmistetaan luottamusta rahoitusjärjestelmän piirissä ja tuetaan sitä käsitystä, että kunnat jatkossakin pystyvät hoitamaan velvoitteensa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan todeta ministeri Pekkarisille, että edellinen porkkanalaki oli hyvä. Mutta kunnat olivat vielä hyvien vuosien uskossa eikä kuntaliitoksia tullut viittä enempää. Monet jäivät kuitenkin ihan viittä vaille. Jos nyt tässä tilanteessa olisi vastaavanlainen porkkanalaki, uskoisin, että kuntaliitoksia tulisi enemmän eikä tarvitsisi joutua tämän kaltaisiin tilanteisiin kuin nyt tässä.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen lähetekeskustelussa asetuin tätä lakiehdotusta puolustamaan ja katsoin, että se on hyvin tarpeellinen tässä tilanteessa. Tuon jälkeen olen arvioinut tätä omassa mielessäni itsehallinnon katsannossa, vahvistaako tämä kunnallista itsehallintoa vai murentaako se sitä, niin kuin eräissä keskustelupuheenvuoroissa lakiehdotuksen käsittelyn aikana on esitetty. Olen tullut entistä vakuuttuneemmaksi siitä, että tämä on nimenomaan kunnallista itsehallintoa vahvistava. Se tapahtuu nimenomaan sitä kautta, että se kollektiivisen vastuun periaate, joka tähän eräällä tavalla sisältyy, luo edellytykset sille, että ei ajauduttaisi tulevaisuudessa sellaiseen tilanteeseen, että kunta joutuu Karkkilan kaupungin kaltaiseen selvitystilaan, jolloin itse asiassa luodaan rakenteellisesti sellainen järjestely, joka ennalta ehkäisee itsehallinnon tosiasiallisen murtumisen. Niin kuin eräissä puheenvuoroissa on käynyt ilmi, mehän olemme luottokelpoisuuden kautta samassa veneessä koko valtion hallintokoneisto ja julkisen vallan koneisto, jossa valtion keskushallinto on yksi osa ja eräs osa on kunnat julkisoikeudellisena yhteisönä. Tällä tavalla kannamme yhteistä vastuuta ja kannamme myös yhteisen taakan huonon paikan tullen.

Ed. L a a k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Olen ollut periaatteessa tämmöisiä lakeja vastaan, mutta nyt kuitenkin olen lähtenyt kannattamaan, kun tämä nimenomaan koskee vain Karkkilaa, vaikka se onkin yleislaki. Hyvää siinä on, että se on voimassa kaksi vuotta.

Mutta ihmetellä täytyy, minkä takia näin myöhään alkoivat Karkkilassa hälytyskellot soida. Tiedossa on, että talousarviolainat kolminkertaistuivat ja takausvastuut yli viisinkertaistuivat kolmessa vuodessa. Nytkin kaupungissa on tilanne, että entinen hallitseva puolue on oppositiossa ja kunnan henkilöstöllä on luottamuselimissä määrävähemmistö, joka kuulemma jarruttaa kaikkia talouden vakauttamistoimia. Tätä pitää ihmetellä.

Joku asiantuntija mainitsi, että aikaisemmin on ollut käytössä jälkikanto. Jos kunnalla on mennyt taloudellisesti huonosti, ovat sitten jälkikäteen veronmaksajat, kuntalaiset, joutuneet maksamaan. Sitä voisi ajatella hyvänä keinona, niin ei näin suuria ongelmia kuntiin tulisi.

Täällä on mainittu myös luottokelpoisuudesta ja siitä, että jos nyt tätä lakia ei olisi säädetty, luotto kuntasektoria kohtaan laskisi ja korot nousisivat. Tässä saattaa olla perää, mutta ei ehkä niin paljon kuin annetaan ymmärtää. Mutta yleensäkin kuntataloutta pitäisi yrittää kohentaa sillä tavalla, että ne kunnat, jotka hoitavat taloutensa hyvin, saisivat siitä jotain hyötyä. Nykyisin niitäkin kuntia rokotetaan ihan yhtä paljon kuin huonosti talouttaan hoitaneita.

Ed. Koskinen: Arvoisa puhemies! Useammassa puheenvuorossa on kunnallista itsehallintoa ehkä turhankin korkealle korokkeelle nostettu. Täytyy muistaa, että kuntien rahoituksesta kuitenkin valtavan vuon tuo valtion tasaava järjestelmä, valtionosuusjärjestelmä. Oikeastaan jos tosimielessä haluttaisiin kuntien itsehallintoa kehittää, kysymys olisi pikemminkin siitä, että kuntien ja valtion välistä rahanvaihtoa vähennettäisiin eli kunnat ottaisivat suuremman vastuun asioistaan ja myös saisivat suuremman osan verotuloista suoraan eikä kierrätettäisi niin suuressa määrin valtion kautta.

Se, että lainsäädäntöä valmisteltaessa juridisena terminä itsehallintoa käsitteenä on tiukennettu, ei välttämättä ole kovin kestävä linja. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa lähinnä edustajien Nikula ja Niinistö esittämä varovaisempi linja olisi perusteltu jatkoa ajatellen. Emme me voi kuntien itsehallintoa nostaa perusoikeuden tasoiseksi, hyvin tiukaksi ja joustamattomaksi suojasäännökseksi. Kunta on yksi tapa järjestää yhteiskunnallisia palveluja. Sen hallinnon demokraattisuutta pitää varjella ja myös itsehallintoa siinä määrin, kuin sen talouden puitteet antavat periksi. Mutta juuri tämän kaltaisessa tilanteessa, jossa vaaditaan yhteiskunnan tukitoimia, puuttumista, ei kunnan itsehallinnon käsitteellä tosiasiallisesti ole juurikaan merkitystä.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Laakkonen otti esille sen, että meillä tavallaan pitäisi realisoitua sen, että toiset kunnat ovat hoitaneet talouttaan huonommin ja toiset paremmin ja että mainittujen luottokelpoisuus tavallaan tästä heikkenisi. Minusta tämä kanta on sellainen, jonka ei soisi Suomessa toteutuvan. Meillähän kuntarahoituksen riskittömyys on minun nähdäkseni suuri yleinen etu sekä kuntakentän että valtion kannalta. Voidaan sanoa, että Suomessa kaikki kunnat ovat riskittömiä. Tästä meidän tulee huolehtia. Se on tärkeää myös nyt taloudellisesti vaikeassa tilanteessa olevan valtiontalouden ja koko maan luottokelpoisuuden kannalta.

On todettava, että Ruotsissa on tilanne sellainen, että siellä pienet tai taloutensa huonosti hoitaneet kunnat joutuvat maksamaan luotoistaan enemmän kuin ne, jotka ovat talouden hoitaneet paremmin. Herkästihän tämä johtaa siihen, että kriisikuntien määrä saattaa lisääntyä tässä tilanteessa.

Haluan korostaa edelleen sitä, että kuntatalous kaikkinensa on meillä hyvin luottokelpoinen ja vakaalla pohjalla.

Ed. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puheenvuorossani puhuin tosiaan siitä, että hyvin taloutensa hoitaneita kuntia pitäisi jollakin tavalla valtionkin huomioida. Tarkoitin tässä sitä, mikä on näinä lamaaikoina käynyt ilmi, että monet kunnat, jotka ovat halunneet hoitaa talouttaan hyvin, ovat ottaneet ns. löysät pois jo vapaaehtoisesti. Nyt sitten valtio on pakottanut kaikki kunnat vielä samanlaisiin säästötoimenpiteisiin, eli hyvin talouttaan hoitaneet kunnat joutuvat kaksinkertaisen rasituksen kohteeksi. Tätä nimenomaan tarkoitin.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Minä suosittelisin ed. Laakkoselle hieman paremmin tutustumista meidän kuntataloutemme sisäiseen rakenteeseen siitä, miten esimerkiksi eri kuntien valtionosuudet määräytyvät, minkälaisen pohjan muodostavat niiden tuloista verotulot, kuinka eri kunnissa on jouduttu investoimaan vuosien varrella ja mistä johtuen kunnat ovat hyvin erilaisessa tilanteessa. on jeesustelua sanoa, että jotkut kunnat, jotka ovat saaneet erittäin hyvin valtionapua ja joilla menee nytkin hyvin eli paremmin ovat mukamas itse hoitaneet paremmin asiansa ja näitä vielä pitäisi palkita tämä olisi suora rokotus niiltä, jotka ovat joutuneet rakentamaan ilman suuria valtionapuja palveluita kuntalaisille.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 §, 1 luvun otsikko, 2—10 §, 2 luvun otsikko, 11—17 §, 3 luvun otsikko sekä 18 ja 19 § ja 4 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotukset laeiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain 7 §:n 1 momentin kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitykset n:ot 52 ja 87
Toivomusaloite n:o 40
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Saapunki: Arvoisa rouva puhemies! Nyt on käsiteltävänä luvanvaraisen henkilöliikennelain muuttaminen, ja siinä on kaksi lakiesitystä yhdistetty. Toinen on pelkästään Etaan liittyvä hallituksen esitys n:o 87, joka on hyvin selkeäpiirteinen, ja toinen on sitten tämä varsin paljonkin puhuttanut hallituksen esitys n:o 52, johon tarkemmin nyt haluan valiokunnan näkökulmasta paneutua.

Nykyinen henkilöliikennelaki tuli voimaan noin kolme vuotta sitten, ja vaikka laki onkin varsin uusi, muutostarpeita on esiintynyt vuosien varrella hyvinkin paljon. Voimassa oleva laki on muutamilta osin ristiriidassa myös Eta-sopimuksen kanssa. Nämä ristiriidat on poistettu tässä lakiesityksessä. Samoin nykyinen laki on liikennelupakäytännön osalta jäykkä sekä tarpeetonta byrokratiaa aiheuttava.

Tässä lakiesityksessä ehdotetaan liikennelupatoimivaltaa siirrettäväksi liikenneministeriöltä lääninhallituksille niin, että vain lääninrajan ylittävän pikavuoroliikenteen lupien myöntäminen jäisi liikenneministeriölle. Lisäksi asetuksella voidaan siirtää toimivaltaa edelleen kunnille ja kuntayhtymille.

Sen sijaan lakiesitys ei poista harkinnanvaraista lupamenettelyä, jollaisia vaatimuksia on esitetty useiltakin eri tahoilta. Tässä suhteessa kielteiset esimerkit luvanvaraisuudesta luopumisesta niin Ruotsissa kuin Englannissakin ovat olleet tarpeen tämän lain valmistelussa ja ne on huomioitu.

Harkinnanvaraisuuden suhteen liikenneluvan myöntämiseksi lakiesityksessä on toki yksi poikkeus: Tämän poikkeuksen tekee nimittäin joukkoliikennelupa, ja se tulee uutena lupana tähän nyt käsittelyssä olevaan lakiesitykseen. Joukkoliikennelupa on myönnettävä, jos hakija on suorittanut linja-autoliikenteen yrittäjäkurssin ja hänellä on kokemusta liikennealalta. Silloin siinä ei mitään harkinnanvaraisuutta enää kysytä, ja näin ollen tämän perusteella, kun nuo edellytykset täyttää, saa myös joukkoliikenneluvan. Tuo tarkoittaa sitä, että kun takseissa yksi plus kahdeksan henkilöä on suurin taksikoko, joukkoliikennelupaa vaatii sitten yksi plus yhdeksän ja siitä isompi autotyyppi.

Tämä lakiesitys yksinkertaistaa lupanimikkeet siten, että henkilöliikenteessä olisi enää neljä lupatyyppiä: linjaliikennelupa, taksilupa, sairaankuljetuslupa ja neljäntenä edellä selostettu joukkoliikennelupa. Kyseisen kaltainen nimikkeistön supistaminen tulee mahdolliseksi siten, että nykyiset rajoitetut luvat tulevat lain voimaantulon jälkeen yleisiksi luviksi. Näin käy mm. koululaistaksi-, invataksi-, yritystaksi- ja lentokenttätaksilupien, jotka eräiden siirtymäsäännösten rajoituksin ovat kaikki yleisiä taksilupia viimeistään 1.1.97 lukien. Uusien lupien saannin edellytyksiin kuuluu sairaankuljetuslupaa lukuun ottamatta yrittäjäkurssin suorittaminen, ja myös sairaankuljetuspuolelle yrittäjäkurssit varmaan tulevat, mutta sitä ei ole vielä teknisesti voitu toteuttaa ja sen takia tähän lakiin sitä ei voitu ottaa.

Lakiesityksen uudistuviin periaatteisiin kuuluu myös seuraavat kolme tekijää: Taksin tilauskeskuksia voi olla paikkakunnalla useampiakin kuin yksi. Siitä kyllä syntyy mahdollisesti myös ristiriitoja, mutta tässä on monopolia haluttu murtaa, ja käsitykseni mukaan useampia tilauskeskuksia ei varmaan synny kuin suurempiin kaupunkeihin, jos sinnekään. Toisena kohtana lakiesityksen mukaan liikennelupia ei voi myydä. Tästä on valiokunta ottanut oman kantansa, joka tuossa hetken päästä tulee esille yhden asian kohdalla.

Eta-sopimuksen mukaisesti ja myös tässä lakiesityksessä julkista liikennettä ei enää pakoteta suorittamaan kannattamatonta liikennettä. Kannattamattoman liikenteen palveluiden turvaaminen kuuluu valtiolle ja kunnille. Tämä Eta-velvoitteiden tekijä aiheuttaa ilmeisesti haja-asutusalueiden osalta jonkin asteista linjaliikenteen palveluiden heikkenemistä.

Sain sellaisen käsityksen valiokuntakäsittelyn aikana, että mietinnössä esiintyvä lain hylkäysesitys perustuu suurelta osin juuri tähän

kohtaan. Toisaalta jo hyväksytty ja voimassa oleva Eta-sopimus ei jätä meille muuta vaihtoehtoa, kuin mitä on asiasta lakiesitykseen kirjoitettu.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokuntakäsittely oli lakiesityksen osalta perusteellinen ja erittäin yhteistyöhakuinen. Runsaslukuisen asiantuntijajoukon monilukuisista muutosesityksistä eräitä huomioitiin ponsimuodossa ja muutama lakipykälän kautta. Muun muassa seuraavat muutosesitykset sisältyvät liikennevaliokunnan mietintöön:

Lakiesityksen 10 §:ssä kotimaisen linja-autoliikenteen lupamenettelyn osalta liikennevaliokunta esittää luvan voimassaoloajaksi kymmentä vuotta lakiesityksen 5 vuoden sijasta. Lupien uusimistarpeen vähentäminen pienentää byrokratiaa ja luo pitkäjänteisyyttä alalle. Sen sijaan kansainvälisessä linjaliikenteessä olevat suomalaiset linja-autot joutuvat Eta-sopimuksen mukaan uusimaan lupansa viiden vuoden välein.

11 §:ään mietinnössä esitetään uutta 2 momenttia. Momentissa täsmennetään ambulanssin taksan perintää siten, että jos ko. autoa käytetään muuhun kuin sairaankuljetukseen, saa periä enintään takseille vahvistetun taksan mukaista hintaa.

Ehkä eniten julkisuutta tulevaisuudessa saava ja keskustelua aiheuttava pykälänmuutos tapahtui 20 §:n kohdalla. Aiemmin nimittäin toin esille sen, ettei liikennelupia voisi myydä. Varmasti useimmat muistavat, että nousukauden huumassa yhtiömuotoisia taksin liikennelupia myytiin hurjilla hinnoilla. Kyseinen toiminta oli tuolloin myös lain mukaan sallittua. 1.3.91 astui voimaan laki, jossa oli siirtymäsäännös niin, että 1.1.95 jälkeen ei yhtiöitä voitaisi myydä lupineen. Samalla kun myyntioikeus poistuu, tulevat yhtiömuotoiset taksit myös luottomarkkinoilla vakuuskelvottomiksi. Näin meille valiokunnassa todettiin. Toisaalta yhtiötaksien omistajat eivät pääse irti taksikalustostaan silloinkaan, kun ikä niin edellyttäisi, koska luvasta pitää ehdoitta luopua ja kuka ostaa esimerkiksi ne kymmenen autoa.

Asiantuntijoita kuultuaan valiokunta päätti yksimielisesti ottaa lakiesityksen 20 §:ään säännöksen, jolla sallittaisiin ennen 1.3.91 perustettujen taksiyhtiöiden myyminen lupineen. Edellytyksenä olisi kuitenkin, että ostaja täyttää taksiyrittäjälle laissa asetetut vaatimukset. Toisaalta valiokunta ei suostunut vaatimuksiin 1.3.91 jälkeen perustettujen yhtiöiden myymiseen. Sen jälkeen perustettujen yhtiöiden, mm. lentokenttätaksit siihen kuuluvat, myymistä ei valiokunta esityksessään salli.

30 §:ään tuli ihan pieni tekninen korjaus tai ei niin tekninenkään. Esityksessä oli sellainen rekisterijärjestelmä, jota ei ole olemassakaan valtakunnassa, ja se piti poistaa; siellä oli joku kömmähdys lain valmistelussa tullut.

Voimaantulosäännöksen 10 kohtaan liikennevaliokunta ehdottaa muutosta siten, että taksiliikenteen harjoittamiseen oikeuttavien lupien kuljetusrajoitukset poistuvat 1.1.97. Eli niiltä osin kuin on invataksi ja siellä sitä kalustoa, silloin nämä vasta tulevat yleisiksi luviksi. Mutta kalustorajoituksia valiokunta ei sallisi poistettavaksi. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että esimerkiksi invataksilupien muuttuessa yleisiksi taksiluviksi invataksien on pidettävä edelleen nykyisissä ja tulevissa autoissaan invataksivarustus. Näin turvataan invaliditaksipalveluiden saatavuus myös tulevaisuudessa.

Liikennevaliokunta ehdottaa voimaantulosäännökseen uutta 13 kohtaa. Valiokunta pitää kohtuullisena, että kokeneiden taksikuljettajien asema turvataan siirtymäkauden ajaksi. Tämä varmasti koskee lähinnä Helsingin seutua ja muita isompia kaupunkeja, joissa on joku vuorottelumenettely ollut, kun on taksilupia myönnetty. Valiokunta ehdottaa, että 1.1.95 mennessä eli tämän vuoden loppuun mennessä viisi vuotta päätoimisena taksinkuljettajana toiminut voisi saada taksiluvan. Lupa tulisi kuitenkin myöntää siten ehdollisena, että luvan saaja ei saa harjoittaa omaan lukuunsa taksiliikennettä ennen kuin on suorittanut taksiyrittäjäkurssin. Kurssi on suoritettava kahden vuoden kuluessa siitä, kun lupa on myönnetty.

Ponnen muodossa liikennevaliokunta yksimielisesti kiinnittää huomiota hallituksen esityksen sairaankuljetuksiin kohdistuviin vaikutuksiin. Liikennevaliokunta edellyttää liikenneministeriön ryhtyvän välittömiin toimenpiteisiin sairaankuljetuksen ja taksikuljetuksen työnjaon selkiinnyttämiseksi ottaen huomioon ajoneuvojen varusteiden asianmukaisuuden. On sanottu, että takseilla ajetaan ja on happipulloja mukana jne. Silloin kun tarvitaan todella sairaankuljetusautoa, myös sellainen sitten tilataan.

Lakiesityksen hyvähenkiseen valiokuntakäsittelyyn liittyy yhden hylkäysehdotuksen lisäksi myös II vastalause. Vastalauseen pääasiallinen sisältö koskee ns. kimppakyydin laillistamista niin, että kulukorvauksia vastaavalle tasolle kyydistä voisi veloittaa. Valiokunnan enemmistön

mielestä kyseisen kaltaisen maksullisen toiminnan salliminen koituisi vahingoksi mm. maaseudun taksiliikenteelle. Jos maaseudulla saisi työttömänä tai muutoin ruveta ajamaan kylällä — siellä on paljon kortillisia nuoria — ja saisi periä siitä kulukorvauksia, kyllä sieltä taksit häviäisivät. Miten sitten hoidettaisiin sivukylien vanhusten hoito ja liikkuminen esimerkiksi kylillä, taajamissa, kirkossa? Myös liikuntavammaisten liikkuminen ja ennen kaikkea koululaiskyytijärjestelyt menisivät aivan mahdottomalle tolalle. Tästä syystä valiokunnan enemmistö ei suostunut kimppakyytiajatteluun, vaikka silläkin perustelunsa varmasti on.

Arvoisa rouva puhemies! Liikennevaliokunta katsoo, että näillä muutamilla muutoksilla hallituksen lakiesitys uudeksi henkilöliikennelaiksi on perusteltu ja liikennekulttuurin kannalta tarpeellinen.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Voin yhtyä liikennevaliokunnan puheenjohtajan ed. Saapungin esityksiin monilta osin, mitkä koskivat lain käsittelyn eri vaiheita. Pyrimme perehtymään lakiin erityisen huolellisesti, kuten yleensäkin, mutta koska asiassa on myös hyvin pitkälle yksityisoikeudelliset kysymykset yrittäjien osalta, niin tältä osin tarkastelu oli syytä suorittaa huolellisesti.

Ehkä eniten yhteydenottoja tuli liikennevaliokunnan jäsenille juuri rajoitettujen lupien osalta. Monet nykyisillä rajoitetuilla liikenneluvilla toimivat yrittäjät kokevat uhkana sen, että siirtymävaiheessa, joka lain voimaantulosta seuraa, heidän elinkeinonsa saattaa kilpailu- ym. syistä vaarantua. Kuitenkin, kun kokonaisharkintaa valiokunnassa suoritimme, totesimme, että siirtymävaihe asian osalta lienee kuitenkin parempi vaihtoehto kuin mennä hyvin hallitsemattomasti uuteen lupajärjestelmään.

Liikennevaliokunnan puheenjohtaja esitteli myös osittain vastalauseet, jotka asiaan liittyvät. Viittaan nyt II vastalauseeseen, jonka allekirjoittajia olen. Totean sen osalta, että se toki käsitteli yhdeltä osaltaan juuri kimppakyytiä. Ehkä merkittävin osuus vastalauseessa kuitenkin on se painotus, että me haluaisimme joustavammin järjestää kunnan sisällä tapahtuvat eri palveluksiin liittyvät kuljetukset.

Toteamme muun muassa, että "kuntien kustannuksia kuljetusten järjestämisestä erityisesti haja-asutusalueella voitaisiin alentaa arviolta 100 miljoonalla markalla vuodessa, jos eri hallintokuntien kuljetuksia voitaisiin nykyistä vapaammin yhdistellä käyttäen hyväksi myös kunnan ja henkilökunnan ajoneuvoja".

Tiedämme, että esimerkiksi terveydenhuollossa, sosiaalipuolella vanhustenhuollossa kotona tapahtuva hoito tulee yleistymään. Jos pidetään jyrkät hallintokuntien rajat kuljetusten osalta, niin ettei hallintokuntien rajoja voida ylittää, niin tämä kyllä on kohtuullisen joustamatonta toimintaa. Tällä pykälämuutoksella me yritimme tehdä tästä joustavampaa menettelyä kunnan sisäiseen harkintaan perustuen.

Me jäimme vähemmistöön, mutta kun sitkeitä olemme, viemme tämän nyt loppuun ja ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan hallituksen esityksen n:o 52 sisältyvän lakiehdotuksen osalta II vastalauseen mukainen ehdotus.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Ensiksi kannatan ed. Kasurisen tekemää ehdotusta käsittelyn pohjaksi.

Vihreät tavoittelevat liikennejärjestelmää, joka on joustava ja hyvin palveleva ja joka samalla kuluttaa mahdollisimman vähän resursseja, niin luonnon kuin muitakin resursseja. Olen sitä mieltä, että tämän tavoitteen toteuttaa parhaiten järjestelmä, jossa taajamissa, varsinkin kaupungeissa, painottuu joukkoliikenne ja kevyt liikenne. Haja-asutusalueilla sen sijaan on tarve melko laajaan henkilöautoliikenteeseen.

Liikenneministeriöllä tuntuu olevan aivan päinvastainen linja. Liikenneministeriö tuntuu suosivan kaupungeissa ja muissa taajamissa henkilöautoliikennettä. Haja-asutusalueilla liikenneministeriö haluaa pakottaa ihmiset sellaiseen joukkoliikenteeseen, jota ei edes ole, kieltämällä mm. lailliset kimppakyydit. Tässä lähestymistavassa ei mielestäni ole kovinkaan paljon järkeä.

Valiokunnassa on ns. kimppakyytiasiasta kinasteltu aika paljon. Kaikki tietävät, että nykyinen tilanne ei vastaa ihmisten oikeustajua eikä myöskään ole kovin johdonmukainen. Johdonmukaista ei mielestäni ole, että esimerkiksi minä henkilönä, joka ei omista henkilöautoa, saan lainata laillisesti tuttavani autoa sillä tavalla, että siinä on tankki tyhjänä, kun otan sen käyttööni, ja saan palauttaa sen tankki täytenä korvaukseksi auton lainasta. Sen sijaan en saa olla saman tuttavani kyydissä siten, että korvaisin hänelle osan polttoainekustannuksista. Tämä on selkeä epäjohdonmukaisuus johdonmukaisuus tässä lakiesityksessä sekä hallituksen esityksessä että valiokunnan hyväksymässä muodossa.

Ihmettelen myös sekä hallituksen että liikennevaliokunnan enemmistön byrokraattista suh-

tautumista kunnallisiin kuljetuksiin. Kuntaliiton edustajat ovat useaan otteeseen sekä tämän lain käsittelyn yhteydessä että myös maaseutupoliittista selontekoa käsiteltäessä tuoneet esille sen, että joustavammalla järjestelmällä, jossa kunnissa eri hallintokuntien kuljetustarpeita voitaisiin yhdistää ja käyttää myös kunnan henkilöstön ajoneuvoja, voitaisiin säästää arviolta 100 miljoonaa markkaa. Tuntuu siltä, että hallituksessa yksi käsi ei tiedä, mitä toinen tekee. Toisaalta hallitus on ainakin fraasien tasolla sitoutunut siihen, että julkishallinnossa ylipäätänsä yritetään karsia päällekkäisiä toimintoja, niin sanotusti ottaa löysät pois, ja hallitus pyrkii myös siihen, että palveluja niiltä osin kuin se on taloudellisesti ja muuten järkevää, voidaan yksityistää.

Kuitenkin tämä laki on kirjoitettu siten, että se hankaloittaa kuntien kuljetusten järjestämistä taloudellisimmalla ja tarkoituksenmukaisimmalla tavalla ja luo hankalia rajanvetotilanteita, kun esimerkiksi ilman liikennelupaa sallittu liikenne on hallituksen esittämässä ja valiokunnan hyväksymässä muodossa rajattu sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kun tilanne on se, että vanhat hallintokuntarajat yhdistäviä järjestelyjä kunnissa ja kaupungeissa on kovin monenmoisia ja kun hyvin vaihtelevalla tavalla eri kunnissa osa näistä toiminnoista toteutetaan ostopalveluina yksityisiltä tai jollakin tavalla yhdistäen yksityiset palvelut tähän järjestelmään, niin valiokunnan mietinnön mukaisessa muodossa toteutettuna järjestelmästä tulee monimutkainen, byrokraattinen ja myös vaikeasti tulkittava.

Muutama sana myös vasemmistoliiton vastalauseesta, jossa esitetään koko lain hylkäämistä. Vastalauseessa esitetty huoli siitä, että tämä laki lopettaa kokonaan haja-asutusalueilla joukkoliikenteen, on aivan aiheellinen. Toisaalta nykyjärjestelmässä bussifirmat pakotetaan pitämään yllä myös kannattamattomia linjoja ja ne rahoittavat tietenkin nämä kannattamattomat linjat kannattavien linjojen tuotolla. Mielestäni voidaan aivan aiheellisesti kysyä, onko oikein, että kannattavien linjojen asiakkaiden lipputuloilla maksatetaan kannattamattomien linjojen toiminta. Tämähän johtaa myös siihen, että siellä, missä käyttäjämäärät ovat riittävät, bussilipun hinnat ovat keinotekoisen korkeat. Se taas on omiaan vähentämään bussilinjojen käyttöä siellä, missä asiakaspohja olisi riittävä. Sen takia pidän sinänsä ihan järkevänä lakiesityksen perusajatusta, että yritykset järjestävät henkilökuljetuksia, joukkoliikennettä, siellä, missä se on taloudellisesti kannattavaa, ja kunnat ja valtio ostavat lopun liikenteen, kannattamattomat linjat. Mutta odotan kyllä hiukan sydän kylmänä, miten käytännössä käy, kun elämme taloudellisesti niukkoja aikoja, tulevatko kunnat ja valtio todellisuudessa tekemään tämän, mitä lakiesitys edellyttää niiden tekevän, ja minkälaisia ristiriitoja kuntien ja valtion välillä syntyy siitä, mikä osa kannattamattomasta henkilöliikenteestä on sellaista, jonka ostaminen kuuluu kunnille, ja mikä osa sellaista, että sen ostaminen kuuluu valtiolle.

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat, hallituksen esitys henkilöliikennettä koskien sisältää monia hyvin tarpeellisia muutoksia ja uudistuksia. Se sisältää monia sellaisiakin muutoksia, että on hyvin vaikea ymmärtää, miksi niitä ei ole tehty jo aikaisemmin, esimerkiksi sen, että julkista liikennettä harjoittavilla yrityksillä ei ole enää tämän lain voimaan tultua velvollisuutta harjoittaa kannattamatonta liikennettä. Pitäisi olla itsestäänselvää, ettei ketään voida lailla velvoittaa kannattamatonta toimintaa hoitamaan, varsinkaan jollei hänelle makseta asianmukaista hyvitystä. On aivan oikein, että poliittiset päättäjät, jotka haluavat turvata joukkoliikenteen palvelut koko maassa, kantavat myös vastuun sen hoitamisesta eikä vastuuta sälytetä yksityisille yrittäjille. Yhdyn myös siihen, mitä ed. Hassi totesi, että tämä muutos on omiaan muuttamaan lippujen hinnoittelua niin, että se myös houkuttelee käyttämään julkista liikennettä siellä, missä se luontaisesti on kannattavaa.

Pidän myös hyvin tärkeänä joukkoliikenteen kannalta sitä, että vihdoinkin on päästy yksimielisyyteen siitä, että arvonlisävero joukkoliikenteen osalta on ainakin ensi vuonna 6 prosenttia. Toivottavasti 6:ta prosenttia voidaan jatkaa myös tulevaisuudessa, koska käsittääkseni arvonlisäverouudistuksen tavoite ei ole lisätä valtion verotuloja vaan olla neutraali verotusjärjestelmän muutos.

Valiokunnan käsittelyssä, joka oli hyvähenkistä ja jossa valiokunnan jäsenet perehtyivät hyvin tähän asiaan, nousi voimakkaasti esille mm. sairaankuljetuksiin liittyviä ongelmia, jotka johtuvat paaritaksien yleistymisestä. Valiokunnan puheenjohtaja jo kertoikin problematiikasta liittyen tähän kysymykseen, mutta haluaisin vielä kertoa muutaman esimerkin.

Asiantuntijakuulemisessa tuli ilmi muun muassa, että paaritakseissa potilaita on kuljetet-

tu taksissa potilassängyssä, joka on kiilattu penkkien väliin eikä potilasta ollut millään tavoin edes kiinnitetty sänkyyn. Lisäksi on tullut ilmi, että invataksissa on potilaita kuljetettu hoitopöydällä ilman minkäänlaisia kiinnityksiä. Huolestumista on myös lisännyt se, että eräissä takseissa ilmoitetaan olevan happipullovarustus. Tiedetään varmasti ne ongelmat ja vaarat, joita happipullon käyttöön liittyy. Eli jos happipullo jäisi paaritaksissa auki ja seuraava asiakas vaikka tupakoisi taksissa, niin taksi olisi räjähtävä pommi ja vaaraksi monille muillekin kuin vain potilaalle ja kuljettajalle. Tässä on kysymys todella suuresta asiasta: potilasturvallisuudesta ja ihmishengistä.

Liikennevaliokunnan asiantuntijakuulemisessa tuli myös ilmi, että oikeastaan kukaan ei tiedä, kenen pitäisi valvoa tätä varustusta. Sen vuoksi liikennevaliokunta päättikin ponnessaan esittää, että eduskunta edellyttäisi, että sairaankuljetuksen henkilöstön koulutukseen kiinnitettäisiin huomiota, samoin ajoneuvojen, esimerkiksi paaritaksien, varustukseen sekä julkisyhteisöjen käyttäytymiseen silloin, kun ne ostavat ostopalveluna potilaiden kuljetusta. Jotkut asiantuntijat, esimerkiksi liikenneministeriön virkamiehet, sanoivat, että kuntien tehtävä palveluiden tilaajana pitäisi olla katsoa, että kuljetus on asianmukaista. Mutta jos tällaisia esimerkkejä potilassängyistä ja hoitopöydistä invatakseissa tulee, niin ainakin minulta on mennyt täysin luottamus palvelujen tilaajiin. On selvää, että tarvitaan lainsäädäntöä ohjaamaan tilausten asiallisuutta. Liikennevaliokunta ei pykälämuutoksia tehnyt tähän yhteyteen, koska varsinaisesti laki ei liity sairaankuljetuksen järjestämiseen niiltä osin, mutta edellytti, että liikenneministeriö pikaisesti selvittää asian. Ainakin itse tulen pitämään huolta siitä, että tämä ponsi tosissaan otetaan.

Lisäksi liikennevaliokunnassa keskusteltiin siitä, pitäisikö sairaankuljetusalan yrittäjiltä edellyttää yrittäjäkoulutusta. Toivon, että myöhemmässä vaiheessa tällainen velvoite tulisi. Koska esimerkiksi linja-autoyrittäjiltä vaaditaan koulutusta, taksiyrittäjiltä vaaditaan koulutusta, autokouluyrittäjiltä vaaditaan koulutusta, niin olisi aivan luontevaa, että myös sairaankuljetuksen harjoittajalta vaadittaisiin ammatillista yrittäjäkoulutusta. Nimittäin ne voivat olla usein suuriakin yrityksiä. Jos ajatellaan minkä tyyppisestä toiminnasta on kyse, niin on hyvä, että homma on hanskassa.

Toinen asia, johon haluaisin kiinnittää huomiota, on liikennevaliokunnan tekemä muutos lain voimaantulo- ja siirtymäsäännöksiin, joihin liikennevaliokunta teki uuden 13) kohdan, joka koskee taksin kuljettajien asemaa lain voimaan tullessa. Liikennevaliokunta päätti esittää siirtymäkautta kokeneiden, yli viisi vuotta ajaneiden kuljettajien kohdalta. Tässä halutaan turvata kokeneiden kuljettajien asema siirtymäkautena, kun yrittäjäkoulutus tulee pakolliseksi. Ongelma koskee, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesi, erityisesti suuria kaupunkeja. Nimittäin on vaara, että ilman siirtymäkautta saattaisi käydä niin, että vaaditut yrittäjäkurssit täyttyvät hyvin kokemattomista uusista kuskeista, jotka myös saisivat luvat, ja monta vuotta ajaneet kuljettajat eivät olisi tasavertaisessa asemassa. Jos syksyllä jossakin vaiheessa alkaa kurssi, joka kestää kolme viikkoa, niin ellei tällä hetkellä ole tiedossa kurssin ajankohtaa, ammatikseen jokapäiväisesti ajavan kuljettajan on hyvin vaikea varautua kolmen viikon kurssiin, koska jokainen tietää, että työnantaja ei ole tämän tyyppiselle kurssille velvollinen työntekijäänsä lähettämään. Samoin on tullut esille se, että on lievää asenteellisuutta siinä, miten kurssille tulevia yrittäjiä valittaisin. On tullut epäilyjä, että esimerkiksi Taksiliitto pyrkisi manipuloimaan näitä listoja.

Yksi ongelma, johon valiokunta ei valitettavasti ole kiinnittänyt mietinnössään huomiota ja jota en itsekään riittävän voimakkaasti tuonut siellä esiin, mutta jota varmasti kannattaisi jatkossa vielä pohtia, on se, että kaikki henkilöautolle myönnetyt liikenneluvat muuttuvat lain myötä taksiliikenneluviksi. Tavoitteena on selkeyttää liikennelupajärjestelmää niin, että useita erilaisia lupatyyppejä ei olisi. Tähän muutokseen sisältyy myös ongelmia. Nimittäin esimerkiksi Uudellamaalla on yli sata henkilöautolupaa, jotka eivät ole taksilupia. Vuonna 97 kalusto- ja käyttörajoitukset poistuvat ja yhdessä yössä Uudellamaalle tulee sata uutta taksilupaa. Silloin kaikki tarveharkinta tai ylipäänsä mikä tahansa harkita, mitä on tähän mennessä harjoitettu tai aiotaan harjoittaa, menettää merkityksensä. Ongelmana on myös se, että kun lupia ei ole myönnetty taksitoimintaa varten, herää kysymys luvanhaltijoiden ammattitaidosta taksiliikenteen harjoittamiseen. Ei tietysti ole varmaa eikä todennäköistäkään, että kaikki sata luvanhaltijaa lähtisivät taksia ajamaan, mutta se mahdollisuus on olemassa. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on tullut ilmi, että viime aikoina ennen lain voimaantuloa on pyritty hakemaan muita henkilö-

autolupia ilman, että on ollut tarkoituksenakaan lähteä jotakin muuta toimintaa harjoittamaan, vaan odotellaan sitä aikaa, kun luvat muuttuvat taksiluviksi, niin päästään sitten ongelmitta ajelemaan. Tietysti on myös vaarana, että muita henkilöautolupia myönnetään kitsaasti, koska vertailukohdaksi otetaan taksilupien määrä. Silloin innovaatiot ja uudet ajatukset, liikeideat, eivät välttämättä pääse esille.

Lopuksi haluaisin vielä ottaa ihan lyhyesti esille kimppakyytikysymyksen, jota ed. Hassi käsitteli. Ymmärrän, että nykykäytäntöön sisältyy hyvin paljon ongelmia. Mutta ainakin itse pelkään sitä, että jos kimppakyyti laillistetaan niin, että siitä voidaan maksua ottaa, syntyy järjestelmällistä kimppakyytien välittämistä. Sen jälkeen haja-asutusalueilta ja maaseudulta kuolevat viimeisetkin julkiset palvelut. Kuka tilaa enää taksia, jos naapuri pystyy heittämään pienempää korvausta vastaan jonnekin asioille? Linja-autopalvelut myös ovat vaarassa, jos kimppakyyti laillistetaan. Ehkä kannattaisi jatkossa miettiä, löytyisikö jokin ratkaisu, joka koskisi myös esimerkiksi kimppakyytejä työmatkoilla, mutta en näe tässä vaiheessa asiaa millään tavoin tarpeelliseksi. Pelkään päinvastoin, että se romuttaisi viimeisetkin haja-asutusalueiden julkisen liikenteen palvelut.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnön vastalauseessa olevassa pykäläehdotuksessa kimppakyydin korvausraja on asetettu auton käyttökustannuksiin, mikä merkitsee sitä, että ansiotarkoituksessa kukaan ei voi kimppakyytejä toisille tarjota. Mielestäni tässä kulkee järkevä raja. Kaikki tietävät, että meillä on tällä hetkellä laitonta kimppakyytiä sekä ansiotarkoituksessa että lisäksi tällaista, jota vastalauseessa ehdotamme laillistettavaksi. Mielestäni ei ole mitään järkeä siinä, että lainkuuliaisia kansalaisia pakotetaan tilaamaan taksi ja maksamaan siitä muutamia satoja markkoja, kun syrjäkyliltä lähdetään useampia kymmeniä kilometrejä keskuksiin, jos naapuri on menossa samaa matkaa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Muistan varsin hyvin, kun joskus 60-luvulla ja ehkä 70-luvun alussa nämä kimppakyydit, jotka olivat sitä, että kylässä asuva yksityinen autonomistaja kuljetteli vanhuksia asioille jne., usein täydestä maksusta, olivat yksi syy siihen, että taksikuolema maaseudulla oli melkoinen. Taksit pelasti sittemmin kunnallinen järjestelmä ja se, että yhteiskunnan taholta alettiin tarjoilla kyytejä takseille ja samalla kertaa myös yleinen taksien käyttö lisääntyi. Tämä on vähän sellaista... Ed. Laakso tai joku muu sanoi, en tiedä siteeraanko oikein, vähän siihen tyyliin, että lait ovat kiertämistä varten. (Ed. Laakso: Huonot lait!) — Huonot lait, aivan oikein, aina parempi, huonot lait ovat kiertämistä varten. — Jos tämän tyyppinen lausahdus ja lupa laissa annetaan, tämä toiminta kehittyy maaseudulla kohtuuttomaksi. Hyvä on, jos taksit ajetaan vallan pois ja siellä saa jokainen ajaa sen kuin kerkiää omaksi ansiokseen. Mutta jos taksiliikenne aiotaan pitää ja tällainen virallisluonteinen liikennepalvelu maaseudulla, niin kyllä kimppakyytijärjestelmä on sen tuho, niin kuin oli 60-luvulla, jolloin taksit maaseudulta lähes kokonaisuudessaan häipyivät.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai tämä käytäntö, mitä ed. Hassi sanoi, että jos naapuri on lähdössä liikenteeseen, niin voisi hypätä kyytiin, on ihan hyvä käytäntö, mutta kaikilla ihmisillä ei ole sellaisia naapureita, jotka kuljettelisivat ja olisivat sopivaan aikaan lähdössä. Mitä ne ihmiset tekevät, jos paikkakunnan ainoa taksiyritys on kuollut kimppakyytien takia?

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ota kantaa, onko tämä kimppakyyti hyvä vai huono, mutta tuli mieleeni saksalainen tapa. Kun seuraatte lehtiä, niin siellä on sellaisia miinusuutisia, joissa todetaan, esimerkiksi Hampurissa: "Olen lähdössä Münchenin viikonloppuna. Puhelin se ja se." Sitten otetaan yhteyttä. Siitä saa matkaseuralaisen Münchenin ja vaikka takaisinkin. No, tämä on leikkiä. Mutta joka tapauksessa tässä on sen verran totta, että miksi hän rupeaa maksamaan kallista matkaa yksinään esimerkiksi Münchenin Hampurista tai päinvastoin tai johonkin muuhun kaupunkiin. Jos joku muu matkustaa sen matkan hänen kanssaan autolla, tasataan kustannukset.

Mutta eihän tämä voi Suomessa menestyä. Monta kertaa miettii, miten pääsisi aamulla kello kuusi esimerkiksi Keski-Suomesta Helsinkiin tai päinvastoin. Esimerkiksi tällainen pieni miinusuutinen voisi auttaa, mutta ei se käy.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni kimppakyytien sallimises-

sa tai kieltämisessä on kysymys myös siitä, halutaanko tehdä mahdolliseksi vai mahdottomaksi se, että ihmiset elävät ilman omaa henkilöautoa myös haja-asutusalueilla. Jos kimppakyydit pidetään kiellettyinä ja pakotetaan kaikki asioinnit hoitamaan kalleilla takseilla, sitä enemmän ihmiset hankkivat henkilöautoja ja sitä pienemmäksi muodostuu se ihmisjoukko, joka on edes periaatteessa joukkoliikenteen asiakaskuntaa. Ja päinvastoin, jos eläminen ilman henkilöautoa tehdään helpoksi ja käteväksi, myös joukkoliikenteellä silloin säilyy laaja asiakaskunta.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oma käsitykseni on se, että voimassa oleva laki on jo kauan sitten unohdettu ihmisten keskuudessa. Siellä käytetään puhdasta järkeä ja matkustetaan sillä tavalla kuin järki sallii. En ole tämän asian asiantuntija, mutta oletan, että kovinkaan paljon esimerkiksi poliisi ei varmaankaan kiinnitä huomiota siihen, että näin voimassa olevaa lakia tosiasiassa rikotaan. Luulisin, että olisi silkkaa ajan tuhlausta, jos poliisi tällaista ryhtyisi nykyistä tehokkaammin valvomaan.

Luulenpa niin, että päätämmepä mitä tahansa tässä asiassa nyt, joka tapauksessa käytäntö on ja tulee olemaan se, että kimppakyytiä harrastetaan ja kanssamatkustajat osallistuvat auton käyttökustannuksiin tässä tapauksessa. Tällaisen säännön pitäminen edelleenkin lainsäädännössä osoittaa sellaista holhousmentaliteettia, että se tuntuu oudolta tällä vuosikymmenellä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kehäähän tämä alkaa tässä kiertää. (Ed. Renko: No, lopettakaa!) Minä aion lopettaa kyllä ihan tämän jälkeen.

Ed. Lammisella oli huonon esimerkki, että Hampurista ottaa seuralaisia matkaansa.

Kyllähän käytäntö tietysti toimii elävän elämän periaatteella, että otetaan kaveri, joka ostaa bensaa tai heittää muutaman kympin, eikä niitä varmasti poliisi ole koskaan kytännyt. Kysymys on siitä, että jos se tehdään lainsäädäntöön, niin silloin siihen annetaan vuorenvarma tausta kiertää lakia. Kyllähän se on selvää, että jos minä haluan jostakin Ikaalisista ajaa Tampereelle kerran päivässä ja ilmoitan, että minä lähden aina aamuisin kello 8 Ikaalisten Essolta Tampereelle henkilöautolla, onko tulijoita, niin joka kerta minulla on täysi lasti ja hyvin tienaan, taikka jos vähän toisennäköinen mies kuin minä, niin saattaa olla, että vielä paremmin, mutta kyydin tarvitsijoita on aina. Eihän se sovi alkuunsakaan, että aletaan lailla antaa sysäystä tällaiselle systeemille.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Laakson kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että kimppakyytejä on riippumatta siitä, miten laki kirjoitetaan.

Kuntaliitosta, joka tämän sisältöistä lakipykälää, joka vastalauseessamme on, on esittänyt, on kerrottu, että ei niinkään poliisi jahtaa kimppakyytiläisiä, mutta siellä sun täällä on yllättävän paljon ihmisiä, jotka käryttävät laittomista maksullisista kimppakyydeistä tuttaviaan, jotka sitä omaa järkeään noudattaen harjoittavat.

Ed. Aittoniemeltä on jäänyt huomaamatta meidän esityksemme se rajoitus, että sallitussa maksullisessa kimppakyydissä maksun yläraja olisi auton käyttökustannukset, eli olipa kyydin tarjoaja ed. Aittoniemi tai joku muunnäköinen henkilö Ikaalisista tai mistä tahansa, meidän esittämämme pykälän mukaan ansaitsemiskeinoa tästä ei voi tulla.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelin myös itse lopettaa tämän piirileikin. Mutta sanoisin vielä sen, että ainoa ongelma, mikä mielestäni tähän sisältyy, jos pykälä muutettaisiin ja rajoite poistuisi, on se, että tulisi mahdollisuus järjestelmälliseen kimppakyytien välitykseen, jota ryhtyisi jokin organisaatio hoitamaan. Esimerkiksi Liikenneliittohan on sanonut, että heillä on jo valmius ryhtyä järjestelmälliseen välitykseen ulkopuolisten, kolmansien henkilöiden välitykseen. Tämä on mielestäni se suurin ongelma. Jos ihmiset jäisivätkin siihen, että toinen toista pyydettäisiin ja juteltaisiin. Mutta jos ruvetaan järjestelmällisesti tarjoamaan, mistä sitä tietää, ruvetaanko seuraavaksi keräämään maksuakin siitä välityksestä, ja sen jälkeen koko ajatus olisi muuttunut. Silloin siitä olisi tullut jo bisnestä.

Ed. R a u r a m o : Arvoisa puhemies! Ihan keskustelun lopuksi lyhyesti, kun vasta tulin tänne saliin, haluaisin todeta liikennevaliokunnan työskentelystä, että siellä vallitsi jälleen erittäin positiivinen ja myönteinen henki. Muutokset tehtiin lähes yksimielisesti.

Haluaisin vielä nostaa esiin 20 §:n, jossa lupaviranomainen voi jatkossakin sallia taksiluvan ja sairaankuljetusluvan myymisen, lähinnä

sen takia, että edellisessä eduskunnassa ja liikennevaliokunnassa laki muutettiin siihen muotoon, josta se nyt muutettiin takaisin alkuperäiseen muotoon. Mielestäni on erinomaisen hyvää työskentelyä, että kun nähtiin, että olemme tehneet virheen, meillä oli rohkeus itsellemme tunnustaa se ja muutimme sen takaisin lain alkuperäiseen muotoon siitä huolimatta, että liikenneministeriö jälleen kerran lähestyi meitä paimenkirjeellä.

Kun saliin tullessani ed. Laakso sanoi, että paljon pitää vettä virrata Vantaassa, että olemme samassa rintamassa kimppakyydistä, totean, että olen ed. Laakson kanssa täsmälleen samaa mieltä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Kasurinen ed. Hassin kannattamana ehdottanut, että hallituksen esitykseen n:o 52 sisältyvän lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin II vastalauseen mukainen ehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska II vastalause sisältää vain yhden pykälän muuttamista tarkoittavan ehdotuksen, en katso voivani esitellä ed. Kasurisen ehdotusta äänestykseen.

Puhemiehen menettely hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Kehotan edustajaa tekemään muutosehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä asianomaisen pykälän kohdalla.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen n:o 52 sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—4 § hyväksytään keskustelutta.

6 §

Keskustelu:

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 6 § saisi sen muodon, kuin on II vastalauseessa.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kasurisen ehdotusta ja toivon myös, että pykälästä voidaan äänestää kohdittain.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kasurinen ed. Hassin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Pykälästä päätetään kohdittain.

Äänestykset ja päätökset:

6 §:n 1 kohta hyväksytään.

6 §:n 2 kohta

Äänestys ed. Kasurisen ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Kasurisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 60 jaa- ja 37 ei-ääntä; poissa 102. (Ään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

6 §:n 3 kohta

Äänestys ed. Kasurisen ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Kasurisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 62 jaa- ja 38 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 98. (Ään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. M. Laukkanen: Rouva puhemies! Haluan merkittäväksi pöytäkirjaan, että äskeisessä 3 kohtaa koskeneessa äänestyksessä huomaamattomuuttani painoin ed. J. Leppäsen paikalla "tyhjää".

Ensimmäinen varapuhemies: Merkitään.

6 §:n 4 kohta, jota ei ole mietinnössä

Äänestys ed. Kasurisen ehdotuksesta

Mietintö, jossa ei ole 4 kohtaa, "jaa"; ed. Kasurisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 63 jaa- ja 38 ei-ääntä; poissa 98. (Ään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

6 a, 7 a, 8, 9, 9 a, 9 b, 10, 11, 13, 14 ja 16—21 §, 23 ja 23 a, 3 luvun otsikko, 25 ja 27—29 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen n:o 87 sisältyvien

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 7 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotukset laeiksi viljakauppalain ja kotimaisen viljan menekin edistämisestä annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 102
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus munavalmistehygienialaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 86
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

1—3 §, 1 §:n edellä oleva alaotsikko, 4 ja 5 §, 4 §:n edellä oleva alaotsikko, 1 luvun otsikko,

6 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 7 ja 8 §, 7 §:n edellä oleva alaotsikko, 2 luvun otsikko,

9 ja 10 §, 9 §:n edellä oleva alaotsikko, 11—14 §, 11 §:n edellä oleva alaotsikko, 15 ja 16 §, 15 §:n edellä oleva alaotsikko, 3 luvun otsikko,

17 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 18—20 §, 18 §:n edellä oleva alaotsikko, 21—24 §, 21 §:n edellä oleva alaotsikko, 25 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 26 ja 27 §, 26 §:n edellä oleva alaotsikko, 28—30 §, 28 §:n edellä oleva alaotsikko, 31 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 32 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 4 luvun otsikko,

33 ja 34 §, 33 §:n edellä oleva alaotsikko, 35 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 5 luvun otsikko,

36 ja 37 §, 36 §:n edellä oleva alaotsikko, 38 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 6 luvun otsikko,

39 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 40 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 41 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 42 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 43 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 44 ja 45 §, 44 §:n edellä oleva alaotsikko, 46—48 §, 46 §:n edellä oleva alaotsikko, 49 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 50 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 51 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 7 luvun otsikko,

52 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 53—55 §, 53 §:n edellä oleva alaotsikko ja 8 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotus maitohygienialaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 61
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Lahikainen: Arvoisa rouva puhemies! Meillä ovat käsittelyssämme hallituksen esitykset sekä maitohygienialaiksi että lihahygienialaiksi. Puutun tässä yhteydessä osin näihin molempiin.

Vaikka lakiesitysten taustalla on päällimmäisenä Eta-sopimuksesta johtuva lainsäädäntömme yhdenmukaistaminen, on sekä maidontarkastuslain, joka on vuodelta 1946, että lihantarkastuslain, joka on peräisin vuodelta 1960, uudistamista harkittu jo pitempäänkin. Nämä uudet lakiesitykset ovat edeltäjiään yleisempiä puitelakeja. Yksityiskohtaiset säädökset jäävät myöhempien asetusten ja ennen kaikkea maa- ja metsätalousministeriön antamien päätösten varaan. Käsittelen tässä muutamia näihin lakiesityksiin liittyviä ongelmakohtia lähinnä kuluttajansuojan ja kuntatalouden kannalta.

Yhteisiä ongelmia molemmissa lakiesityksissä ovat 1) valtion valvonnan maksullisuus ja 2) kunnallisen valvontaviranomaisen määrääminen. Hallituksen esitys, joka on myös sinällään näiltä osin mennyt läpi valiokunnassa, sisältää sellaisia muutoksia aikaisempaan tarkastustoiminnan maksullisuuteen sekä tarkastuksen toteuttamiseen oikeutettuihin viranomaisiin, joita muutoksia ei voi pitää kaikilta osin perusteltuina.

Ensinnä valvonnan maksullisuuteen. Lihantarkastustoiminta on Suomessa ollut tähänkin asti maksullista. Ehdotettu lihahygienialaki, sen 51 §, muuttaisi tilannetta niin, ettei kunta enää voisi periä maksua valvomiensa laitosten normaalitarkastuksesta. Muutos johtaisi epätasaarvoon eri laitosten välillä, sillä teurastamon yhteydessä toimivalta makkaratehtaalta, jota valtio valvoo, maksu perittäisiin, mutta erilliseltä laitokselta maksua ei perittäisi.

Koko elintarvikevalvontaa ajatellen maksukysymys on johtamassa eriskummalliseen tilanteeseen. Esitykset terveydensuojelulaiksi ja elintarvikelaiksi pitävät sisällään valvonnan maksullisuuden. Näin olen nakkikioskit joutuisivat maksamaan maksuja mutta suuret nakkitehtaat, joita kunnat valvovat, eivät. Maitohygienialain nojalla taas meijerin tarkastaminen on maksutonta mutta tuotantotilan tarkistaminen maksullista.

Elintarvikevalvonnan maksullisuutta voi perustella monilla eri näkökulmilla. 1) Palvelun maksullisuus aktivoisi maksajaa vaatimaan palvelulta hyvää laatua. Valvonnan taso paranisi, mikä on kuluttajan etu. 2) Perusteita voidaan hakea myös naapureistamme, sillä valvonnan maksullisuus on käytössä mm. Ruotsissa ja Tanskassa. 3) Lakiesitykset antavat kunnille selviä ja osittain uusiakin tehtäviä.

Asken kävimme keskustelua ns. kriisikuntalain yhteydessä siitä, mikä tilanne tällä hetkellä kunnissa on. Kunnat ovat taloudellisesti ahtaalla. Eräs hallituspuolueen kansanedustaja ihmetteli sitä kysymällä moista ongelmatiikkaa. Se johtuu juuri siitä, että me säädämme eduskunnassa lakeja ja uusia tehtäviä emmekä anna edes kuntien periä niistä käyttäjiltä maksua emmekä myöskään ohjaa resursseja niihin lain säätämisen yhteydessä. Maksut eivät myöskään omakustannusperiaatteella muodostuisi laitosten liikevaihtoon nähden kovinkaan suuriksi. Liiketaloudellisen tutkimuslaitoksen elintarvikevirastolle vuonna 1992 tekemän selvityksen mukaan meijereiden tarkastuksesta aiheutuu kunnille keskimäärin 11 200 markan ja lihankäsittelylaitoksista 7 007 markan kustannukset eli ne ovat varsin pieniä.

Kuntatalouden nykytilassa kunnallinen elintarvikevalvonta taistelee koko ajan hupenevista määrärahoista. Valvonnan kautta saatavat tulot takaisivat kunnissa riittävän ja korkeatasoisen valvontahenkilökunnan. Siinä mielessä olen tekemässä yksityiskohtaisessa käsittelyssä lakiin muutosesityksiä.

Toiseksi ongelmaksi on muodostunut kunnallinen valvontaviranomainen, joka on nyt käsiteltävällä esityksellä uhkaavasti monopolisoitumassa eläinlääkärikunnalle. Lakiesityksessä tarkastustoimintaa pyritään rajaamaan siis eläinlääkäreille. Emme pidä myöskään perusteltuna sitä, että näin tapahtuu tämä asia ja sen hoitaminen. Ei ole järkevää eikä myöskään taloudellisesti tehokasta ohjata tätä tarkastusoikeutta yksinomaan yhdelle ammattiryhmälle.

Tarkastustoimintaa voi mielestämme suorittaa myös muu kunnan viranhaltija, jolla on teh-

tävään riittävä koulutus ja kokemus. Valiokunta oli tästä monopolisoimisesta yksimielinen ja laati ponnen molempiin mietintöihin saman sisältöisenä. Tuossa ponnessa valiokunta "edellyttää säädettävän lain mukaisen viranomaisvalvonnan järjestämistä siten, että luodaan valvontaverkostot, joiden henkilöstöllä on tehtäviensä hoitamisen kannalta tarkoituksenmukainen koulutuksellinen pätevyys". Olen hyvin tyytyväinen, että valiokunnassa löytyi yksimielinen käsitys tästä asiasta.

Arvoisa puhemies! Tulen lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan edellä kertomani perusteella muutoksia näihin kahteen lakiin. Ihan lopuksi toteaisin vielä, että tulevaisuudessa nyt käsillä oleva tuotekohtainen hygienialainsäädäntö tulisi koota yhteen ja samaan lainsäädäntöön. Se selkeyttäisi huomattavasti tarkastus- ja valvontaviranomaisten toimintaa ja myös poistaisi tarpeettomia päällekkäisyyksiä. Tähän ongelmaan kiinnitettiin useissa asiantuntijalausunnoissa huomiota ja myös valiokunta on tästä asiasta ollut huolissaan.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Lahikainen kiinnitti pariin hyvin merkittävään näkökohtaan huomiota. Toinen niistä on se, että kun nyt laki tavallaan oli auki, niin se antoi erinomaisen hyvän mahdollisuuden eräälle ammattikunnalle sitä ministeriössä edustavien virkamiesten kautta yrittää varsinaista alan kaappausta toimintakenttää laajentamalla. Tämä ammattikunta on eläinlääkärit. Heillähän on ollut sellainen tilanne, että kun maataloudessa on rationalisointia tapahtunut, niin eläinlääkärien käytännön tehtävät ovat vähentyneet, ja nyt ajateltiin, että näin homma hoidetaan kotiin ja tehdään tietty joukko ammattihenkilöitä työttömäksi. Nyt valiokunnassa tämä havaittiin, ja niin kuin ed. Lahikainen totesi, tässä suhteessa pystyttiin laittamaan riittäviä ponsia, joilla toivotaan olevaan myös asiallinen merkitys asian jatkokäsittelyn kannalta.

Toinen asia on tämän lainsäädäntötyön kodifiointi. Käyty keskustelu valiokunnassa osoitti, että on erittäin paikallaan, että KTM alkaa pelata yhteen maa- ja metsätalousministeriön kanssa niin, että tämän puolen lainsäädäntö saadaan kokonaisuudessaan yksiin kansiin. Tämmöinen lainsäädäntö, jossa niin kuin munavalmistelain kohdallakin on yksi ainut laitos ja sitä varten tehdään varsinainen, suorastaan tarkoituksellisen mammuttimainen laki, ei ole paikallaan.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on ollut käsittelyssä terveydensuojelulaki, joka liittyy näihin maa- ja metsätalousvaliokunnassa käsittelyssä olleisiin lakeihin, ja myös me olemme kiinnittäneet huomiota hajanaisuuteen, joka tarkastuksiin ja lainsäädäntöihin liittyy. Kun näissä on kysymys yleensä terveyden suojelusta, niin sosiaali- ja terveysvaliokunta on ottanut kantaa siihen, että sosiaali- ja terveysministeriön tulisi valvoa näitä kaikkia lakeja.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 ja 2 §, 1 §:n edellä oleva alaotsikko, 3 ja 4 §, 3 §:n edellä oleva alaotsikko, 1 luvun otsikko,

5 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 6 ja 7 §, 6 §:n edellä oleva alaotsikko, 2 luvun otsikko,

8—10 §, 8 §:n edellä oleva alaotsikko, 11—14 §, 11 §:n edellä oleva alaotsikko, 3 luvun otsikko,

15—18 §, 15 §:n edellä oleva alaotsikko, 19 ja 20 §, 19 §:n edellä oleva alaotsikko, 21 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 4 luvun otsikko ja

22 § hyväksytään keskustelutta.

23 §

Keskustelu:

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tämä pykälä saisi sen muodon, mikä on esitetty vastalauseessa.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Lahikaisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Lahikainen ed. Iivarin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Lahikaisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 61 jaa- ja 31 ei-ääntä; poissa 107. (Ään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

22 §:n edellä oleva alaotsikko, 24—26 §, 24 §:n edellä oleva alaotsikko, 27—30 §, 27 §:n edellä oleva alaotsikko, 31 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 32 ja 33 §, 32 §:n edellä oleva alaotsikko, 34—36 §, 34 §:n edellä oleva alaotsikko, 37 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 38 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 5 luvun otsikko,

39 ja 40 §, 39 §:n edellä oleva alaotsikko, 41 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 6 luvun otsikko,

42 ja 43 §, 42 §:n edellä oleva alaotsikko, 44 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 7 luvun otsikko,

45 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 46 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 47 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 48 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 49 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 50 ja 51 §, 50 §:n edellä oleva alaotsikko, 52—54 §, 52 §:n edellä oleva alaotsikko, 55 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 56 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 57 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 58 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 8 luvun otsikko,

59—61 §, 59 §:n edellä oleva alaotsikko ja 9 luvun otsikko,

johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Ehdotus lihahygienialaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 49
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! Esitän yksityiskohtaisessa käsittelyssä tähän lakiin liittyvät muutosehdotukset.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—5 §, 1 §:n edellä oleva alaotsikko, 6 ja 7 §, 6 §:n edellä oleva alaotsikko, 1 luvun otsikko,

8 § ja sen edellä oleva alaotsikko sekä 9 ja 10 § hyväksytään keskustelutta.

11 §

Keskustelu:

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tämä pykälä saisi sen muodon kuin on vastalauseessa.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Lahikaisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Lahikainen ed. Iivarin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Lahikaisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 62 jaa- ja 27 ei-ääntä; poissa 110. (Ään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

12 §, 9 §:n edellä oleva alaotsikko, 2 luvun otsikko,

13—17 §, 13 §:n edellä oleva alaotsikko, 18—20 §, 18 §:n edellä oleva alaotsikko, 21 ja 22 §, 21 §:n edellä oleva alaotsikko, 3 luvun otsikko,

23—25 §, 23 §:n edellä oleva alaotsikko, 26—28 §, 26 §:n edellä oleva alaotsikko sekä 29 ja 30 § hyväksytään keskustelutta.

31 §

Keskustelu:

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tämä pykälä saisi sen muodon kuin on vastalauseessa.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Lahikaisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Lahikainen ed. Iivarin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Lahikaisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 56 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 114. (Ään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

29 §:n edellä oleva alaotsikko, 32—34 §, 32 §:n edellä oleva alaotsikko, 35 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 36 ja 37 §, 36 §:n edellä oleva alaotsikko, 38—40 §, 38 §:n edellä oleva alaotsikko, 41 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 42 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 4 luvun otsikko,

43 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 44 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 45 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 46 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 5 luvun otsikko,

47 ja 48 §, 47 §:n edellä oleva alaotsikko, 49 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 6 luvun otsikko,

50—52 §, 50 §:n edellä oleva alaotsikko, 53 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 54 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 55 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 56 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 57 ja 58 §, 57 §:n edellä oleva alaotsikko, 59—61 §, 59 §:n edellä oleva alaotsikko, 62 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 63 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 64 § ja sen edellä oleva alaotsikko, 65 ja 66 §, 65 §:n edellä oleva alaotsikko, 7 luvun otsikko,

67 ja 68 §, 67 §:n edellä oleva alaotsikko, 69—72 §, 69 §:n edellä oleva alaotsikko ja 8 luvun otsikko,

johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Ehdotus laiksi puolustusvoimista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 46
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys säätää puolustusvoimien erääksi tehtäväksi vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukemisen. Pariisin rauhansopimuksen kolmannen osan rajoitusmääräykset, jotka rajoittivat Suomen suvereenisuutta, lakkasivat vuonna 1990. Tämä antoi vapaaehtoisille maanpuolustusjärjestöille mahdollisuuden käynnistää vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus. Tämä koulutus aloitettiin kokeiluluontoisena syksyllä 1992. Jo viime vuonna järjestettiin 112 kurssia, joihin osallistui 3 700 henkilöä. Tänä vuonna koulutusta jatketaan toimeenpanemalla noin 200 erilaista kurssia lähes 7 000 henkilölle. Puolet osanottajista on ollut naisia. Vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen voivat osallistua kaikki 15 vuotta täyttäneet Suomen kansalaiset.

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus käsittää eripituisia kursseja, jotka jakautuvat turva-, valmius-, erikois- ja lisäkursseihin. Kurssien pituus vaihtelee yhdestä vuorokaudesta viiteen vuorokauteen ja ne toteutetaan yleensä iltaisin ja viikonloppuisin. Kursseilla annetaan tarvittavia tietoja ja käytännön taitoja arkipäivän vaaratilanteita ja poikkeuksellisia oloja varten. Kansalaisten turvakurssilla käsitellään esimerkiksi hätäensiapua, väestönsuojelua, palo- ja pelastustointa, ympäristönsuojelua jne.

Pariisin rauhansopimuksen rajoitusmääräysten lakkaaminen on mahdollistanut myös sotilaskoulutuksen antamisen puolustusvoimiin kuulumattomille. Tämä osa vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta tapahtuu aina puolustusvoimiin kuuluvan upseerin johdolla, ja puolustusvoimat vastaa toiminnassa tapahtuneista vahingoista.

Puolustusvaliokunta on mietinnössään painottanut, että tästä periaatteesta ei sotilaallisten

jaksojen toteuttamisessa saa olla poikkeuksia. Puolustusvaliokunta on myös korostanut, että puolustusvoimista annetun lain mukaan varsinaisesta sotilaskoulutuksesta vastaa jatkossakin puolustusvoimat.

On erittäin arvokas asia, että meillä on käynnistynyt vapaaehtoisuuden pohjalta kansalaisten omatoimisuutta myös maanpuolustuksen alueella. Vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta tarvitaan, ja sitä pitää tukea kaikin tavoin. Yhtä selvää on, että me emme tarvitse suojeluskuntia tai kodinturvajoukkoja. Meillä on koko kansan yhteiset puolustusvoimat, joiden resursseista ja kehittämisestä meidän kaikkien on syytä pitää huolta.

Vapaaehtoisella maanpuolustuskoulutuksella ei parhaimmillaankaan voi korvata puolustusvoimien antamaa koulutusta. Valiokunta onkin pitänyt tärkeänä, että reserviläisille tarkoitettujen kertausharjoitusten määrässä voidaan mahdollisimman pikaisesti palata vuosikymmenen vaihteen kehitysuralle. Nythän kertausharjoitusten määrä jää noin puoleen tästä.

Samoin valiokunta on painottanut mietinnössään, että puolustusvoimien varsinaiseen sotilaskoulutukseen tarkoitettuja resursseja ei saa siirtää vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen ja että puolustusvoimille laissa säädetyt varsinaiset tehtävät on voitava hoitaa suunnitellusti.

Arvoisa puhemies! On erittäin onnetonta ja myös valitettavaa, että eräiden reserviläisjärjestöjen harkitsematon toiminta on pilannut sitä myönteistä kuvaa, joka vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta kansalaisilla yleensä tänään on. Tämä julkisuudessa esillä ollut kiinalaiskivääreiden välitystoiminta, olkoonkin, että kyseessä ovat kilpailu- ja harrastustoimintaan tarkoitetut aseet, on mielestäni tuomittavaa myös vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen näkökulmasta.

Asiaan vähemmän perehtyneiden on ymmärrettävästi vaikea erottaa tätä kiinalaiskivääreillä räiskimistä, käsittelyssä olevassa laissa tarkoitetusta virallisesta, vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta, kun eron tekeminen asiaa lähempää seuraavillekin tuottaa melko suuria vaikeuksia. Sitä paitsi lisääntyvä aseiden maahantuonti ja myynti, saattaa vaarantaa myös pidemmän päälle kansalaisten turvallisuutta. Mitä enemmän ja mitä tehokkaampia aseita on liikkeellä, sitä vaikeampaa on valvoa niiden asianmukaista käyttöä.

Valiokunta katsoo mietinnössään selkeästi, että kaikkien sotilaskäyttöön tarkoitettujen aseiden on oltava puolustusvoimien hallinnassa ja omistuksessa. Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on organisoitava siten, ettei sille asetettuja yleisesti hyväksyttyjä tavoitteita vaaranneta kilpailu- ja harrastustoimintaan tarkoitettujen aseiden välitystoiminnalla.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön on jätetty kaksi vastalausetta, joista vasemmistoliiton vastalause on mielestäni selkeä, vaikkei hyväksyttävissä. Vasemmistoliittohan ei hyväksy aseellista koulutusta vapaaehtoisen maanpuolustuksen yhteydessä lainkaan.

Vaikeampaa on sen sijaan ymmärtää sosialidemokraattien vastalausetta. Sosialidemokraatit hyväksyvät myös aseellisen osuuden vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa ja haluavat, että tämä tapahtuu puolustusvoimien aseilla. Niinhän ilma-aseilla ja pienoiskivääreillä tapahtuvia aseiden käsittelyharjoituksia lukuun ottamatta tapahtuukin tänään.

Rynnäkkökiväärit ovat puolustusvoimien aseita ja niillä ammutaan puolustusvoimien alueella puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvan upseerin johdolla. Mikäli tämä olisi haluttu sanoa lakitekstissä kuten I vastalauseen kirjoittajat näyttävät perusteluissaan tarkoittavan, asiaa koskeva säännös olisi tullut ottaa pykälän siihen kohtaan, jossa säädetään vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta. I vastalauseessa ehdotetaan tätä säädöstä siihen pykälän kohtaan, jossa säädetään asevelvollisten koulutuksesta. Lopputulos on mielestäni juuri päinvastainen tavoitteeseen nähden eli vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ja puolustusvoimien antaman koulutuksen selkeään erottamiseen toisistaan. Nämä kaksi koulutustyyppiä on sekä hallituksen että valiokunnan muotoilussa nimenomaan erotettu toisistaan. Erillään pitämistä myös jatkossa on painotettu mietinnön perustelujen loppuosassa olevalla lausumalla. Tästä, niin uskon, olimme myös yksimielisiä sosialidemokraattien kanssa.

I vastalauseen mukainen lakiteksti antaa kuitenkin syyn epäillä, kielletäänkö tällaisella muotoilulla aseeton palvelus puolustusvoimissa. Tällainen kysymys herää.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Olemme ed. Vihriälän kanssa käyneet sisarellista ja veljellistä keskustelua tästä pykälämuotoilustamme. Voin sanoa, että tällä seisomalla en vielä yhdy siihen näkemykseen, minkä ed. Vihriälä edellä esitti epäilynään, koska asevelvollisten osaltahan asiasta säädetään erillisessä asevelvollisuutta koskevassa laissa, jossa myös ovat yksi-

tyiskohtaisemmat säännökset siitä, millä tavalla asevelvollisuuttaan suorittavien joko aseellisessa tai aseettomassa palveluksessa olevien koulutus järjestetään.

Arvoisa puhemies! Nyt toisessa käsittelyssä oleva hallituksen esitys puolustusvoimista annetun lain 2 §:n muuttamisesta koki perusteellisen käsittelyn puolustusvaliokunnassa. Onhan kyseessä vain yhden pykälän muutos, ja valiokunnan mietintö asiasta on yli kuusi sivua. Tällä lainmuutoksella säädetään vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta ja asia on valmisteltu puolustusministeriön ja pääesikunnan virkamiestyöryhmässä. Asian sääntely tuli ajankohtaiseksi eduskunnan oikeusasiamiehen puututtua siihen Suomen Rauhanliitto — YK-yhdistyksen kirjeen perusteella.

Kun valiokunnassa kuuntelimme asiantuntijoita suhteellisen laajasti, sieltä erottui aivan selvästi eräs kriittinen ryhmä, joka edusti kansalaisjärjestöjä, eri rauhanryhmiä. Lainaan yhtä lausuntoa, joka kritisoi tämän lain valmistelua ja myös lain väljää muotoilua. "Sadankomitean näkemyksen mukaan hallituksen esitys ei täytä sitä, mitä eduskunnan oikeusasiamies Jacob Söderman päätöksessään edellytti. Oikeusasiamiehen mukaan puolustusvoimien ja vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen välisestä maanpuolustuskoulutuksesta tulisi sen laajuuteen ja toiminnan sisältöön nähden säätää lailla. Nyt esitetään lailla säädettäväksi vain se, että puolustusvoimilla on oikeus tukea vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta. Kaikki muu esitetään jätettäväksi alemmilla säädöksillä ja viranomaismääräyksillä säädettäväksi."

Tähän asiantuntijalausunnossa esitettyyn kritiikkiin on syytä yhtyä. Oikeusasiamiehen puututtua asiaan lain valmistelu suoritettiin kiireisesti virkamiestyönä ilman laajempaa yhteiskunnallista keskustelua.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ja valiokuntaryhmä on tätä asiaa pohtiessaan tullut siihen tulokseen, että me toki sallimme ja on oikein, että tällaista vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta järjestetään, mutta siitä säätelevän lainpykälän paikka ei sovellu puolustusvoimista annettuun lakiin, vaan siitä tulisi säätää erillisellä lailla. Näimme, että vaaraksi muodostuu se, että vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ja sotilaallisen koulutuksen raja sekä vastuukysymykset hämärtyvät nyt käsiteltävän lain myötä.

Esitimme valiokunnassa pontta, jolla hallitus olisi velvoitettu aloittamaan lain valmistelu tältä pohjalta. Kun hallituspuolueet eivät tähän voineet yhtyä, esittämämme ponsi muutti luonnettaan, ja nyt tällä ponnella hallituksen toivotaan seuraavan tämän lain toteutumista ja toimeenpanoa.

Vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta tuetaan valtion tulo- ja menoarviossa opetusministeriön, sisäministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja puolustusministeriön pääluokissa. Onpa jopa Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta osoitettu rahaa nk. ostopalveluihin. Toisaalta hallituksen toimesta on toistuvasti vedottu valtiontalouden ongelmiin, millä perusteella mm. varusmiesten kotiuttamisraha lakkautettiin ja reservin kertausharjoituksia on vähennetty 300 000 harjoitusvuorokauden tasolta 200 000 harjoitusvuorokauteen. Näillä perusteilla emme näe hyvänä, että vasta vuonna 1990 kolme toimintansa aloittanutta järjestöä on näin ripeästi viety avustettavien joukkoon. Minusta todellista isänmaallisuutta osoittaisi se, että koulutukseen osallistuvat hoitaisivat siitä aiheutuvat kustannukset itse tässä valtiontalouden tilanteessa.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia. Tämä väite osoittaa, että valmistelusta vastanneiden virkamiesten laskukone on ollut epäkunnossa tai kustannusvaikutukset on haluttu pitää eduskunnan ulottumattomissa. Kun koulutus ajoittuu useimmiten viikonloppuun, aiheuttaa se lisäkustannuksia koulutusta järjestäville puolustusvoimien yksiköille. Puolustusvoimien työaikasopimuksen piirissä oleville virkamiehille maksetaan sovitut korvaukset ja lisät. Ylityörajoitusten aikana henkilöt joutuvat pitämään tasoitusvapaita arkipäivisin. Tämä aika on vastaavasti poissa puolustusvoimien päätehtävästä, mm. varusmiesten koulutuksesta.

Lain ollessa valiokunnan käsittelyssä saimme tietää julkisen sanan välityksellä kahden reserviläisjärjestön aloitteesta maahan tuotavasta 600 aseen erästä. Aseen hankintahinta on edullinen verrattuna kotimaisen valmistajan tuotteeseen. Aseen hankinta- ja kantoluvat myöntää viranomaistaho, ja reserviläisjärjestöt antavat lausuntonsa hakijan soveltuvuudesta. Taustalla oleva yhtiö saa luonnollisesti provikat liiketoimistaan. Kieltämättä tämän julkitulo herätti hämmennystä myös lain käsittelyssä, vaikka asioilla ei olekaan suoranaista yhteyttä toisiinsa.

Arvoisa puhemies! Kansallinen yksimielisyys maanpuolustukseen liittyvissä kysymyksissä on jatkossakin vaalimisen arvoinen asia. Enemmistö suomalaisista luottaa puolustusvoimiin, ja valtaosa meistä näkee, että ensisijainen tehtä-

vämme on turvata voimavarat, joiden turvin puolustusvoimat voivat kohtuullisesti hoitaa lakisääteiset tehtävänsä.

Mitä tulee vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen, se on arvo sinänsä, ja se täytyy sallia näistä asioista kiinnostuneille. Kun koulutusohjelmaa on katsellut paperilta, niin esimerkiksi kansalaisen turvakurssi, joka on peruskoulutusta, on erittäin hyvää koulutusta ja antaa valmiuksia mm. henkilökohtaiseen suojautumiseen ja myös läheisten suojeluun.

Eduskuntaryhmämme mielestä hallituksen tulisi käynnistää laajapohjainen valmistelu vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta koskevasta laista. Tämän valmistelun aikana tulisi erityisen tarkasti pohtia, kuuluuko aseellinen koulutus lainkaan tämän tyyppiseen kansalaistoimintaan. Näkemyksemme mukaan se kuuluu vain ja ainoastaan puolustusvoimien antamaan koulutukseen asevelvollisille, reserviläisille ja sotilasammatteihin aikoville. Myöskään vapaaehtoisille järjestettävät harjoitukset eivät saa johtaa korvaaviin reservin kertausharjoituksiin, minkä suuntaisia ajatuksia esitettiin 4.6. ilmestyneessä puolustusvoimien uutislehdessä Ruotuväessä ja Maanpuolustuskurssiyhdistyksen julkaisemassa pääministerin ja valtiovarainministerin haastattelussa.

Arvoisa puhemies! Tulen lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään lisäystä lain 2 §:ään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä asiassa erityisesti on tärkeää se tavoite, että asia vietäisiin mahdollisimman suurella yksimielisyydellä eteenpäin. Tässä hengessä käsittääkseni myös valiokunta asiaa pystyi hyvin pitkälle käsittelemään.

Ed. Kasurisen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että kovin suurta mielipide-eroa ei valiokunnan enemmistön ja sosialidemokraattisen ryhmän välillä ollut nähdäkseni ainakaan siinä peruskysymyksessä, pitäisikö vapaaehtoista maanpuolustusta syvällisemmin käsitellä, kuin tämän lakiesityksen yhteydessä nyt on käsitelty. Valiokunnan enemmistöhän hyväksyi tähän selvän lausuman, jossa todetaan, että "tarvittaessa on ryhdyttävä lainsäädäntötoimiin, jotta ero vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ja puolustusvoimien antaman koulutuksen välillä pysyy riittävän selkeänä". Tämän täytyy olla ilman muuta lähtökohta tässä asiassa.

Yksi oleellinen asia on erityisesti sotilaallisen aseellisen koulutuksen antaminen. Siinäkin nähdäkseni kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että silloin, kun sotilaallista aseellista koulutusta annetaan, se voi tapahtua vain puolustusvoimien johdolla ja valvonnassa. Minusta tästä olisi aina pidettävä kiinni. Tästä syystä lähettäisin viestiä myös Maanpuolustus ry:lle, että nyt kun tämä laki virallistaa erityisesti Maanpuolustus ry:n aseman vapaaehtoisen maapuolustuskoulutuksen vetäjänä, olisi todella pidettävä huolta siitä, että Maanpuolustus ry pitäisi näppinsä erossa asekaupasta, koska se tuo vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen sellaista henkeä, joka siihen ei kuulu.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kasurisen puheenvuorosta ja varsinkin hänen allekirjoittamastaan vastalauseesta voi saada väärän käsityksen, kun siinä lukee, että" missään tapauksessa vapaaehtoinen maanpuolutuskoulutus ei saa muodostua kertausharjoitusten korvikkeeksi". Tarkoittaako tämä, että ei voi ollenkaan täydentävää koulutusta vapaaehtoisin voimin antaa? Tämä olisi varsin epäloogista tilanteessa, jolloin voitaisiin säästää myös kustannuksia ja kuitenkin palvella puolutusvoimain tarpeita. Ensisijaisesti sotilaallinen johtamiskoulutus on aivan muuta kuin aseellista koulutusta, eli ei tarvitse ollenkaan lähteäkään siitä, että tässä tarvitsisi nimenomaan asekoulutusta antaa. Mutta johtamiskoulutuksessa, joka täydentää kertausharjoituksia, ei ymmärtääkseni voisi olla mitään pahaa, päinvastoin.

Tästä vastalauseesta saa kyllä sellaisen käsityksen, että tässä on jonkin näköinen liiketoiminta kysymyksessä, kun paheksutaan aseiden välittämistä jäsenkunnalle. Se on jäsenpalvelua, ja yhteishankinnalla on saatu hintoja painettua alas. Kyllähän tämän tyyppisiä aseita voi kuka tahansa vapailta markkinoilta ostaa, mutta tietysti hinta nousee, jos yksittäisiä kauppoja tehdään. Jäsenpalvelua tämä on niin kuin kaikki ne muutkin välineet, jotka tämä yhtiö välittää jäsenilleen.

Ed. P y k ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluaisin ed. Korvalle todeta, kuten ed. Kasurinen jo aikaisemmin totesi, että syytä on nostaa keskustelua ja pohdintaa siitä, tarvitaanko ylipäätänsä vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa lainkaan aseellista koulutusta.

Ed. Laxille haluaisin todeta, että se, mistä puolustusvaliokunta keskusteli, oli nimenomaan vapaaehtoisen koulutuksen vastakohtana puolustusvoimien tehtävät, puolustusvoimille laissa jo kuuluvat tehtävät, eli voidaanko lähteä siitä, että taloudellisen tilanteen ollessa heikko tai taloudellisin perustein korvataan vapaaehtoisella koulutuksella niitä tehtäviä, jotka jo lain mukaan kuuluvat puolustusvoimille. Se oli sen keskustelun henki, että me lähdemme siitä, että jos puolustusvoimilla on tietyt tehtävät, jotka niiden tulee hoitaa, niille täytyy myös turvata taloudelliset resurssit siihen, tai riisutaan sitten koko puolustusvoimat.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean valiokunnassa todetun yksimielisesti, että vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on tärkeää ja sitä on pidettävä tukemisen arvoisena.

Ed. Kasurinen vaati, että laissa olisi tarkemmin säädettävä vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen sisällöstä. Tähän voin todeta, että laki puolustusvoimista on hyvin väljä ylipäätänsä. Siinä ei muistakaan puolustusvoimien tehtävistä eikä niiden sisällöstä säädetä yksityiskohtaisesti, ja siksi on paikallaan, ettei tästäkään niin tehdä.

Totean tähän liittyen, että valiokunta päätti mietinnössään kuitenkin, että asia tulee hoitaa sotilashallintoasiana, jolloin vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus pysyy parlamentaarisessa kontrollissa.

Ed. K a s u r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla on puolustusvoimista annettu viimeisin laki tässä kädessäni. Kun katson tämän yksityiskohtaisuutta, ed. Ihamäki, niin kyllä täällä on huomattavasti enemmän määräyksiä ja säädöksiä siitä, mitä tämä yksi pykälä nyt ohjeeksi antaa. Olen tästä täysin eri mieltä kanssanne.

Ed. Laxille toteaisin, että ero on siinä, että vaikka aseellinen koulutusjakso annetaan puolustusvoimien piirissä, niin eivät suinkaan puolustusvoimat valitse koulutettavia tai edes voi kovin paljoa vaikuttaa siihen, kuinka paljon koulutus palvelee heidän tarpeitaan. Sen sijaan taustalla olevat järjestöt suorittavat käsityksenä mukaan sääntöjensä mukaan valinnan. Näin ollen jos koulutus annetaan puhtaasti puolustusvoimien tehtäväksi, puolustusvoimilla tulee olla oikeus valita koulutettavat ja valita sillä tavalla, että nämä palvelevat heidän tarpeitaan.

Mitä tulee asekauppaan, se on myös toimintaa, joka on varmasti tapahtunut täysin meidän säännöstemme mukaan. Mutta jos hankitaan aseita, jotka ovat huomattavan edullisia, niin kyllä minä katson, että kynnys aseen hankkimiseen, jos vielä tämä järjestö sattuu sitä puoltamaan, laskee huomattavasti enkä minä ymmärrä oikein tätä menettelyä. Jokainen järjestö saa tietysti järjestää taloutensa itsenäisesti ja hyvin ja tehdä bisnestä, mutta myös tällainen yhteiskunnallinen keskustelu on syytä sallia joissakin asioissa, joissa on eri näkemyksiä.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolustusvaliokunta on todellakin käsitellyt varsin laaja-alaisesti tätä kysymystä, jopa niin laaja-alaisesti, että se varmasti herättää ihmettelyä, jos varsinaista hallituksen esitystä katsoo. Mutta on tietysti hyvä asia, että näin tärkeästä ja arvokkaasta kysymyksestä ja asiasta kuin maanpuolustuksesta herätetään tässä yhteydessä laajempi keskustelu.

Pyysin puheenvuoron sen tähden, että ainakin edustajat Kasurinen ja Pykäläinen arvioivat aseellisen koulutuksen tarpeellisuutta maanpuolustuskurssilla. Pyytäisin huomioimaan sen, että se on todella pieni osuus maanpuolustuskurssin kokonaisuudesta, mutta erittäin tärkeä. Katson, että mm. meillä naisilla, jotka emme toistaiseksi ole voineet osallistua puolustusvoimissa palvelukseen ja saada koulutusta, on oikeus saada koulutusta myös aseen käsittelyssä.

Mitä tulee kysymykseen reserviläisjärjestöjen aseiden hankinnasta, niin se on pidettävä aivan erillisenä. Katson, että on sinänsä parempi, että reserviläisjärjestöt katsovat, minkä tyyppisiä aseet ovat, ja heidän jäsenensä hankkivat niitä sitä kautta, kuin se, että Suomessa on tänä päivänä mahdollista hankkia aseita kadulta ilman minkäänlaista lupaa. Jokainen tietää, että meillä liikkuu todella paljon pimeillä markkinoilla aseita. Parempi, että aseet valvottuja ja luvanvaraisia, niin kuin näiden aseiden täytyy olla. Viranomaiset myöntävät aivan oikeassa järjestyksessä luvan jokaiselle, joka asetta käyttää virallisesti tässä maassa.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä nyt on tartuttu aseisiin ja pääpaino on kokonaan asepuolella. Esimerkiksi edessäni on kansalaisen turvakurssin ohjelma, joka käsittää siis 40 tuntia. Siitä ainoastaan neljä tuntia käsitellään aihetta aseet ja turvallisuus: lain määräykset aseen ostamisessa ja käy-

tössä, turvallinen aseen käsittely, ampuminen. Tämä on neljä tuntia eli noin 10 prosenttia koko ajasta, ja varsinainen ampuminen muodostaa siitäkin vielä pienemmän osan. Minun mielestäni, kuten ed. Lindqvist sanoi, meidän tulisi olla huomattavasti enemmän huolissamme laittomista aseista, joita on tuhansia Suomessakin. Niitä on vapaasti myytävänä, ja ne ovat rikollisten käsissä.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pykäläiselle haluaisin vain todeta, että tilanteessa, jolloin rahat eivät tahdo riittää, niin kuin eivät tahdo riittää puolustusvoimilla eivätkä muillakaan hallinnonhaaroilla, on jouduttu harkitsemaan uusia toimintamuotoja. Yhä enemmän joudutaan yhteistyötä tekemään vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. Ei tämä ole mitään ennennäkemätöntä. Se että tässä ei voitaisi koulutusta antaa, joka ei ole asekoulutusta, menee kyllä yli minun ymmärrykseni.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastauspuheenvuorossaan ed. Kasurinen totesi, että valinnan koulutukseen tekisivät reserviläisjärjestöt. Näinhän ei ole, vaan koulutukseen valitaan Maanpuolustuskoulutus ry:n toimesta. Tätä asiaa myös halusi valiokunta korostaa siten, että liitti mietintöön lausuman, jossa todetaan, että erikoiskurssit tulee avata kaikille Suomen kansalaisille eikä osallistumisoikeutta niihin tule myöskään sitoa edellä mainittujen järjestöjen jäsenyyteen. Tämä kuuluu myös siihen valiokunnan enemmistön ja käsittääkseni koko valiokunnankin hyväksymään selvään linjaan, että silloin kun vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta tehdään tavallaan virallista toimintaa, aseellisen koulutuksen osalta osana puolustusvoimainkin toimintaa, sen todellakin pitää olla kaikille suomalaisille tasapuolisesti avointa.

Ed. P y k ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluaisin ed. Lindqvistiltä tiedustella, mikä meillä on se uhka, jota tarvitsee naistenkin aseilla puolustaa. Tällä hetkellä näen, että esimerkiksi saastuminen ja ympäristökatastrofit ja vastaavat uhkat ovat paljon suurempia ongelmia kuin ne uhat, joita mahdollisesti asein selvitellään ainakin Suomen kohdalta ja tässä yhdentyvässä Euroopassa. Kysymys on nimenomaan siitä — ja haluaisimme nostattaa sen keskusteluun — minkä takia maanpuolustusjärjestön täytyy edes neljää tuntia antaa aseellista koulutusta. Jos todellinen uhka tulee, sillä neljän tunnin koulutuksella itse asiassa ei ole mitään merkitystä, jos sellainen tilanne on, että sitä täytyisi aseilla selvittää.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Ed. Vihriälä totesi puheenvuorossaan, että vasta vuonna 1990 Suomen irtauduttua yksipuolisesti Pariisin rauhansopimuksen tietyistä rajoitusmääräyksistä vapaaehtoinen maanpuolustustyö kävi mahdolliseksi. Näinhän asianlaita ei tietenkään ole. Ymmärrän, että hän tarkoitti sitä, että Pariisin rauhansopimuksen rajoitusmääräyksistä irtautuminen mahdollisti sen, että vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa aloitettiin aseellinen koulutus.

Ehkä tässä yhteydessä on syytä muistuttaa mieliin, mitä Pariisin rauhansopimuksen III osan 15 artikla eli se artikla, josta Suomi sanoutui irti, tältä osin totesi. Siinä todettiin, että "Suomen maavoimiin, sotalaivastoon tai ilmavoimiin kuulumattomat henkilöt älköön saako minkäänlaista maa-, sotalaivasto- taikka ilmasotakoulutusta".

Oma mielenkiintonsa on tietenkin sillä, että sanoutuessaan irti yksipuolisesti Pariisin rauhansopimuksen III osasta Suomi 17 artiklassa sattui sanoutumaan irti myös siitä, että "Suomi älköön pitäkö, valmistako tai kokeilko mitään atomiasetta". Samaan artiklaan kuuluvat muuten myös sukellusveneet. Tämähän aiheutti kulissien takana Pariisin rauhansopimuksen allekirjoittajavaltioiden kesken hieman keskustelua. Valitettavaa on, että esimerkiksi eduskuntaa ei tuolloin informoitu siitä keskustelusta, jonka tuloksena Suomi sitten yksiselitteisesti ilmoitti, että 17 artiklan atomiasetta koskeva kohta pysyy voimassa ja Suomi noudattaa ja kunnioittaa sitä.

Irtisanoutuminen Pariisin rauhansopimuksen tietyistä määräyksistä synnytti tilanteen, joka vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen tulkinnan mukaan mahdollisti sen, että ne voivat aloittaa aseellisen koulutuksen antamisen. Esimerkiksi rauhanjärjestöt ovat olleet tulkinnasta eri mieltä. Rauhanjärjestöjen mielestä irtautuminen Pariisin rauhansopimuksesta ei väistämättä johda siihen tulkintaan, että aseellisen koulutuksen antaminen puolustusvoimien ulkopuolella olisi tullut lailliseksi. Rauhanjärjestöt kääntyivät tässä asiassa eduskunnan oikeusasiamiehen puoleen. Oikeusasiamies lausunnossaan totesi, että on välttämätöntä säätää toiminnan laajuuteen ja sisältöön nähden laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta, koska kyse on myös aseellisen koulutuksen antamisesta. Eli vasta

eduskunnan oikeusasiamiehen puututtua tosiasiallisesti laittomaan koulutuksen rauhanjärjestöjen aloitteesta hallitus katsoi aiheelliseksi esittää lainmuutosta ja antoi esityksen puolustusvoimia koskevan lain muuttamiseksi siten, että puolustusvoimien tehtäväksi määritellään myös vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukeminen.

On aivan totta, mihin täällä useat edustajat, muun muassa ed. Korva, ovat viitanneet, että on joukko rajoituksia, jotka koskevat aseellisen koulutuksen antamista vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa. Aseellista koulutusta annetaan vain puolustusvoimien alueella, puolustusvoimain henkilökunnan ohjauksessa ja valvonnassa ja vain yli 18-vuotiaille ja puolustusvoimien asein. Kaikki nämä rajoitukset ovat oikein ja välttämättömiä. Vasemmistoliitto olikin sitä mieltä, että yksi tapa tarkentaa hallituksen lakiesitystä olisi voinut olla se, että me olisimme sisällyttäneet rajoitussäännökset itse lakiin. Tähän kuitenkaan hallituspuolueiden edustajat eivät olleet valmiit. Todettakoon, että tästä syystä vasemmistoliitto katsoi, että meillä ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin esittää, että lakiin sisällytetään selvä kohta, jossa todetaan, että "vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa älköön kuitenkaan annettako aseellista koulutusta".

Esityksestämme äänestettiin puolustusvaliokunnassa ja äänin 10—3 se hylättiin. Sosialidemokraattien valiokuntaryhmä pidättäytyi äänestämästä. On tietenkin myönteistä kuulla ed. Kasurisen nyt toteavan, että aseellista koulutusta pitäisi antaa vain asevelvollisille, kertausharjoituksissa oleville ja sotilashenkilökunnalle, mutta minua on jäänyt hieman vaivaamaan se, miksi SDP:n valiokuntaryhmä ei ollut valmis tukemaan vasemmistoliiton ja vihreiden tätä koskevaa esitystä itse valiokuntakäsittelyssä.

Puolustusvaliokunnan saaman informaation mukaan vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukeminen aiheuttaa valtiovallalle myös tiettyjä lisäkustannuksia. Tässä suhteessa, kuten täälläkin on todettu, hallituksen esitys on epätarkka. Hallituksen esityksessähän todetaan, että vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukeminen ei aiheuta lisäkustannuksia. Valiokunnan asiantuntijoilta saaman selvityksen mukaan tällaisia lisäkustannuksia kuitenkin aiheutuu.

Valiokunta sai selvityksen myös Suomen Reserviupseeriliiton ja Reservin Aliupseerien Liiton perustaman yhtiön asetuontihankkeesta, jolla on tarkoitus varustaa näiden järjestöjen jäseniä rynnäkkökiväärin näköisellä puoliautomaattiaseella.

Tässä yhteydessä itse kiinnitin oikeastaan huomiota vain siihen, että on varsin outo käytäntö se tilanne, joka nykyisin vallitsee, jossa sama taho, joka taloudellisesti hyötyy näiden aseiden maahantuonnista, antaa myös viranomaisille lausunnot aseiden osto- ja kantoluvasta. On aivan selvää, että asianomaisten järjestöjen taloudellisten etujen mukaista on soveltaa varsin joustavaa käytäntöä esittäessään osto- ja kantoluvan myöntämistä. En usko, että sen paremmin näiden järjestöjen kuin itse vapaaehtoisen maanpuolustustyönkään kannalta on ollut myönteistä näiden kiinalaisten puoliautomaattikiväärien maanpuolutustyölle tuoma kielteinen julkisuus.

Totean myönteisesti yllättyneeni ed. Vihriälän lausunnosta, jossa hän otti selvän kielteisen kannan ns. kodinturvajoukkojen perustamiseen. On valitettavaa, että valiokunta ei kyennyt käsittelemään tätä kysymystä lainkaan, vaikka viimeaikaisessa vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta koskevassa keskustelussa on esitetty tämän koulutuksen ja vapaaehtoisen maanpuolustustyön järjestämistä siten, että Suomeen luotaisiin ns. kodinturvajoukot tulevaisuudessa.

Tärkeäksi ed. Vihriälän irtisanoutumisen näistä ns. kodinturvajoukoista tekee myös se, että kokoomuksen valtiovarainministeri Iiro Viinanen Imatralla 17.4. käyttämässään puheenvuorossa on ottanut varsin yksiselitteiseen tapaan myönteisen kannan näiden ns. kodinturvajoukkojen perustamiseen. Puheessa, jota hän ei itse ole kirjoittanut, vaan joka ilmeisesti on jonkun kenraalin tai kenraali evp:n kirjoittama, todetaan hyvin selvästi, että nämä ns. kodinturvajoukot voitaisiin rakentaa nimenomaan vapaaehtoisen maanpuolustustyön ja vapaaehtoisten maanpuolustusaktivistien varaan ja että ns. kodinturvajoukot voitaisiin organisoida omaksi kokonaisuudekseen puolustusministeriön alaisuuteen puolustusvoimien rinnalle tai puolustusvoimien sisään.

Ministeri Viinanenkin perustelee omaa esitystään sillä, että valtiontalouden heikko tilanne on pakottanut karsimaan puolustusbudjettiamme yli 10 prosenttia ja tämä on heijastunut monella tavoin puolustusvoimien toimintaan: Siviilihenkilöstöä on vähennetty, kantahenkilökunnan ylityö- ja muita korvauksia on leikattu, kertausharjoitusten määrää on karsittu kovalla kädellä ja tänä vuonna kertausharjoitutetaan alle 30 000 miestä, varusmiesten maasto- ja ampumakoulutusta on vähennetty jne. jne. Ministeri Viinanen

katsoo, että vapaaehtoisesta maanpuolustustyöstä pitäisi ikään kuin löytää ns. kodinturvajoukkojen muodossa apuvoima, jolla paikattaisiin valtiontalouden heikon tilanteen itse puolustusvoimille aiheuttamia ongelmia.

Korostaisin sitä, että jos me pyrimme kansalliseen yksimielisyyteen vapaaehtoista maanpuolustustyötä koskevissa kysymyksissä, kysymys ns. kodinturvajoukkojen perustamisesta on silloin syytä jättää väliin. On aivan selvää, että erityisesti vasemmalla ns. kodinturvajoukot tuovat hyvin helposti mieleen suojeluskunnat ja suojeluskuntien aikana vallinneen henkisen ja poliittisen ilmapiirin. Kannattaa myös muistaa se, että itse tätä ministeri Viinasen puhetta on ainakin eräissä lehdissä otsikoitu juuri tavoitteella perustaa uusi suojeluskunta Suomeen.

Herra puhemies! Saattaa olla, että ns. kodinturvajoukkojen perustamishanke liittyy nyt käsillä olevaan lainmuutokseen, jolla laillistettaisiin aseellisen koulutuksen antaminen puolustusvoimiin kuulumattomille. Me olemme selvillä siitä, että kulissien takana tällä hetkellä keskustellaan aika suurista rakenteellisista muutoksista, jotka kohdistuvat nykyisiin puolustusvoimiin. Keskustelussa on mm. se, että nykyisen kaltaiset puolustusvoimat voitaisiin ainakin osittain korvata ammattiarmeijalla. Kysymys länsieuroppalaisesta yhdentymisestä on tuonut keskusteluun ns. välttämättömyyden perustaa kansainvälisiin tehtäviin erikoistuneita joukkoja, tällaisen suomalaisen kansallisen taisteluosaston, joka Länsi-Euroopan unionin velvoitteiden mukaisesti voitaisiin sitten Weu:n päätöksillä siirtää kriisialueelle.

Nämä kaikki ovat sellaisia kysymyksiä, jotka mielestäni on keskusteltava julkisuudessa. Ei voi olla oikein, että näitä asioita valmistellaan hyvin pitkälle kulissien takana ja ne tuodaan ikään kuin valmiina ilman yhteiskunnallista kansalaiskeskustelua eduskuntaan tavalla, joka varmasti särkee sen kansallisen yhtenäisyyden vaatimuksen, joka koskee myös vapaaehtoista maanpuolustustyötä.

Herra puhemies! Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen tekemään II vastalauseeseen sisältyvän muutosesityksen, jonka sisältö on siis se, että vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa älköön kuitenkaan annettako aseellista koulutusta. Tämä muutosesitys vastaa myös kuulemiemme rauhanjärjestöjen tekemää muutosesitystä.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso nosti esille tärkeitä turvallisuuspolitiikkaan liittyviä kysymyksiä, mutta edelleen haluan korostaa, että varsinaisesti hallituksen esitykseen näitä näin laajasti ymmärrettyinä ei varmaankaan olisi tarpeellista sisällyttää. Sen sijaan keskustelu turvallisuuspolitiikasta, puolustusvoimien hallinnosta ja mahdollisuuksista toimia olisi varmasti suuri pohdinnan aihe.

Mutta nyt kun keskustelemme maanpuolustuskoulutuksen järjestämisestä, pyydän toistamiseen, että laitamme oikeisiin mittasuhteisiin aseellisen puolen ja arvostamme sitä työtä, mitä muilla alueilla turvallisuuden lisäämiseksi mm. erilaisten onnettomuuksien, ympäristökatastrofien ym. varalta jokainen suomalainen tarvitsee. Meillä on aika paljon ollut ihmisillä tarpeita ja puutteita, varsinkin naispuolisilla henkilöillä. Jo tasa-arvon näkökulmasta ajatellen tällaisten valmiuksien pitää olla saatavilla. Jos meiltä löytyy näin isänmaallisia järjestöjä, jotka ovat valmiita suurelta osin talkoovoimin pyörittämään valtavaa tarvetta ja kysyntää vastaavaa koulutustoimintaa, niin meidän tulee olla siitä syvästi kiitollisia.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan kommentoida ed. Laakson puheenvuoroa lähinnä kodinturvajoukkoajattelun osalta.

Omalta puoleltani ymmärrän hyvin kyllä sen herkkähipiäisyyden tai tietyn rasitteen, mikä liittyy ennen kaikkea vasemmiston näkökulmasta Suomen lähihistoriaan ja suojeluskunta-ajatteluun tai kodinturvajoukkoajatteluun. Tämä tausta ilman muuta Suomen ratkaisussa pitää ottaa huomioon ottamatta laisinkaan kantaa siihen, mikä on tämän historian oikeutus tai rasite.

Nähdäkseni valiokunta lähti tästä näkökulmasta ja kodinturvajoukkoasiaa on käsitelty valiokunnassa sillä tavalla, että lähtökohta nimenomaan oli se, että me edellytämme, että aseellista koulutusta vapaaehtoisenkin maanpuolustuskoulutuksen yhteydessä annetaan vain puolustusvoimien yhteydessä ja puolustusvoimien aseilla silloin, kun on kyse nimenomaan sotilaallisesta koulutuksesta, ja että sotilasaseet on aina säilytettävä puolustusvoimien hallinnassa.

Tämä oli selkeä kannanotto siihen, että valiokunta ei ole ajamassa mitään kodinturvajoukkojen perustamista. Sen vuoksi on hieman tarpeetonta vedota esimerkiksi valtiovarainministerin tai kenenkään muun yksittäisiin puheenvuoroihin. Me käsittelemme hallituksen esitystä, jossa tämä asia ei tämän enempää ollut

esillä. Valiokunnan selkeä lähtökohta oli kyllä pitää aseellinen koulutus puolustusvoimien yhteydessä. Tätä kannanottoa on voitava ihan selkeästi puolustaa.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korvalle totean vain sen, että kyllä minusta tätä pykälää, jos valiokunnan enemmistö olisi sen hyväksi nähnyt, olisi ollut syytä tarkentaa ja sillä tavalla rajata, että siitä olisi näkynyt myös lainsäätäjän selkeä tahto, mitä me haluamme jatkossa tältä koulutukselta.

Ed. Laaksolle toteaisin, että molemmat politiikkaa pitkään seuranneina ja siinä mukana olleina varmasti tiedämme, että aina ei ole oikotietä onneen, vaan täytyy myös poliitikkona pyrkiä tekemään sen tyyppisiä esityksiä, joiden taakse arvioi saavansa enemmistön. Sosialidemokraattien osalta oli kysymys juuri tästä, eli me pyrimme saamaan lakiin täsmennystä, joka olisi rajannut tämän selkeästi lakipykälässä puolustusvoimien tehtäväksi. Mutta kun siihen emme saaneet enemmistöä valiokunnassa, niin tilanne on tämä, mikä on, eli me kilpailemme rinnakkaisilla vastalauseilla. Uskon ja toivon, että jossakin vaiheessa tähänkin lakiin palataan ja se saatetaan sellaiselle tasolle, että sillä on myös kansallinen tuki takanaan.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laakson puheenvuoro oli asiantunteva niin kuin aina, mutta myös täytyy sanoa, että tässä suhteessa hyvin asenteellinen, mikä liittyy nimenomaan suojeluskuntaan ja kodinturvajoukkoihin. Ymmärrän kyllä tämän. On totta, että vapaaehtoista maanpuolustustyötä on varmasti tehty ennen vuonna 90 mutta tietenkin toisella tavalla kuin tällä hetkellä. Pitää muistaa, että suojeluskunnilla oli tärkeä tehtävä itsenäisen maan omille puolustusvoimille. Se oli sitä aikaa, niitä tarvittiin, mutta ei tänä päivänä.

Minusta on myös itsestäänselvää, että kodinturvajoukkoja ei tarvita, vaan puolustusvoimille pitää antaa se tehtävä, mikä niille kuuluu, ja ennen kaikkea taloudellisia resursseja, jos meillä on mahdollisuutta.

Lain käsittely puolustusvaliokunnassa ja myös tämä keskustelu mielestäni osoittaa selvästi sen, että nyt olisi todella aika maan puolustus- ja turvallisuuspolitiikan kannalta asettaa mitä pikimmin parlamentaarinen komitea, joka selvittää koko tämän laajan kysymyksen, niin paljon on tapahtunut ja tapahtumassa maan turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa.

Ed. Kohijoki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laakso tapojensa mukaan käytti suojeluskunnista vähättelevän puheenvuoron. Hän ilmeisesti näkee koko sen järjestön kielteisesti. Kuitenkin suojeluskunnat oli lailla säädetty osaksi Suomen puolustusvoimia. Siitähän oli kysymys. Hyvin paljon on juuri Suojeluskuntajärjestössä tapahtuneen työn tulokseksi luettava se maanpuolustuskunto ja -tahto, mikä Suomella oli silloin, kun kommunistinen Neuvostoliitto sotavoimineen tänne päälle karkasi. Se on tunnustettu ja se myönnetään.

Viime kesänä oli järjestön perustamisen vuosijuhla Jyväskylässä. Juhlaan osallistui tasavallan presidentti puolisoineen, samoin kuin maamme korkeinta johtoa muutoinkin. Siellä varsin selvästi tuotiin esille, että oli onni, että Suomella oli Suojeluskuntajärjestö ja sen rinnalla toinen vapaaehtoinen järjestö, Lottajärjestö.

Se näkyy siinäkin, että kun Neuvostoliitto jatkosodan aikana kesällä 1944 esitti Suomelle uhkavaatimuksen antautumisesta, se liitti siihen mukaan, että Suomen on internoitava eli vangittava Suojeluskuntaan kuuluneet ilmeisesti siksi, että meidät olisi kuljetettu Siperiaan, kuten siihen kulttuuriin silloin kuului.

Tällä halusin vain palauttaa asian oikealle tielle, ettei täällä käytettäisi halventavaa esitystapaa siitä, mitä tulee laillisesti järjestettyyn puolustusjärjestelmäämme, johon lailla järjestettynä kuului osana myös Suojeluskuntajärjestö.

Ed. Ihamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nimenomaan ed. Laakso on nostanut esille tämän asian yhteydessä kiinalaiset kiväärit, kodinturvajoukot sekä nyt vielä suojeluskunnan. Totean, että hallituksen esitykseen nämä asiat eivät kuuluneet. Kyse on itse asiassa vain puolustusvoimista annetun lain 2 §:n muuttamisesta siten, että vapaaehtoista maanpuolustustyötä voidaan tukea.

Korostan vielä, että valiokunta päätti nimenomaan, että asia tulee hoitaa sotilashallintoasiana, jolloin vapaaehtoinen maanpuolustus pysyy parlamentaarisessa kontrollissa.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi ed. Korvalle: Kuten jo mainitsin, ongelmat ehkä olisi voitu voittaa sillä, että itse lakiin olisi sisällytetty selvät konkreettiset rajoitusmääräykset, jotka koskevat vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa annettavaa aseellista koulutusta. Juuri se, että hallituspuolueet eivät tähän olleet valmiit, panee meidät epäi-

lemään, että ehkäpä tulevaisuudessa rajoitusmääräyksiä on tarkoitus väljentää tai ehkäpä niistä on osin tarkoitus päästä kokonaan eroon, koska mikään muu ei selitä sitä, ettei niitä olisi voitu liittää itse lakitekstiin.

Toiseksi ed. Kasuriselle totean, että minä yhdyn sosialidemokraattien vastalauseeseen. Asioita, jotka ovat SDP:n vastalauseessa, minä kannatan. Olisin tietenkin toivonut, että SDP olisi kannattanut sitä esitystä, jonka vasemmistoliitto ja vihreät tekivät.

Ed. Kohijoelle haluan sanoa vain sen, että tarkoitukseni ei ollut avata keskustelua suojeluskuntien merkityksestä. Halusin vain todeta sen tosiasian, että suojeluskuntien ikään kuin uudelleenperustamishanke, tällä nimelläkin toistettuna, muistuttaa vasemmistossa tietyistä haavoista, jotka eivät varmaan vieläkään ole umpeutuneet.

Ed. Ihamäelle sanoisin lopuksi sen, että vaikka paljon tietenkin ehdin ja olen ehtinyt tämänkin lain käsittelyssä, niin kiinalaisten puoliautomaattikiväärien esille nostaminen tapahtui puolustusvaliokunnassa muiden kuin minun taholtani.

Ed. L a m m i n e n : Arvoisa puhemies! Muutama hajakommentti ensin varapuheenjohtaja Laakson puheeseen. Hän mainitsi, että hän on tietyltä taholta kuullut, että ollaan hankkimassa palkka-armeijaa. Minä olen ainoastaan nähnyt asiasta kirjoitettavan Asekieltäytyjäliiton tiedotteessa, joka on myös eduskuntaan lähetetty. Ministeriössä ja pääesikunnassa ei tällaisia hankkeita ainakaan vielä eilen ollut. Asia on tutkittu moneen kertaan ja tultu siihen tulokseen, että se, mikä sopii Belgialle ja Hollannille, kaksi pientä maata Keski-Euroopassa muiden ympäröimänä, ei sovi Suomelle, suurelle maalle, ollenkaan. Meillä ei ole sellaiseen edes varaa.

Toiseksi sanoisin nyt vähän leikillisesti, että ilmeisesti aikoinaan ensimmäinen kodinturvamies oli kuitenkin eduskunnassa ansiokas painija, SKDL:n kansanedustaja Kelpo Gröndahl. Kun häneltä silloin tiedusteltiin hänen eduskuntaan keltanokkana tullessaan, mikä on hänen päällimmäinen tehtävänsä eduskunnassa, hän vastasi, että "olen täällä vähän niin kuin kodin turvana".

Tämä puhe oli tarkoitus pitää joskus eilen illalla. Mutta kello vieri, ja asiassa oli ensimmäinen käsittely. Ajattelin, että valiokunnan puheenjohtajana en esittelypuheenvuoroa pidä — kello oli jo 22 — viidelle kansanedustajalle ja jätin sen pitämättä. Nyt vasta tänään pidän, mutta tilanne ei paljoa siitä muuttunut. Ainoastaan sen verran se on muuttunut, että oppositio on paikalla. Eilen se olisi ollut vallan poissa. (Välihuutoja)

Arvoisa puhemies! Varsinaiseen asiaan.

Nyt täysistuntokäsittelyssä olevasta hallituksen esityksestä saamme itse asiassa "syyttää" eduskunnan oikeusasiamiestä. Eduskunnan oikeusasiamies antoi viime joulukuussa puolustusvoimien ja vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen välistä yhteistoimintaa koskeneeseen Suomen Rauhanliitto — YK-yhdistyksen kirjoitukseen päätöksensä. Siinä hän totesi, että "puolustusvoimien ja vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen yhteistyöhön kuuluvasta maanpuolustuskoulutuksesta tulisi sen laajuuteen ja toiminnan sisältöön nähden säätää lailla".

Puolustusvoimista annetussa laissa tai lakia aikoinaan 1970-luvun alussa valmistelleen parlamentaarisen puolustuskomitean mietinnössä ei ole mitään mainintoja puolustusvoimien ja vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen yhteistyöstä, kuten oikeusasiamieskin päätöksessään toteaa. Tämä ei olisi ollut edes mahdollista, koska lain säätämisen aikaan yhteistoiminta nykymuodossaan olisi ollut ristiriidassa lailla voimaan saatetun Pariisin rauhansopimuksen kanssa. Vasta rauhansopimuksen rajoitusmääräysten vuonna 1990 tapahtuneen lakkaamisen jälkeen vapaaehtoiset maanpuolustusjärjestöt ovat voineet käynnistää kansalaisten vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen. Puolustusvoimat ovat osaltaan tukeneet tätä koulutusta materiaalisesti sekä toimeenpanemalla luentojen ja esitelmien lisäksi opetustilaisuuksia.

Arvoisa puhemies! Hallitus ehdotti, että puolustusvoimista annetun lain 2 §:ään otetaan säännös, jossa puolustusvoimien tehtäväksi säädettäisiin vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukeminen. Siitä, miten vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta tuetaan, säädettäisiin tai määrättäisiin keskenään vaihtoehtoisella tavalla joko asetuksella tai puolustusministeriön päätöksellä taikka sotilaskäskyasiana.

Puolustusvaliokunta ei pitänyt asiantuntijakuulemistensa perusteella hallituksen esityksen pykälämuotoilua erityisen onnistuneena. Valiokunta toteaa mietinnössään: "Pykälässä lueteltujen säädöstyyppien, asetuksen, puolustusministeriön päätöksen ja sotilaskäskyn, soveltamisalue ei ole sama. Puolustusvaliokunta onkin muuttanut säännöstä siten, että siitä on poistettu maininta sotilaskäskyasiasta ja korvattu se

muotoilulla'asian laadun mukaan pääesikunnan päätöksellä'." Muotoilu merkitsee valiokunnan tulkinnan mukaan asian hoitamista sotilashallintoasiana, jolloin vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus pysyy parlamentaarisessa kontrollissa. Tämä on erittäin tärkeä asia viitaten mm. käytyyn keskusteluun. Valiokunta siis katsoo, että vapaaehtoisen kansalaistoiminnan tukemisessa, vaikka se tapahtuisikin käytännössä erilaisin tosiasiallisin toimin, on enemmän kyse sotilashallinto- kuin sotilaskäskyasiasta.

Puolustusvaliokunta pitää vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta tärkeänä ja tukemisen arvoisena. Puolustusvoimien tuki on, kuten edellä jo totesin, joko koulutuksellista tai materiaalista. Materiaalisesta tuesta on peritty puolustusministeriön päätösten mukaisesti määräytyvä korvaus. Eri ministeriöiden tuella useiden kurssien osanottomaksut on voitu asettaa sellaiselle tasolle, ettei varallisuus aseta esteitä kursseille osallistumiselle. Juuri nämä tuet ovat mahdollistaneet sen, että esimerkiksi opiskelijat ja työttömät ovat voineet osallistua vapaaehtoisen maanpuolustuksen kursseille, joita kaiken kaikkiaan järjestettäneen tänäkin vuonna noin 200. Saamani tiedon mukaan eräillä kursseilla jopa neljäsosa kurssilaisista on ollut työttömiä.

Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen erikoiskurssit ovat ainakin tähän saakka olleet jonkinlainen poikkeus sekä hinnoittelun että osanottajakaartin suhteen, jos niitä verrataan kansalaisen turvakursseihin, valmiuskursseihin ja lisäkursseihin. Käytännön syistä erikoiskurssit on jouduttu rajaamaan pääsääntöisesti maanpuolustusjärjestöjen jäseniin. Erikoiskursseja on tähän mennessä ehditty järjestää vasta puolisenkymmentä ja niillä on käsitelty lähinnä turvallisuuspolitiikkaa. Valiokunta on mietinnössään katsonut, että myös vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen erikoiskurssit on avattava kaikille Suomen kansalaisille eikä osallistumisoikeutta myöskään niille tule sitoa edellä mainittujen järjestöjen jäsenyyteen. On siis ihme, jos joku vielä tämänkin jälkeen väittää, että kyse on jonkinlaisesta suojeluskuntakoulutuksesta.

Arvoisa puhemies! Eniten huomiota sekä valiokunnan sisällä että julkisuudessa on herättänyt vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen sisältyvä aseellinen koulutus. Varsinainen mediapeli puolestaan on käyty asiasta, joka ei liity sen kummemmin vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen yleensä kuin sen aseelliseen osaankaan, eli ns. kiinalaiskiväreistä. Valiokunta on omalta osaltaan pyrkinyt oikomaan väärinkäsityksiä, joita näiden MPS-kiväärien yhteydessä vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen on liikkeellä, sisällyttämällä pääkohdat pyytämästään asiantuntijalausunnosta mietintöönsä. Olennaisin tästä asiasta on sanottu mietinnön virkkeessä: "MPS-kivääriä ei käytetä vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa." Kyseessä ei ole, kuten niin ikään toteamme, sotilasase. Sanomme myös yksiselitteisesti, että kaikkien sotilaskäyttöön tarkoitettujen aseiden on oltava puolustusvoimien hallinnassa ja omistuksessa. "Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on organisoitava siten, ettei sille asetettuja yleisesti hyväksyttyjä tavoitteita vaaranneta kilpailu- ja harrastustoimintaan tarkoitettujen aseiden välitystoiminnalla", mietinnössä todetaan.

Aseiden turvallinen käsittely opetetaan laissa tarkoitetussa vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa ilma-aseilla ja pienoiskiväreillä. Puolustusvoimien johdolla ja vastuulla opetetaan 18 vuotta täyttäneille rynnäkkökiväärien käsittelyä ja niillä ampumista. Aseiden käyttö vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa tapahtuu siis aina puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvan johdolla, ja puolustusvoimat vastaa toiminnassa tapahtuneista vahingoista. Valiokunta katsoo, että tästä periaatteesta ei sotilaallisten jaksojen toteuttamisessa saa olla poikkeuksia.

Valiokunnan mietintöön on jätetty kaksi vastalausetta, jotka on jo todettu. Sosialidemokraatit hyväksyvät, jos olen oikein käsittänyt, myös aseellisen koulutuksen vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa mutta katsovat, että tämä tulisi jotenkin selkeämmin myös lakitekstissä erottaa puolustusvoimien antamasta aseellisesta koulutuksesta. Siitä, onko SDP:n muotoilu tältä kannalta onnistuneempi kuin valiokunnan muotoilu, voidaan olla kahta mieltä. Valiokunnan mietinnössä puolustusvoimien antama sotilaskoulutus ja vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on sijoitettu omiksi kohdikseen pykälässä, mikä mielestäni on selkein mahdollinen tapa lakitasolla erottaa nämä toisistaan.

Vasemmistoliiton vastalause, jonka myös vihreiden edustaja on allekirjoittanut, ei hyväksy aseellisen koulutuksen antamista puolustusvoimiin kuulumattomille lainkaan. Molempien vastalauseiden allekirjoittajat ovat jo käydyssä keskustelussa itse valottaneet näkökantojaan, joten niistä en sano tässä yhteydessä tämän enempää.

Ed. K o h i j o k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron en-

nen ed. Lammisen puheenvuoroa ja tarkoitin vastata ed. Laaksolle, kun hän on korostanut sitä epäilyänsä ja toistanut, että on syytä epäillä ja epäillä. Olisin hänelle vain sanonut, että sietää miettiä, miten aiheeton epäileminen voi olla turmiollista. Se voi johtaa jopa vainoharhaisuuteen, josta on esimerkkejä. Esimerkiksi Neuvostoliiton diktaattori Stalin epäili, ja se johti vainoharhaisuuteen. Niin hän sitten suurta valtaa käyttäessään surmasi miljoonittain siellä. Kaikista turhista aiheettomista epäilyistä pitää päästä ja elää terveellisemmin.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä puolustusvaliokunnan puheenjohtajalla Kalevi Lammisella ei ole ollut aikaa tutustua esimerkiksi puolustusvoimain tulevan komentajan, kenraaliluutnantti Gustav Hägglundin käsityksiin puolustusjärjestelmämme kehittämisestä ja siitä, tulisiko siihen liittää tulevaisuudessa ammattiarmeijan, palkka-armeijan, elementtejä. Olin aika tarkka tässä suhteessa. Käytin täsmälleen samaa sanaa kuin kenraaliluutnantti Hägglundkin haastattelussaan Demarissa 28.4.1994. Hän toteaa, että jos Suomi liittyy EU:n jäseneksi ja sen jälkeen nykyisen kaltaisen Länsi-Euroopan liiton Weu:n jäseneksi, alkaisi toiminta Suomen rajojen ulkopuolella olla jo erittäin todennäköistä. Meidän ei automaattisesti tarvitsisi lähteä mihinkään, mutta olisi se loogista, että jos kerran sitoudutaan asettamaan joukkoja Weu:n käyttöön, näitä joukkoja myös olisi.

Sanatarkasti: "Tämä puoltaa sitä, että meillä pitäisi olla ammattiarmeijan elementtejä. Mutta se ei sitä tarkoita, että pitäisi siirtyä ammattiarmeijaan ja luopua yleisestä asevelvollisuudesta." Tarkoitin juuri sitä, kuten tarkasti ottaen sanoinkin, että parhaillaan kulissien takaisessa keskustelussa, josta tämä pieni pilkahdus on päässyt julkisuuteen, keskustellaan siitä, minkälaisia ammattiarmeijan elementtejä pitäisi ottaa käyttöön, jotta Suomi tulevaisuudessa EU:n ja Weu:n jäsenenä voisi vastata Weu-velvoitteista eli siitä, että suomalaisia poikia lähetetään mahdollisesti mm. sotimaan ulkomaille.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yritän vastata lyhyesti, koska aika rientää. Juuri näinhän on, että jos me lähetämme suomalaisia sotilaita rajojemme ulkopuolelle, niin silloin keskustellaan ammattiarmeijasta; mutta ei siis tarkoiteta kotimaassa ammattiarmeijaa. Siinä on se pieni käsitteiden sekaannus.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa puhemies! Ilmoitan heti puheenvuoroni alussa monelle pelokkaalle, että aion puhua vain paikaltani enkä aio siirtyä puhujakorokkeelle.

Samoin ilmoitan aluksi, että tulen kannattamaan lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä ed. Kasurisen tekemää I vastalauseen mukaista muutosehdotusta, joka pitää sisällään lähinnä sen, että lain 2 § täsmennettäisiin siten, että "sotilaskoulutuksella tarkoitetaan aseellista koulutusta puolustusvoimien aseilla". Tällä lisäyksellä me pyrimme siihen, että aseellinen koulutus puolustusvoimien aseilla selkeästi erotetaan vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tukemisesta.

Mitä tulee itse pykälän muuttamiseen, niin minusta sinänsä lainmuutos on erittäin tärkeää saada voimaan, jotta nykyinen laajentunut ja osin hallitsematonkin tilanne saadaan nyt hallintaan. Tämä lainkohdan muutos on minusta hyvin tärkeä ja periaatteellinen kysymys, josta olisi pitänyt huomattavasti enemmän keskustella, olla aikaa puhua ja aikaa selvittää. Koska sitä ei tässä tilanteessa voitu tehdä, niin mielestäni hallituksen pitää käynnistää todella laajapohjainen valmistelu vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta koskevasta laista, ja siitä pitää tulla erillinen laki. Valmistelussa pitää erityisesti pohtia sitä, kuuluuko aseellinen koulutus lainkaan tämän tyyppiseen kansalaistoimintaan. Tämä ed. Lammiselle vastaukseksi sosialidemokraattien ajatuksista tästä aiheesta.

Ed. P y k ä l ä i n e n : Arvoisa herra puhemies! Emme ole missään vaiheessa olleet kieltämässä emmekä halua kieltää vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta, vaan pykälämuutosesityksessämme, joka on vastalauseessa, haluamme pitää kaikenlaisen aseellisen koulutuksen vain puolustusvoimien tehtävänä ja rajata maanpuolustusjärjestöt aseellisen koulutuksen antamisen ulkopuolelle. Lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen kannattamaan ed. Laakson tämän sisältöistä esitystä.

Haluan muistuttaa niille harvoille, jotka vielä ovat läsnä, että maanpuolustusjärjestön vapaaehtoisuus varmaankin on totta, kuten ed. Lindqvist totesi, mutta talkoohenki ei ehkä niinkään, koska Maanpuolustuskoulutus ry saa tällä hetkellä budjetin kautta avustuksia viideltä eri ministeriöltä noin 6 miljoonaa markkaa plus vielä Raha-automaattiyhdistyksen avustuksen, joka on ollut 500 000 markkaa tänä ja viime vuonna. Samaan aikaan opetusministeriö on myöntänyt

budjetistaan vain 1 025 000 markkaa jaettuna 13:lle eri järjestölle, jotka tekevät rauhantyötä, rauhantyön edistämiseksi.

Ed. Saastamoinen: Herra puhemies! Mielestäni on ollut tärkeätä, että kun vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta on tullut mahdolliseksi, niin myös naiset ovat voineet todellakin osallistua maanpuolustustoimintaan ja saada tietoa maanpuolustuksesta ja siihen liittyvistä asioista. Painotan sitä, että todellakin tässä kurssiohjelmassa tavattoman suuri osa on nimenomaan maanpuolustustietoa, ympäristötietoa, turvapalvelutietoa jnp. ja aseellinen maanpuolustuskoulutus on vain aivan pieni osa siitä. Totta kai on niin, että naisten asepalvelus on myös tässä maassa tällä hetkellä varsin ajankohtainen asia, joten siinä mielessä tietysti voinen nostaa kysymyksen, vaikka aikaa onkin kovin vähän, missä viipyy laki naisten asepalveluksesta.

Ed. Lamminen: Arvoisa puhemies! Ed. Pykäläiselle totean ainoastaan sen verran, että juuri puheessani mainitsin, että näitten tukien ansiosta on voitu kurssimaksuja alentaa. Esimerkiksi mukana on opiskelijoita ja työttömiä, ja kurssimaksut ovat niin alhaisia, että kurssi on kaikille mahdollinen.

Ed. Kohijoki: Herra puhemies! Täällä on muutamassa puheenvuorossa ankarasti vastustettu ampumakoulutuksen antamista vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa, mutta pidän sitä varsin hyödyllisenä. Jo omat kokemukseni kertovat siitä. Koulutusaika ennen rintamalle etulinjataisteluihin lähtöä jäi varsin lyhyeksi. Mutta onneksi oli hankittu ampumakoulutusta, joka varmasti oli eduksi varsinaisissa sotatoimissa.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Ed. Kohijoki ja monet muutkin näyttävät aivan tarkoituksella unohtavan sen, että maassa meillä on reserviläisjärjestöjä. Meillä kertausharjoitusten yhteydessä kyllä annetaan myös ampumakoulutusta, joten vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteydessä ei erikseen nimenomaan ampumaharjoitusta tarvita.

Ed. Saastamoinen sotki keskusteluun myös naisten vapaaehtoisen armeijamahdollisuuden, ja tästä asiasta voimme debatoida myöhemmin. En sitä enempää kommentoi. Mutta tiedon puutteesta, ed. Saastamoinen, ei ole kyllä ollut kysymys. Kyllä naiset ovat saaneet niin halutessaan tietoja jo kautta vuosien, joten on turha väittää, että jotenkin tieto olisi nyt vasta avautunut naisille.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

2 §

Keskustelu:

Ed. Laakso: Herra puhemies! Ehdotan, että 2 § kuuluisi siten kuin II vastalauseessa on ehdotettu.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Laakson tekemää ehdotusta.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että lain 2 § saisi sen muodon kuin on I vastalauseessa.

Ed. A. Ojala: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kasurisen tekemää ehdotusta.

Ed. Laakso: Herra puhemies! Ehdotan, että ehdotuksista äänestetään erikseen, koska ne eivät ole vastakkaisia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laakso ed. Pykäläisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.
Ed. Kasurinen on ed. A. Ojalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toinen varapuhemies: Pykälästä äänestetään kohdittain.

Äänestykset ja päätökset:

2 §:n 5 kohta

Äänestys ed. Kasurisen ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Kasurisen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 49 jaa- ja 34 ei-ääntä; poissa 116. (Ään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2 §:n 5 a kohta

Äänestys ed. Laakson ehdotuksesta

Mietintö "jaa", ed. Laakson ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 52 jaa- ja 28 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 117. (Ään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Ehdotukset arkistolaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 187/1993 vp
Lakialoite n:o 94/1991 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Aula: Arvoisa puhemies! Arkistolaki monella tapaa vähentää arkistotoimen sääntelyä ja on sikäli myönteinen asia. Mutta arkistotoimeen jää eräs hyvin merkittävä puute, johon haluan kiinnittää edustajien huomiota.

Kansallisen kulttuurimme erään alueen eli sähköisen viestinnän arkistointi on kokonaan järjestämättä, eli tv- ja radio-ohjelmien kehityksestä aikaisemmilta vuosilta meillä ei ole järjestelmällisiä arkistoja. Opetusministeriön asettama toimikunta aikoinaan valmisteli tästä lakiehdotuksen, mutta se on kuitenkin taloudellisten syiden takia jäänyt toteuttamatta.

Valiokunta mietinnössään kiirehtii sitä, että sähköisen joukkoviestinnän arkistointia koskevaa valmistelutyötä jatketaan. Korostan sitä, että valiokunta muistuttaa, että mahdollisimman pian olisi päätettävä aineistojen säilyttämisestä ja mahdollisesta hävittämiskiellosta, sillä näyttää siltä, että nykyisellä menettelyllä monia tärkeitä osia kansallisen kulttuurimme kehityksestä, mm. kaapelitelevision liikkeellelähtö ja paikallisradioiden liikkeellelähtö jäävät kokonaan dokumentoimatta. Haluan siis kiinnittää hallituksen ja opetusministeriön huomiota valiokunnan esitykseen.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, 1 luvun otsikko, 3—5 §, 2 luvun otsikko, 6—10 §, 3 luvun otsikko, 11—16 §, 4 luvun otsikko, 17—21 §, 5 luvun otsikko sekä 22 ja 23 § ja 6 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy sivistysvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Ehdotus laiksi lukiolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 54
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 22 ja 22 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Ehdotus laiksi yleisistä kielitutkinnoista

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 72
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—11 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Ehdotukset terveydensuojelulaiksi ja laiksi ympäristölupamenettelylain 2 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 42
Toivomusaloite n:o 1327/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 10

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ehdotettu terveydensuojelulaki korvaa nykyisen terveydenhoitolain. Laki on tärkeä ennaltaehkäisyn kannalta kaikkien terveyden vaarojen ja terveyshaittojen ehkäisemiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa olemme saaneet useissa pykälissä yksimieliset muutokset hallituksen esitykseen, joten vastalauseeseen on jäänyt vain kolme pykälämuutosta.

39 § koskee lääkärintodistuksia elintarviketeollisuuden piirissä. Tartuntatautilaissa vaaditaan lääkärintodistus ehdottomasti ja nimenomaan elintarviketeollisuuden piirissä pidettiin tärkeänä, että näistä vaatimuksista ei lipsuta, ja siksi esitämme tässäkin velvoittavaa säännöstä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kuntien on järjestettävä eläimille hautausmaa, mutta ihmisruumiiden hautaamiseen ei kunnalla ole velvoitetta osoittaa sopivaa paikkaa. Mielestämme näin pitäisi olla.

Viimeinen muutosehdotuksemme koskee muutoksenhakua. Pidämme perusteltuna muutoksenhakumenettelyä, joka on voimassa useissa muissa laeissa, niin että aina mennään ensin viranhaltijan päätöksestä lautakuntaan. On totta, että lautakunta usein hyväksyy viranhaltijan päätöksen, mutta jos se muuttaa sitä, niin se on nopein tie saada muutos asiaan ennen kuin lähdetään lääninoikeuteen, ja siksi pidämme perusteltuna tätä. Joten, herra puhemies, ehdotan, että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin mietinnön mukaisena paitsi 39, 42 ja 56 § siten kuin vastalauseessa.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen tekemää ehdotusta ja yhdyn myös hänen kantaansa tästä laista.

Pahoittelen tämänkin lain kohdalla, että lainsäädäntö on mennyt sen kaltaiseksi, että lakipykälissä määräajat ovat hyvin väljiä: "On kohtuullisessa ajassa, on suurin piirtein asiakkaan tahtomassa ajassa hoidettava asioita."

Toivon, että hallitus loppumetreillään saisi jämäkkyyttä näihin lakeihinsa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Puiston kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin ensimmäisen lakiehdotuksen osalta vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Stenius-Kaukosen ehdotus hyväksytty.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 45 jaa- ja 31 ei-ääntä; poissa 123. (Ään. 20)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—3 §, 1 luvun otsikko, 4—8 §, 2 luvun otsikko, 9—12 §, 3 luvun otsikko, 13—15 §, 4 luvun otsikko, 16—21 §, 5 luvun otsikko, 22—25 §, 6 luvun otsikko, 26—

32 §, 7 luvun otsikko, 33—41 §, 8 luvun otsikko, 42 ja 43 §, 9 luvun otsikko, 44—48 §, 10 luvun otsikko, 49 ja 50 §, 11 luvun otsikko, 51 ja 52 §, 12 luvun otsikko, 53—55 §, 13 luvun otsikko, 56 ja 57 §, 14 luvun otsikko, 58—60 §, 15 luvun otsikko, 61 ja 62 §, 16 luvun otsikko, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Ehdotus laiksi patenttilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 103
Talousvaliokunnan mietintö n:o 23

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 70 a—70 e §, 9 a luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

21) Lakivaliokunnan mietintö n:o 11 (HE 143/1993 vp)

22) Lakivaliokunnan mietintö n:o 12 (HE 21)

23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32 (HE 96)

24) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 6 (HE 113)

25) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4 (HE 94)

26) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31 (HE 91)

27) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 11 (HE 111)

28) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 (HE 108)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.35.

Täysistunto lopetetaan kello 18.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen